ΠΟΡΕΙΑ ΜΕΤ' ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΜΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΩΣ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

© Alessandro Penso

MEDECINS SANS FRONTIERES
ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

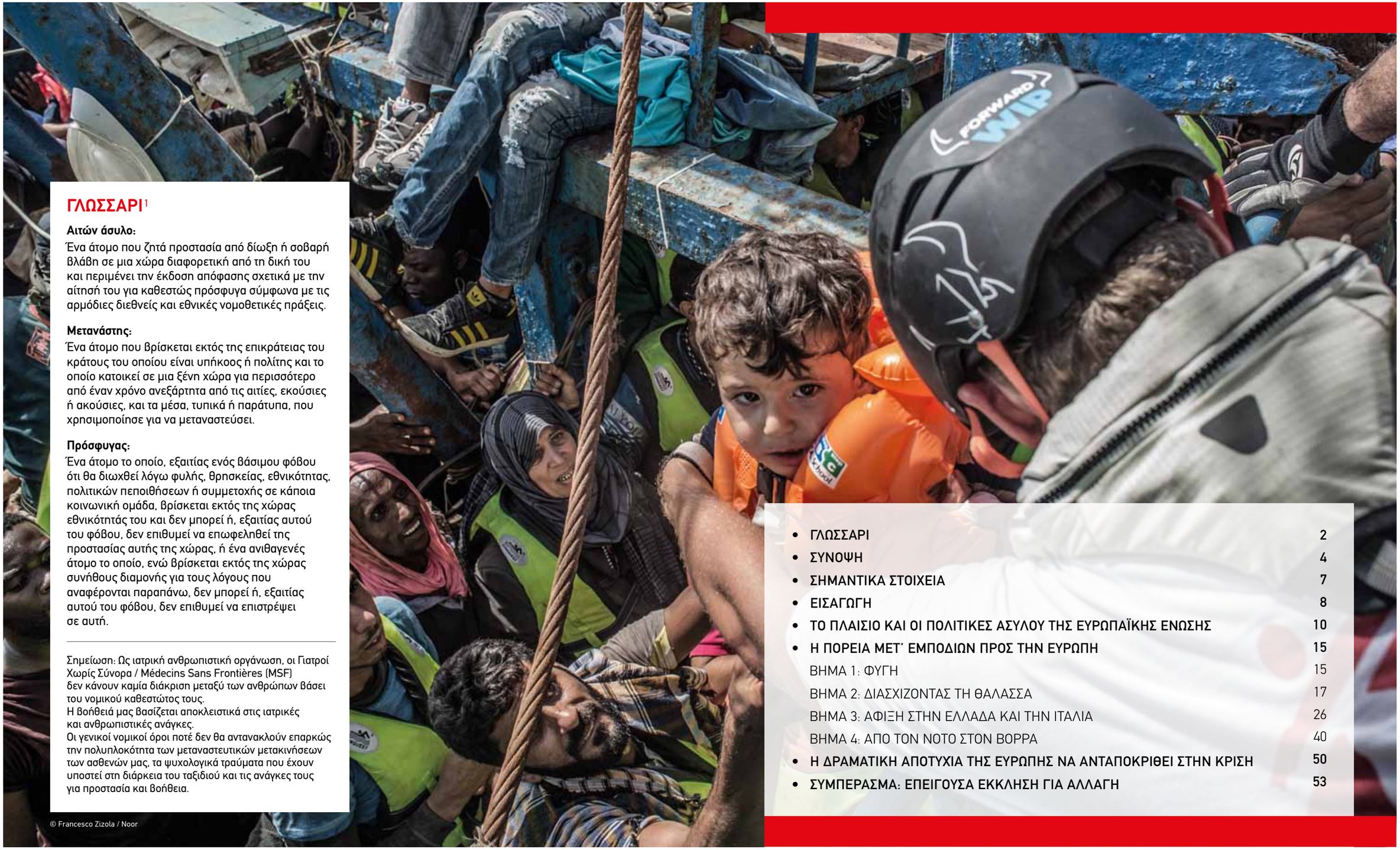

ΓΛΩΣΣΑΡΙ[1]

Αιτών άσυλο:
Ένα άτομο που ζητά προστασία από δίωξη ή σοβαρή βλάβη σε μια χώρα διαφορετική από τη δική του και περιμένει την έκδοση απόφασης σχετικά με την αίτησή του για καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με τις αρμόδιες διεθνείς και εθνικές νομοθετικές πράξεις.

Μετανάστης:
Ένα άτομο που βρίσκεται εκτός της επικράτειας του κράτους του οποίου είναι υπήκοος ή πολίτης και το οποίο κατοικεί σε μια ξένη χώρα για περισσότερο από έναν χρόνο ανεξάρτητα από τις αιτίες, εκούσιες ή ακούσιες, και τα μέσα, τυπικά ή παράτυπα, που χρησιμοποίησε για να μεταναστεύσει.

Πρόσφυγας:
Ένα άτομο το οποίο, εξαιτίας ενός βάσιμου φόβου ότι θα διωχθεί λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε κάποια κοινωνική ομάδα, βρίσκεται εκτός της χώρας εθνικότητάς του και δεν μπορεί ή, εξαιτίας αυτού του φόβου, δεν επιθυμεί να επωφεληθεί της προστασίας αυτής της χώρας, ή ένα ανιθαγενές άτομο το οποίο, ενώ βρίσκεται εκτός της χώρας συνήθους διαμονής για τους λόγους που αναφέρονται παραπάνω, δεν μπορεί ή, εξαιτίας αυτού του φόβου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτή.

Σημείωση: Ως ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα / Médecins Sans Frontières (MSF) δεν κάνουν καμία διάκριση μεταξύ των ανθρώπων βάσει του νομικού καθεστώτος τους.
Η βοήθειά μας βασίζεται αποκλειστικά στις ιατρικές και ανθρωπιστικές ανάγκες.
Οι γενικοί νομικοί όροι ποτέ δεν θα αντανακλούν επαρκώς την πολυπλοκότητα των μεταναστευτικών μετακινήσεων των ασθενών μας, τα ψυχολογικά τραύματα που έχουν υποστεί στη διάρκεια του ταξιδιού και τις ανάγκες τους για προστασία και βοήθεια.

© Francesco Zizola / Noor

- ΓΛΩΣΣΑΡΙ 2
- ΣΥΝΟΨΗ 4
- ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 7
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8
- ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΣΥΛΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 10
- Η ΠΟΡΕΙΑ ΜΕΤ' ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ 15
  - ΒΗΜΑ 1: ΦΥΓΗ 15
  - ΒΗΜΑ 2: ΔΙΑΣΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ 17
  - ΒΗΜΑ 3: ΑΦΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ 26
  - ΒΗΜΑ 4: ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΤΟ ΣΤΟΝ ΒΟΡΡΑ 40
- Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ 50
- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΗ 53

ΣΥΝΟΨΗ

Σήμερα ο κόσμος αντιμετωπίζει τη μεγαλύτερη παγκόσμια κρίση εκτοπισμού από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς περίπου 60 εκατομμύρια άνθρωποι είναι εκτοπισμένοι εξαιτίας των συρράξεων, των διώξεων και των αφόρητων συνθηκών στην πατρίδα τους. Αν και η εξέλιξη αυτή μπορούσε να έχει προβλεφθεί, η Ευρώπη δεν έχει συνέλθει από το σοκ του τεράστιου αριθμού των προσφύγων και των μεταναστών –περίπου ένα εκατομμύριο– που πέρασαν τα σύνορά της το 2015.

Το 2015 θα μείνει στην ιστορία ως η χρονιά που η Ευρώπη απέτυχε παταγωδώς να ανταποκριθεί στις επείγουσες ανάγκες για βοήθεια και προστασία εκατοντάδων χιλιάδων ευάλωτων ανθρώπων. Όχι μόνο οι ευρωπαϊκές χώρες απέτυχαν συλλογικά να καλύψουν τις επείγουσες ανθρωπιστικές και ιατρικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών που έφταναν στα εξωτερικά ή τα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ, αλλά επιπλέον οι αντιμεταναστευτικές και αποτρεπτικές πολιτικές της ΕΕ –οι οποίες αναπτύχθηκαν τα τελευταία 15 χρόνια και ενισχύθηκαν περαιτέρω το 2015– έχουν αυξήσει τη ζήτηση για τα δίκτυα διακίνησης μεταναστών και σπρώχνουν τους ανθρώπους σε όλο και πιο επικίνδυνες οδούς που θέτουν σε κίνδυνο την υγεία και τη ζωή τους.
Οι πολιτικές αυτές έχουν συμβάλει σημαντικά στη διαμόρφωση της κρίσης υποδοχής που παρατηρούμε σήμερα: όσοι θέλουν απεγνωσμένα να έρθουν στην Ευρώπη αναγκάζονται να διασχίσουν τη θάλασσα, ενώ οι νότιες χώρες της ΕΕ δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους.

Αντιμέτωποι με φράχτες με αγκαθωτά συρματοπλέγματα, κλειστά σύνορα και απειλητικούς στρατιώτες και αστυνομικούς στην Τουρκία και το μεγαλύτερο μέρος των Βαλκανίων, ιδιαίτερα επικίνδυνα θαλάσσια ταξίδια στην Ιταλία ή την Ελλάδα, απάνθρωπες συνθήκες υποδοχής, καθώς και πολύπλοκες και διαρκώς μεταβαλλόμενες διαδικασίες καταγραφής, χιλιάδες άντρες, γυναίκες και παιδιά που εγκαταλείπουν τις εστίες τους εξαιτίας των συρράξεων και των συνθηκών απόγνωσης έχουν να αντιμετωπίσουν άλλη μια πορεία μετ΄ εμποδίων, αυτή τη φορά μέσα στην Ευρώπη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της πραγματοποίησαν αναρίθμητες συσκέψεις και συνόδους και εκπόνησαν σχέδια στη διάρκεια του 2015. Παρ΄ όλα αυτά, τα περισσότερα κράτη είναι απρόθυμα ή ανίκανα να προσφέρουν βοήθεια στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που εισέρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
Έως τις 3 Νοεμβρίου 2015, 14 κράτη-μέλη είχαν διαθέσει συνολικά 2.284 θέσεις επανεγκατάστασης από τις 160.000 για τις οποίες έχει δεσμευτεί η ΕΕ, ενώ μόνο 86 άνθρωποι είχαν επανεγκατασταθεί στην πράξη από την Ιταλία.

Το παραδοσιακό κρατικό και επιχορηγούμενο από τον ΟΗΕ σύστημα βοήθειας επίσης αγωνίζεται να ανταποκριθεί επαρκώς στις ανάγκες των ανθρώπων.
Αντιθέτως, η κοινωνία των πολιτών και οι εθελοντικές οργανώσεις, όντας πιο ικανές να παρακάμπτουν τα διοικητικά, θεσμικά και πολιτικά εμπόδια, παίζουν βασικό ρόλο στην παροχή των απαραίτητων υπηρεσιών στους πρόσφυγες και τους μετανάστες στη διάρκεια του ταξιδιού τους.
Στον πυρήνα αυτών των μη κρατικών δραστηριοτήτων βρίσκεται ένα τεράστιο κύμα αλληλεγγύης από πολίτες σε ολόκληρο τον κόσμο που προσφέρουν εθελοντικά χρόνο, δωρεές και χρήματα για να συνδράμουν τους δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες που το χρειάζονται.

Ως ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση επείγουσας παρέμβασης, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (Médecins Sans Frontières / MSF) κλιμάκωσαν τα προγράμματά τους στην Ευρώπη στη διάρκεια του 2015 και εστίασαν στη δημιουργία κινητών μονάδων για την κάλυψη των αναγκών αυτού του πρωτοφανούς αριθμού ανθρώπων που μετακινούνται.
Ποτέ στο παρελθόν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα δεν είχαν τόσα πολλά προγράμματα στην Ευρώπη, ποτέ στο παρελθόν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα δεν είχαν αποφασίσει να επιστρατεύσουν τρία πλοία έρευνας και διάσωσης για να σώσουν ζωές στη θάλασσα, και ποτέ στο παρελθόν δεν ήταν πιο επείγον για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να αναλάβουν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους και να βοηθήσουν αυτούς τους ανθρώπους που κινδυνεύει η ζωή τους.

Πράγματι, η κατάσταση στα σύνορα της Ευρώπης το 2015 έχει φέρει στο προσκήνιο μια σειρά από ιδιαίτερα δυσάρεστες αλήθειες τις οποίες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις προσπαθούν εδώ και χρόνια να αγνοήσουν:

- Με το κλείσιμο των συνόρων δεν σταματά η μετακίνηση των ανθρώπων, απλώς αλλάζουν οι διαδρομές τους.
- Οι πολιτικές αποτροπής έχουν άμεσες επιζήμιες ανθρωπιστικές και ιατρικές συνέπειες.
- Η αύξηση της ανθρωπιστικής βοήθειας σε καταυλισμούς στον Λίβανο, την Τουρκία ή την Ιορδανία, όσο κι αν απαιτείται επειγόντως, δεν απαλλάσσει τα κράτη-μέλη της ΕΕ από την ευθύνη που έχουν να δέχονται, να συνδράμουν και να προστατεύουν τους πρόσφυγες εντός της επικράτειας της ΕΕ, ούτε θα κάνει τους ανθρώπους να πάψουν να αναζητούν ασφάλεια στην Ευρώπη για σύνθετους λόγους.

Με το να μην παρέχουν σε ευάλωτους ανθρώπους αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής, καθώς και με το να εμποδίζουν τη διέλευση των ανθρώπων και να τους επαναπροωθούν με βάση την εθνικότητά τους και όχι την ευαλωτότητα και τον κίνδυνο δίωξης, τα ευρωπαϊκά κράτη έχουν υποσκάψει τα θεμέλια του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Με μια νέα χρονιά να ξεκινά και λίγους μήνες πριν από άλλη μια πιθανή κορύφωση των αφίξεων, η Ευρώπη και τα κράτη-μέλη της έχουν την ευκαιρία να διορθώσουν τα σφάλματα του 2015.
Η Ευρώπη πρέπει να εγκαταλείψει την προσέγγιση της πορείας μετ΄ εμποδίων και να προσφέρει βοήθεια και ασφαλή, νόμιμη δίοδο στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που φεύγουν από συνθήκες απόγνωσης.

Αυτή η έκθεση αφηγείται τις ιστορίες ανδρών, γυναικών, παιδιών, ηλικιωμένων, αρρώστων και ανάπηρων, που ταξιδεύουν μόνοι ή με την οικογένειά τους, φεύγουν από τον πόλεμο, τις διώξεις ή την ακραία φτώχεια και αναζητούν καταφύγιο και μια καλύτερη ζωή στην Ευρώπη· ιστορίες ανθρώπων που δεν είχαν άλλη επιλογή από το να κάνουν την πορεία μετ΄ εμποδίων προς την Ευρώπη.
Δείχνει πώς η αντίδραση της ΕΕ ως τώρα όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε στις επείγουσες ανθρωπιστικές και ιατρικές ανάγκες αυτών των ευάλωτων ανθρώπων, αλλά συνέβαλε στην επιδείνωση της κατάστασής τους, με ενίοτε τραγικές συνέπειες για την υγεία και τη ζωή τους.

Η έκθεση εξηγεί ότι η Ευρώπη δεν μπορεί να συνεχίσει να ελπίζει ότι το θαλάσσιο ταξίδι του θανάτου, οι φράχτες και οι κακές συνθήκες υποδοχής θα λειτουργούν ως «φίλτρο αποτροπής». Το τρέχον αφήγημα και οι υφιστάμενες πολιτικές δεν μπορούν να παραμείνουν. Καθώς εξακολουθεί να επικρατεί αστάθεια στη Συρία, τη Λιβύη, το Ιράκ και το Αφγανιστάν, η ΕΕ και οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις πρέπει να αλλάξουν τις τρέχουσες πολιτικές τους και να ανταποκριθούν με αξιοπρεπή και ανθρωπιστικό τρόπο στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που ζητούν απεγνωσμένα την προστασία και τη συνδρομή τους

Απευθύνουμε έκκληση στην ΕΕ και τα ευρωπαϊκά κράτη:

- **Να εξασφαλίσουν γρήγορα ασφαλείς και νόμιμους διαύλους για ανθρώπους που ζητούν άσυλο, συγκεκριμένα επιτρέποντας στους αιτούντες άσυλο να υποβάλλουν αίτηση ασύλου στα εξωτερικά χερσαία σύνορα, συμπεριλαμβανομένων των χερσαίων συνόρων μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας στον Έβρο. Αυτό περιλαμβάνει επίσης τη διευρυμένη χρήση των επιλογών νόμιμης εισόδου, όπως, για παράδειγμα, οικογενειακή επανένωση, χορήγηση θεώρησης εισόδου (βίζα) για ανθρωπιστικούς λόγους, απλουστευμένες προϋποθέσεις θεώρησης εισόδου, μετεγκατάσταση και επανεγκατάσταση.**
- **Να δημιουργήσουν νόμιμες μεταναστευτικές οδούς για να μειωθεί η ζήτηση για παράτυπη μετανάστευση μέσω δικτύων διακινητών.**
- **Να δημιουργήσουν έναν φιλόδοξο μηχανισμό έρευνας και διάσωσης που θα σώζει ζωές στη θάλασσα.**

  Η επιχείρηση αυτή θα πρέπει να ερευνά προληπτικά για πλοιάρια που είναι σε κίνδυνο όσο το δυνατόν πιο κοντά στα σημεία αναχώρησης και θα πρέπει να συνοδεύεται από αξιοπρεπείς διαδικασίες αποβίβασης, οι οποίες να περιλαμβάνουν επαρκείς συνθήκες υποδοχής, ιατρική φροντίδα και εκτίμηση της ευαλωτότητας σε γνωστά εκ των προτέρων σημεία αποβίβασης.
- **Να επενδύσουν στην υποδοχή σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ και όχι στα αποτρεπτικά μέτρα μόνο. Η Ευρώπη πρέπει να στραφεί από μια προσέγγιση φρουρίου σε μια προσέγγιση υποδοχής σχεδιασμένη να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις συγκεκριμένες ευπάθειες των ανθρώπων που φτάνουν στα σύνορά της, ιδιαίτερα στις ιατρικές ανάγκες τους και τις ανάγκες ψυχικής υγείας.**
- **Ελλείψει ενός λειτουργικού κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, να επενδύσουν με μεγαλύτερη φιλοδοξία σε προγράμματα επανεγκατάστασης εντός της ΕΕ και στη δημιουργία ασφαλούς διόδου μέσα από την ΕΕ.**
- **Να τερματίσουν τις πράξεις βίας και την κακομεταχείριση από τις κρατικές αρχές.**

© Will Rose / Greenpeace

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ[2]:

- Από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου, υπολογίζεται ότι 1.008.616 άνθρωποι εγκατέλειψαν τις εστίες τους και πήγαν στην Ευρώπη.
- Το 84% προερχόταν από τις 10 κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων, με το 49% να προέρχεται από τη Συρία, το 21% από το Αφγανιστάν και το 9% από το Ιράκ.
- Το 17% ήταν γυναίκες και το 25% ήταν παιδιά ηλικίας κάτω των 18.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΥΤΩΝ:

Από την 1η Ιανουαρίου έως τις 15 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν σχεδόν 100.000 ιατρικές συνεδρίες με πρόσφυγες και μετανάστες στην Ιταλία, την Ελλάδα, τα Βαλκάνια και πάνω στα σκάφη έρευνας και διάσωσης της οργάνωσης στη Μεσόγειο. Από τον Μάιο έως τον Δεκέμβριο του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα διέσωσαν και βοήθησαν 23.747 πρόσφυγες και μετανάστες στη θάλασσα. Διαπίστωσαν τις επιπτώσεις του τρομερού ταξιδιού, της βίας και της απουσίας βασικής βοήθειας στη σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων και φρόντισαν τα σωματικά και ψυχολογικά τραύματά τους.
Τα περισσότερα από τα προβλήματα υγείας για τα οποία παρείχαν περίθαλψη οι ιατρικές ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα θα μπορούσαν να είχαν προληφθεί εύκολα εάν τα κράτη-μέλη της ΕΕ είχαν μεριμνήσει για ασφαλή δίοδο και υποδοχή που να ανταποκρίνεται στα ανθρωπιστικά πρότυπα.

Οι ιατρικές ομάδες μας στην Ελλάδα και τη Σερβία περιέθαλψαν 12.214 ασθενείς για προβλήματα υγείας που σχετίζονταν με τραύματα, αριθμός που αντιστοιχεί στο 18% όλων των ιατρικών συνεδριών σε αυτές τις δύο χώρες. Μεταξύ των 408 σοβαρότερων περιστατικών τραύματος, το 70% των ασθενών αυτών ανέφερε ότι υπήρξε θύμα σωματικής βίας, ληστείας ή λεκτικής βίας και εκφοβισμού στη διάρκεια του ταξιδιού του.

Η ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ ΧΩΡΙΣ ΣΥΥΝΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ:

Το 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα υπολογίζεται ότι διέθεσαν **31,5 εκατομμύρια ευρώ** και κινητοποίησαν **535 εργαζομένους** προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών στην Ευρώπη:

- 45 εργαζόμενοι των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και 11,5 εκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν για την πραγματοποίηση επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης με τρία σκάφη στη Μεσόγειο.
- Επιπλέον, 489 εργαζόμενοι και 20 εκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν για την κάλυψη των ανθρωπιστικών αναγκών των προσφύγων και των μεταναστών στην Ιταλία και την Ελλάδα, τα Βαλκάνια και τις χώρες προορισμού τους.

© Alessandro Penso

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

ΜΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

«Φύγαμε στην Ευρώπη για την ασφάλεια των παιδιών. Για να είμαστε σίγουροι ότι θα είναι ασφαλή και θα έχουν πρόσβαση σε καλή εκπαίδευση. Επειδή δεν έχει μείνει τίποτα στη Συρία. Ολόκληρη η πόλη μου είναι κατεστραμμένη. Αν ήξερα όμως ότι είναι τόσο δύσκολο να φτάσεις στην Ευρώπη, δεν θα τα είχα στείλει ποτέ. Καλύτερα να είχα πεθάνει στη Συρία παρά αυτό που πέρασα. Νόμιζα ότι οι άνθρωποι στην Ευρώπη θα μας φέρονταν καλά. Εξαιτίας όλων των δυσκολιών στο ταξίδι, μερικοί από εμάς τα παράτησαν και γύρισαν πίσω στη Συρία. Είναι νεκροί τώρα. Συνολικά με συνέλαβαν 33 φορές. Με έβαλαν φυλακή στην Ελλάδα, την ΠΓΔΜ, τη Σερβία, την Ουγγαρία. Γιατί; Δεν καταλαβαίνω. Δεν έκανα τίποτα κακό. Δεν έκλεψα, ούτε σκότωσα. Φεύγω από το θάνατο, αλλά βρίσκω μόνο θάνατο. Το μέλλον μου είναι το μέλλον των παιδιών μου. Μακάρι να ήξερα πού βρίσκονται...»

Άντρας από τη Συρία που ζει μόνος του σε ένα δάσος αφότου έχασε τη γυναίκα και τα τέσσερα παιδιά του, χειμώνας του 2014, Σερβία.

© Alex Yallop / MSF

Το 2015, ένα εκατομμύριο άνθρωποι διακινδύνευσαν τη ζωή τους για να φτάσουν στην Ευρώπη από την Αφρική, την Ασία και τη Μέση Ανατολή· το 84% προερχόταν από τις 10 κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων.
Παρόλο που επίσημα η Ευρώπη τείνει να παρουσιάζει ότι κατακλύζεται από ένα διαρκώς αυξανόμενο κύμα μεταναστών και προσφύγων, ο αριθμός τους αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 0,2% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης.
Η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων που φεύγουν από ζώνες συρράξεων εκτοπίζονται εσωτερικά ή ζουν σε γειτονικές χώρες.
Το 2014, μόνο η Τουρκία, το Πακιστάν και ο Λίβανος φιλοξενούσαν το ένα τρίτο των προσφύγων όλου του κόσμου[3].
Στον Λίβανο, μια χώρα με πληθυσμό 5,8 εκατομμυρίων, οι πρόσφυγες αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 30% του πληθυσμού.

Κοιτάζοντας πίσω, το 2015 θα μείνει αναμφισβήτητα στην ιστορία για την Ευρώπη, ως η χρονιά που σημαδεύτηκε από μια «προσφυγική κρίση» που προκλήθηκε από εξωτερικές δυνάμεις.
Ωστόσο, η ανθρωπιστική κρίση που διαδραματίζεται στα σύνορα της ΕΕ δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας φυσικής ή απρόβλεπτης καταστροφής.
Είναι σε μεγάλο βαθμό απόρροια των πολιτικών και συντηρείται από την αποτυχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εφαρμόσει επαρκείς και αξιοπρεπείς πολιτικές και ενέργειες για την αντιμετώπιση αυτής της πρωτοφανούς αλλά από πολλές απόψεις προβλέψιμης μετακίνησης των ανθρώπων.
Για χρόνια, η ΕΕ και οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις επιλέγουν να επενδύουν σε μέτρα που στόχο έχουν τον συστηματικό αποκλεισμό των συνόρων και την αποτροπή των προσφύγων και των μεταναστών από το να αναζητούν ασφάλεια στην Ευρώπη.
Οι πολιτικές αυτές περιλαμβάνουν την ανέγερση φραχτών στα εξωτερικά αλλά και τα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ, αυστηρότερους συνοριακούς ελέγχους με στόχο την «καταπολέμηση» της παράτυπης μετανάστευσης, περιορισμό των μεταναστών και των προσφύγων στις χώρες πρώτης άφιξης ή σε χώρες διέλευσης εκτός της ΕΕ, αυξημένη χρήση της κράτησης μεταναστών και ανεπαρκείς συνθήκες υποδοχής στις χώρες πρώτου ασύλου, κυρίως στην Ιταλία και την Ελλάδα.

Ως αποτέλεσμα, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, πολλοί από τους οποίους φεύγουν από τον πόλεμο και τις διώξεις αναζητώντας βοήθεια και προστασία, αντιμετωπίζουν περισσότερη βία, αυθαίρετη κράτηση, κακομεταχείριση, εκβιασμό, σεξουαλική βία, εμπορία ανθρώπων (trafficking), επαναπροωθήσεις στα σύνορα και απάνθρωπες συνθήκες υποδοχής στις χώρες πρώτου ασύλου.
Καθώς τα χερσαία σύνορα της Ευρώπης (συγκεκριμένα τα σύνορα Ισπανίας-Μαρόκου, Τουρκίας-Βουλγαρίας και Τουρκίας-Ελλάδας) είναι ως επί το πλείστον αποκλεισμένα, ο μόνος τρόπος εισόδου στην Ευρώπη για τους περισσότερους είναι διασχίζοντας τη θάλασσα.
Ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2015 οι περισσότεροι άνθρωποι έφταναν στην Ευρώπη διασχίζοντας την κεντρική Μεσόγειο (κυρίως από τη Λιβύη στην Ιταλία), από τον Ιούλιο του 2015 η μετακίνηση των ανθρώπων μετατοπίστηκε στην οδό της ανατολικής Μεσογείου (κυρίως από την Τουρκία στην Ελλάδα), με 5.000 ανθρώπους κατά μέσο όρο να φτάνουν κάθε μέρα στις ελληνικές ακτές τον Σεπτέμβριο του 2015.
Το 2015, τουλάχιστον 3.771 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους επιχειρώντας να διασχίσουν τη θάλασσα προς την Ευρώπη.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, οι περιοριστικές πολιτικές της ΕΕ και των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων απειλούν το δικαίωμα της αίτησης ασύλου και θέτουν σε κίνδυνο την υγεία και τη ζωή των προσφύγων και των μεταναστών.

Τα τελευταία 15 χρόνια, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα εργάζονται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχοντας ιατρική φροντίδα και ανθρωπιστική βοήθεια σε πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες χωρίς έγγραφα.
Τον τελευταίο χρόνο, και ιδίως από το καλοκαίρι του 2015, η οργάνωση χρειάστηκε να κλιμακώσει δραστικά τα προγράμματά της στην Ευρώπη.
Η ανάγκη να πραγματοποιούν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, ως διεθνής ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση, επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα και να παρέχουν βοήθεια στα σημεία εισόδου της Ευρώπης, είναι μια ηχηρή καταγγελία της απουσίας επαρκούς κρατικής συνδρομής για αυτούς τους ευάλωτους ανθρώπους.
Ποτέ στο παρελθόν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα δεν είχαν τόσα πολλά προγράμματα στην Ευρώπη, και ποτέ στο παρελθόν δεν είχαν αποφασίσει να επιστρατεύσουν σκάφη έρευνας και διάσωσης για να σώσουν ζωές στη θάλασσα. Ποτέ δεν ήταν πιο επείγον για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να αναλάβουν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους και να βοηθήσουν αυτούς τους ανθρώπους που η ζωή τους διατρέχει σοβαρό κίνδυνο.

Παρόλο που έχουν προταθεί ορισμένα νέα και θετικά μέτρα από την ΕΕ και τα κράτη-μέλη της, όπως οι προτάσεις για την επανεγκατάσταση και μετεγκατάσταση των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, και παρόλο που χώρες όπως η Γερμανία υποδέχτηκαν ενεργά πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες και μετανάστες το 2015, η αντίδραση της Ευρώπης ήταν πολύ αργή και ανεπαρκής.
Όσο για τα προγράμματα επανεγκατάστασης και μετεγκατάστασης, δεν είναι υποχρεωτικά, και τα περισσότερα κράτη έχουν αρνηθεί να συμμετάσχουν.
Έως τις 3 Νοεμβρίου 2015, 14 κράτη-μέλη είχαν διαθέσει 2.284 θέσεις από τις 160.000 για τις οποίες έχει δεσμευτεί η ΕΕ, ενώ μόνο 86 άνθρωποι είχαν στην πράξη επανεγκατασταθεί από την Ιταλία. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα, η υγεία και η ζωή χιλιάδων ανδρών, γυναικών και παιδιών κινδυνεύουν περισσότερο από ποτέ, ενώ οι πολιτικές και οι ενέργειες της ΕΕ είναι ακόμη πιο ανεπαρκείς.

Αυτή η έκθεση αφηγείται τις ιστορίες ανδρών, γυναικών, παιδιών, ηλικιωμένων, αρρώστων και ανάπηρων, που ταξιδεύουν μόνοι ή με την οικογένειά τους, φεύγουν από τον πόλεμο, τις διώξεις ή την ακραία φτώχεια και αναζητούν καταφύγιο και μια καλύτερη ζωή στην Ευρώπη· ιστορίες ανθρώπων που δεν είχαν άλλη επιλογή από το να κάνουν την πορεία μετ' εμποδίων προς την Ευρώπη.
Δείχνει πώς η αντίδραση της ΕΕ ως τώρα όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε στις επείγουσες ανθρωπιστικές και ιατρικές ανάγκες αυτών των ευάλωτων ανθρώπων, αλλά συνέβαλε ενεργά στην επιδείνωση της κατάστασής τους, με ενίοτε τραγικές συνέπειες για την υγεία και τη ζωή τους.
Η έκθεση αυτή επισημαίνει ότι η Ευρώπη δεν μπορεί να συνεχίσει να ελπίζει ότι το θαλάσσιο ταξίδι του θανάτου, οι φράχτες και οι κακές συνθήκες υποδοχής θα λειτουργούν ως «φίλτρο αποτροπής».
Το τρέχον αφήγημα και οι υφιστάμενες πολιτικές δεν μπορούν να παραμείνουν.
Καθώς εξακολουθεί να επικρατεί αστάθεια στη Συρία, τη Λιβύη, το Ιράκ και το Αφγανιστάν, η ΕΕ πρέπει να αναγνωρίσει μια για πάντα το ανθρώπινο κόστος των πολιτικών της και να αλλάξει στάση, ώστε να παρέχει βοήθεια, προστασία και επαρκή υποδοχή στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που ζητούν απεγνωσμένα την προστασία και τη συνδρομή της.

© Francesco Zizola / Noor

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΣΥΛΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στη διάρκεια του 2015, η απάντηση της ΕΕ στην αυξημένη ροή προσφύγων και μεταναστών που έφταναν στις ακτές της καθορίστηκε από το υπάρχον γενικό πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, καθώς και από πρόσθετες συμφωνίες και σχέδια που αναπτύχθηκαν κυρίως από τον Μάιο του 2015. Όπως περιγράφεται παρακάτω, αυτά εστιάζουν κατά κύριο λόγο στον αποκλεισμό της ροής των αφίξεων και όχι στην κάλυψη των ανθρωπιστικών αναγκών και την προστασία των προσφύγων και των μεταναστών που φτάνουν στην Ευρώπη.

ΕΝΑ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΥΛΟΥ

Το **Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (CEAS)**[4] παρουσιάστηκε το 1999 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με στόχο τη θέσπιση κοινών κανόνων που θα διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση των αιτούντων άσυλο σε ένα ανοιχτό και δίκαιο σύστημα, οπουδήποτε υποβάλλουν αίτηση.
Έκτοτε, έχουν υιοθετηθεί πολλά νομοθετικά μέτρα που εναρμονίζουν τις κοινές ελάχιστες προϋποθέσεις για το άσυλο.

Το CEAS αποτελείται από πέντε κύριες νομοθετικές πράξεις: την Οδηγία για την αναγνώριση, την Οδηγία για τη διαδικασία ασύλου, την Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, τον Κανονισμό του Δουβλίνου ΙΙΙ και τον Κανονισμό EURODAC.

Ο Κανονισμός του Δουβλίνου έχει ιδιαίτερη σημασία για τη μετακίνηση των αιτούντων άσυλο, καθώς θεσπίζει κριτήρια για τον προσδιορισμό του κράτους-μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου, που συνήθως είναι η χώρα πρώτης εισόδου. Κατά συνέπεια, ο κανονισμός αυτός συχνά χρησιμοποιείται για να σταλούν οι αιτούντες άσυλο, μέσω μιας σειράς χωρών, πίσω στη χώρα πρώτης άφιξης για να εξεταστεί και να διεκπεραιωθεί η αίτηση ασύλου τους.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟ 2015: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΤΖΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ

Αντιμέτωποι το 2015 με έναν αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων που αναζητούν ασφάλεια και προστασία στην Ευρώπη, οι θεσμοί της ΕΕ υιοθέτησαν μια σειρά από σχέδια και πολιτικές.
Τον Μάιο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη νέα Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τη Μετανάστευση, προτείνοντας άμεσες ενέργειες και μακροπρόθεσμες αλλαγές πολιτικής για τη λεγόμενη «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» στα σύνορά της[5].

© Alessandro Penso

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΤΖΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΟΠΩΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΜΑΪΟ ΤΟΥ 2015

ΑΜΕΣΑ ΜΕΤΡΑ

- Εκχωρήθηκαν 26,8 εκατομμύρια ευρώ επιπλέον στον προϋπολογισμό για τις κοινές επιχειρήσεις «Ποσειδών» (Ελλάδα) και «Τρίτων» (Ιταλία) της Frontex για το 2015-2016, ενώ η περιοχή της επιχείρησης «Τρίτων» επεκτάθηκε στα 138 ναυτικά μίλια νότια των ακτών της Σικελίας.
- Δημιουργήθηκε η νέα έννοια των hotspot (κομβικό σημείο) για τη γρήγορη ταυτοποίηση, καταγραφή και λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων των μεταναστών και των προσφύγων που φτάνουν σε κράτη-μέλη πρώτης γραμμής και για το συντονισμό των επανεγκαταστάσεων ή των επιστροφών. Βασίζεται στη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), της Συνοριοφυλακής της ΕΕ (Frontex), της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol) και της Υπηρεσίας Δικαστικής Συνεργασίας της ΕΕ (Eurojust) με τις αρχές του κράτους-μέλους πρώτης γραμμής.
- Στις 22 Ιουνίου, στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (CSDP), ξεκίνησε η επιχείρηση EUNAVFORMED-Sophia στη Μεσόγειο. Στόχος αυτής της στρατιωτικής επιχείρησης είναι η *εκπόνηση συστηματικών προσπαθειών για τον εντοπισμό, τη δέσμευση και την καταστροφή των σκαφών καθώς και των μέσων που χρησιμοποιούνται ή υπάρχουν υπόνοιες ότι χρησιμοποιούνται από διακινητές μεταναστών ή εμπόρους ανθρώπων»*.
- Δέσμευση για την επανεγκατάσταση (160.000 αιτούντες άσυλο) και μετεγκατάσταση (20.000 πρόσφυγες) ανθρώπων που χρειάζονται διεθνή προστασία.

ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

- Μείωση των κινήτρων για την παράτυπη μετανάστευση
- Διάσωση ανθρώπινων ζωών και προστασία των εξωτερικών συνόρων
- Δημιουργία ισχυρής πολιτικής ασύλου [μέσω της πλήρους εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (CEAS)]
- Καθορισμός νέας πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση

© Alex Yallop / MSF

Στη συνέχεια, αποφασίστηκαν δύο δέσμες μέτρων εφαρμογής, στις 27 Μαΐου και στις 9 Σεπτεμβρίου 2015[6], και πραγματοποιήθηκαν πολλές έκτακτες σύνοδοι κορυφής και υπουργικές σύνοδοι, με στόχο την υιοθέτηση ορισμένων από τα σημεία της ατζέντας για τη μετανάστευση και άλλων βασικών μέτρων. Επίσης, η σύνοδος των αρχηγών κρατών της ΕΕ για τη μεταναστευτική οδό των δυτικών Βαλκανίων στις 25 Οκτωβρίου 2015 αποφάσισε την εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης 17 σημείων, το οποίο εστιάζει στον καλύτερο συντονισμό των χωρών, την ενίσχυση της διαχείρισης των συνόρων ώστε να «επιβραδυνθεί η ροή», τη βελτίωση της στέγασης και την καταπολέμηση της διακίνησης μεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων (trafficking)[7].

Όσον αφορά την επανεγκατάσταση και μετεγκατάσταση, τον Ιούλιο του 2015 διατυπώθηκαν πιο συγκεκριμένες προτάσεις, όταν το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων αποφάσισε τη μετεγκατάσταση 22.504 εκτοπισμένων ατόμων από χώρες εκτός της ΕΕ[8] που χρήζουν σαφώς διεθνούς προστασίας. Στις 14 και 22 Σεπτεμβρίου 2015, το Έκτακτο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων αποφάσισε την επανεγκατάσταση 160.000 αιτούντων άσυλο από την Ιταλία και την Ελλάδα σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ[9].

Ένας άλλος τομέας στον οποίο έχει δοθεί προτεραιότητα τους τελευταίους μήνες είναι οι επιστροφές. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2015, προτάθηκε το Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την επιστροφή, προκειμένου να αυξηθεί η δυνατότητα των κρατών-μελών να επιστρέφουν τους «παράτυπους μετανάστες».
Σε επόμενες προτάσεις περιλαμβανόταν η δημιουργία μιας εξειδικευμένης υπηρεσίας επιστροφών εντός της Frontex πριν από το τέλος του έτους η οποία θα «έχει το δικαίωμα να οργανώνει κοινές επιχειρήσεις επιστροφών με δική της πρωτοβουλία, να προωθεί την αποδοχή από τρίτες χώρες ενός βελτιωμένου laissez-passer επιστροφής για τους σκοπούς των επιστροφών, να αυξήσει περαιτέρω τα κίνητρα για τις τρίτες χώρες και να δεσμευτεί για την επιστροφή 400.000 αιτούντων άσυλο των οποίων το αίτημα έχει απορριφθεί»[10].
Τον Δεκέμβριο, η ιδέα αυτή ενισχύθηκε με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία μιας νέας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής για την αντικατάσταση της Frontex από μια περισσότερο αυτόνομη και αποτελεσματική υπηρεσία[11].

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της έχουν εστιάσει στην παροχή πόρων σε τρία ταμεία, το Καταπιστευματικό Ταμείο για τη Συρία[12], το Καταπιστευματικό Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης[13] και τη Διευκόλυνση για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία[14], καθώς και στην παροχή πόρων στο Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και μια σειρά άλλων προγραμμάτων. Ακόμη, ο προϋπολογισμός ανθρωπιστικής βοήθειας της υπηρεσίας ECHO ύψους 324 εκατομμυρίων ευρώ για το 2015 περιλαμβάνει υποστήριξη για τη Συρία και για πρόσφυγες στον Λίβανο, την Ιορδανία, την Τουρκία, το Ιράκ και ορισμένες χώρες των δυτικών Βαλκανίων από τον Ιούλιο του 2015.

Ωστόσο, δεν μπορεί να χρηματοδοτήσει τις ανθρωπιστικές δράσεις στις κυριότερες ευρωπαϊκές χώρες που πλήττονται από την προσφυγική κρίση, ιδιαίτερα την Ελλάδα.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθούν δύο διπλωματικές πρωτοβουλίες των κρατών-μελών της ΕΕ. Η πρώτη είναι η σύνοδος κορυφής της Βαλέτας για τη μετανάστευση στις 11-12 Νοεμβρίου 2015, που έγινε με τη συμμετοχή των κρατών-μελών της ΕΕ και των αφρικανικών κρατών που αφορά η μετανάστευση και είχε κύριο στόχο την αντιμετώπιση των γενεσιουργών αιτιών της μετανάστευσης στις χώρες προέλευσης, την καταπολέμηση της διακίνησης των μεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων (trafficking) και την αύξηση της συνεργασίας σε θέματα επιστροφών και επανεισδοχής[15].
Η δεύτερη είναι το Κοινό σχέδιο δράσης ΕΕ-Τουρκίας. Ως αντάλλαγμα για την ευρωπαϊκή δέσμευση για ένα ταμείο 3 δις ευρώ για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κατάστασης στην Τουρκία και την πιθανότητα ταχύτερης προσχώρησης στην ΕΕ, η Τουρκία δεσμεύτηκε να αυξήσει τις προσπάθειές της για ανακοπή της ροής των μεταναστών μέσω του εδάφους της προς την Ευρώπη και για συνεργασία στο θέμα της επανεισδοχής των παράτυπων μεταναστών[16].

Παρόλο που έχουν προταθεί ορισμένα νέα και θετικά μέτρα από την ΕΕ και τα κράτη-μέλη της, όπως οι προτάσεις για την επανεγκατάσταση και μετεγκατάσταση των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, μεγάλο μέρος των ενεργειών τους ως τώρα ήταν σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκείς και υπαγορεύονταν από την προτεραιότητα των συνοριακών ελέγχων και την επιθυμία ανακοπής της ροής των αφίξεων στην Ευρώπη, αντί να ανταποκρίνονται στις επείγουσες ανάγκες συνδρομής και προστασίας των ανθρώπων που έρχονται στην Ευρώπη[17].

Πράγματι, οι στόχοι των επιχειρήσεων «Τρίτων» και «Ποσειδών» της Frontex και της επιχείρησης EUNAVFOR είναι η ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και η εξάρθρωση των δικτύων διακινητών, αντί για τη διάσωση ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα ή την παροχή ασφαλούς και νόμιμης διόδου για τους ανθρώπους που αναζητούν ασφάλεια και προστασία στην Ευρώπη.

Οι άλλες προτεραιότητες, όπως η εθελοντική και η αναγκαστική επιστροφή και η χρηματοδότηση των ανθρωπιστικών δράσεων στις περιοχές προέλευσης δεν απευθύνονται στις σύνθετες αιτίες της φυγής των ανθρώπων, δεν ανταποκρίνονται στην επείγουσα ανάγκη συνδρομής και προστασίας των ανθρώπων στην Ευρώπη και δεν προσφέρουν στους ανθρώπους ασφαλείς και νόμιμους τρόπους να αναζητήσουν τη βοήθεια και την προστασία που χρειάζονται τόσο απεγνωσμένα.

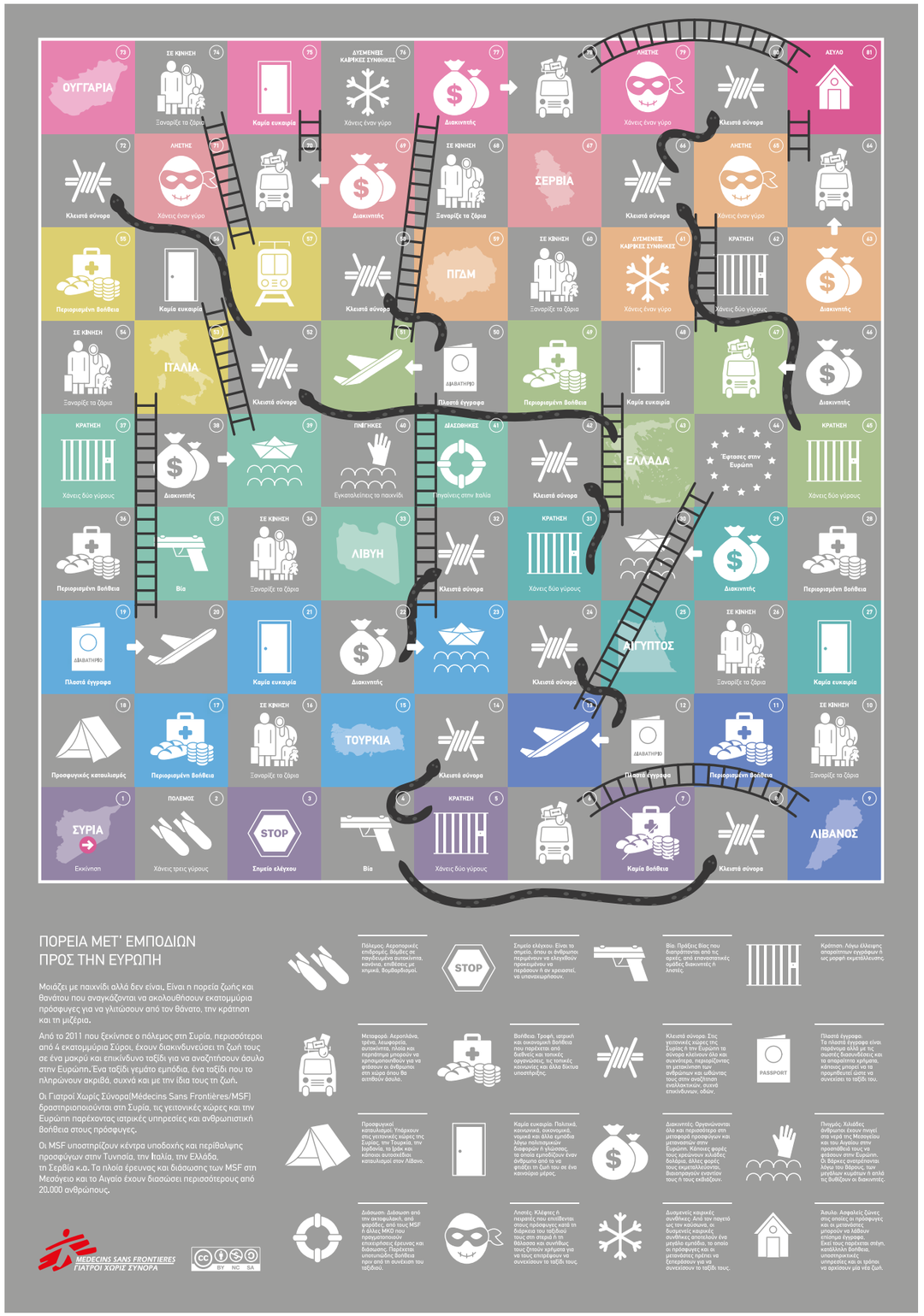

Η ΠΟΡΕΙΑ ΜΕΤ' ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΒΗΜΑ 1: ΦΥΓΗ

Το 2015, 1.008.616 άνθρωποι ήρθαν στην Ευρώπη, εγκαταλείποντας την πατρίδα τους και αναζητώντας ασφάλεια και μια καλύτερη ζωή[18]. Παρόλο που τα κράτη σπεύδουν να κατηγοριοποιήσουν τους ανθρώπους που φτάνουν στο έδαφός τους ως «παράτυπους» ή «οικονομικούς μετανάστες» από τη μια και ως «πρόσφυγες» από την άλλη, η πραγματικότητα αυτής της μικτής ροής είναι πολύ πιο σύνθετη.

Ένα πρώτο σημαντικό στοιχείο είναι ότι περίπου το 85% των ανθρώπων που έχουν φτάσει ως τώρα στην Ευρώπη προέρχεται από τις 10 κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων. Περίπου οι μισοί από αυτούς προέρχονται από τη Συρία, το 20% από το Αφγανιστάν, ενώ οι υπόλοιποι φεύγουν από το Ιράκ, την Ερυθραία και από εμπόλεμες χώρες, όπως η Σομαλία και το Σουδάν.

«Όταν ήμασταν στο δρόμο, περάσαμε μια τραγωδία χειρότερη από τον πόλεμο, την τραγωδία του να είσαι πρόσφυγας: να αντιμετωπίζεις κινδύνους και να μη βρίσκεις μια χώρα να σε υποδεχτεί.»

Άντρας από τη Συρία με τη γυναίκα του και τον εξάχρονο γιο τους, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Bourbon Argos των Γιατρών Χωρίς Σύνορα

«Πριν από τον πόλεμο είχαμε μια καλή ζωή. Στον πόλεμο όμως είδα φρικτά πράγματα. Καταστροφή. Αυτό μπορώ να πω μόνο. Με έχουν δείρει και βασανίσει. Για σχεδόν επτά μήνες, ο στρατός μάς είχε αποκλεισμένους χωρίς φαγητό και επαφή με άλλους ανθρώπους. Είδα παιδιά να πεθαίνουν από την πείνα. Είδα ανθρώπους να πεθαίνουν επειδή δεν μπορούσαν να πάρουν τα φάρμακά τους.»

29χρονος άντρας από τη Συρία, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Bourbon Argos των Γιατρών Χωρίς Σύνορα

«Ποτέ δεν είχα σκεφτεί να εγκαταλείψω τη χώρα μου ή να φύγω στην Ευρώπη. Πουθενά δεν είναι καλύτερα από την πατρίδα, όμως δεν είχαμε άλλη επιλογή.»

Παλαιστινιοσύρος με τη γυναίκα του και τον μικρό γιο τους, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Bourbon Argos των Γιατρών Χωρίς Σύνορα

«Στο Αφγανιστάν είχα φαρμακείο και δίδασκα σε ένα σχολείο της περιοχής. Μια μέρα, ήρθαν κάποιοι από τους άντρες του χωριού και με κατηγορούσαν ότι δίδασκα χριστιανικές ιδέες στα παιδιά. "Δεν είσαι αληθινός μουσουλμάνος, πολύ σύντομα θα αποκεφαλιστείς", έλεγαν. Ταυτόχρονα, κάποιος διέλυσε τα πάντα στο φαρμακείο μου και ο πατέρας μου εξαφανίστηκε μυστηριωδώς. Τώρα έχουν περάσει περίπου τρεις μήνες από την τελευταία φορά που είχαμε νέα του και δεν ξέρω αν είναι νεκρός ή ζωντανός. Γι' αυτόν το λόγο αποφάσισα να φύγω από το Αφγανιστάν και να κρύψω την οικογένειά μου σε ένα άλλο μέρος της χώρας.»

26χρονος Αφγανός, Subotica, Σερβία

«Ταξιδεύω εδώ και επτά μήνες περίπου. Υπάρχουν τόσα πολλά προβλήματα στην Ερυθραία, ιδίως οι πολιτικές της κυβέρνησης. Πρέπει να υπηρετήσεις στο στρατό για πολύ μεγάλο διάστημα χωρίς μισθό. Πώς θα τρως; Ακόμα, είσαι αναγκασμένος να κάνεις μια δουλειά σχετική με αυτό που σπούδασες. Εγώ δεν είχα δουλειά, οπότε με έβαλαν φυλακή χωρίς λόγο. Ήμουν στη φυλακή για μήνες και δεν ξέρω πόσο ακόμα θα έμενα εκεί, οπότε έφυγα από τη χώρα μου γεμάτος φόβο.

Έχω μεγάλη οικογένεια και η μητέρα μου είναι άρρωστη, οπότε πρέπει να βρω έναν τρόπο να τους φροντίσω.
Όταν έφυγα, ο στρατός ήρθε στην οικογένειά μου και απείλησε ότι θα έμπαιναν όλοι φυλακή αν δεν μιλούσαν, εκτός αν τους έδιναν χρήματα. Υποτίθεται ότι έχεις δικαιώματα ως ανθρώπινο πλάσμα. Στην Ερυθραία δεν έχεις κανένα δικαίωμα.»

25χρονος άντρας από την Ερυθραία, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης MY Phoenix, Μάιος του 2015

Ένα δεύτερο σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι θέλουν να έρθουν στην Ευρώπη είναι σύνθετοι και ότι η ανάγκη τους για προστασία δεν μπορεί να καθορίζεται αποκλειστικά με βάση τη χώρα προέλευσης.
Η ξεχωριστή ιστορία κάθε ανθρώπου, οι ευπάθειες και η πιθανή δίωξή του δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτά χωρίς την κατάλληλη εκτίμηση της μοναδικής του κατάστασης.
Επιπλέον, ορισμένοι άνθρωποι που δεν είχαν συγκεκριμένο αίτημα προστασίας όταν έφυγαν από τη χώρα τους, στην πορεία απέκτησαν την ανάγκη προστασίας εξαιτίας της εκμετάλλευσης και της βίας που υπέστησαν στη διάρκεια του ταξιδιού τους.
Επομένως, έχει ζωτική σημασία να έχουν όλοι οι άνθρωποι που ζητούν άσυλο το δικαίωμα και τη δυνατότητα να το κάνουν χωρίς διακρίσεις.

Αυτό ισχύει ασφαλώς για τη Λιβύη, όπου πολλοί αιτούντες άσυλο και μετανάστες περνούν μεγάλο διάστημα, είτε συγκεντρώνοντας χρήματα είτε περιμένοντας να βελτιωθεί ο καιρός για να τολμήσουν το θαλάσσιο ταξίδι στην Ευρώπη. Στα τρία σκάφη έρευνας και διάσωσης των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, οι ομάδες μας έχουν περιθάλψει ασθενείς με σημάδια κακομεταχείρισης στη διάρκεια της παραμονής τους στη Λιβύη και έχουν ακούσει εκατοντάδες ιστορίες εκμετάλλευσης, βασανιστηρίων και βιασμών.
Από τις 125 συνεντεύξεις που πραγματοποίησαν οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα τον Οκτώβριο του 2015, το 92% των ανθρώπων ανέφερε ότι υπήρξε θύμα άμεσης βίας στη Λιβύη, ενώ σχεδόν το 100% ανέφερε ότι είχε γίνει μάρτυρας σκόπιμης βίας που διαπράχθηκε σε βάρος άλλων αιτούντων άσυλο και μεταναστών, όπως ξυλοδαρμοί, δολοφονίες και σεξουαλική βία.
Σχεδόν οι μισοί από όσους ερωτήθηκαν ανέφεραν ότι είχαν συλληφθεί και παραμείνει σε κράτηση μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε επίσημα ή ανεπίσημα κέντρα στη Λιβύη, ορισμένοι μάλιστα πολλές φορές.
Εξαιτίας των κακών συνθηκών διαβίωσης, περίπου το ένα τρίτο των ανθρώπων που έλαβαν περίθαλψη στο σκάφος Bourbon Argos είχε ψώρα, μια δερματική πάθηση που συνδέεται με το συνωστισμό και τις ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης.

«Ερχόμαστε από τη Νιγηρία, αλλά ζήσαμε στη Λιβύη για τέσσερα χρόνια, όπου είχαμε μια κανονική ζωή, δουλεύαμε και ζούσαμε όλοι μαζί.
Μια μέρα που η οικογένεια ήμασταν στο σπίτι, μπήκαν κάποιοι με όπλο, μας απείλησαν, πήραν τον άντρα μου και προσπάθησαν να με σκοτώσουν.
Τελικά άφησαν εμένα και τα παιδιά μου, αλλά δεν μπορούσαμε να είμαστε ασφαλείς εκεί.
Έπρεπε να κρυφτούμε. Κρυβόμασταν διαρκώς και δεν μπορούσαμε να βγούμε έξω.
Οι άνθρωποι εκείνοι ήρθαν ξανά, και φοβηθήκαμε.
Έπρεπε να φύγουμε μακριά. Πήγαμε στην ακτή για να μπούμε στις βάρκες.
Έχω τα παιδιά μου κι έπρεπε να τα σώσω.
Ήξερα ότι αν έφευγα θα ήμουν ασφαλής.»

Νιγηριανή με τα τέσσερα παιδιά της, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Bourbon Argos, Αύγουστος του 2015

«Έμεινα τρεις μήνες στην Τρίπολη.
Δεν έχω λόγια να περιγράψω τη ζωή μου εκεί.
Είναι το χειρότερο μέρος στον κόσμο.
Μας μεταχειρίζονταν σαν ζώα. Είχαν χωρίσει τις γυναίκες από τους άντρες και κάθε μέρα έπαιρναν μία από εμάς για να ικανοποιήσουν τις ορέξεις τους.
Ποιος θέλει να μείνει στη Λιβύη κάτω από αυτές τις συνθήκες; Δεν θέλω να κακοποιηθώ ξανά! Οπότε δεν είχαμε άλλη επιλογή.
Είναι αλήθεια, ξέραμε ότι μπορεί να πεθάνουμε στη θάλασσα, ήταν όμως η επιλογή μας.»

Γυναίκα από την Ερυθραία, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Bourbon Argos, Ιούλιος του 2015

Οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι φεύγουν δεν είναι καθόλου απλοί αλλά πολύ σύνθετοι και δεν μπορούν να καθοριστούν μόνο με βάση την εθνικότητά τους.
Οι νόμιμες οδοί που τους δίνουν τη δυνατότητα να βρουν ασφάλεια, προστασία και σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους αποκόπτονται, οπότε δεν έχουν άλλη επιλογή από το να ακολουθήσουν επικίνδυνες διαδρομές, με αποτέλεσμα ακόμη περισσότερους κινδύνους και κακοποίηση.

ΒΗΜΑ 2: ΔΙΑΣΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

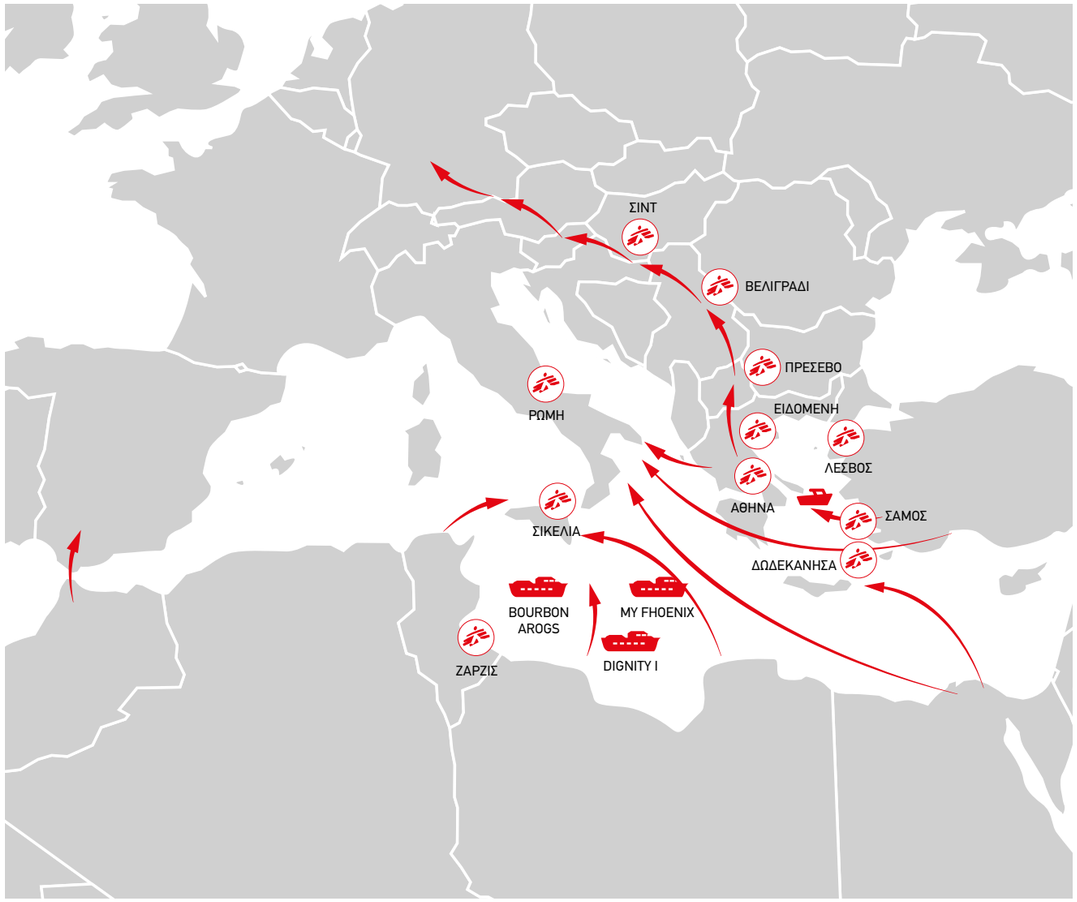

«Οι ευρωπαϊκές χώρες […] έχουν εκφράσει τη συμπόνια τους και την προθυμία τους να δεχτούν τους Σύρους ως πρόσφυγες πολέμου, όμως για τι είδους υποδοχή μιλάμε και με ποιες συνθήκες;
Είναι πρόθυμες να μας δεχτούν, όμως δεν μας επιτρέπουν να πάμε με αεροπλάνο, δεν μας επιτρέπουν να πάμε από τη θάλασσα, ούτε καν από την ξηρά, με νόμιμο τρόπο, οπότε τι νόημα έχει; Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο: πρέπει να περάσουμε τα πάνδεινα και να αντικρίσουμε το θάνατο για να φτάσουμε εκεί… […] Το ερώτημα είναι αν θα φτάσουμε εκεί ή θα καταλήξουμε στο βυθό της θάλασσας· είναι καθαρά θέμα τύχης.»

Γυναίκα από τη Συρία, μητέρα τεσσάρων παιδιών, σε επιστολή προς τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα στην Ελλάδα, Φεβρουάριος του 2014

Α. ΤΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΑΞΙΔΙ

Εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν ασφαλείς και νόμιμες οδούς για να εισέλθουν στην Ευρώπη[19], αδίστακτοι διακινητές έχουν αναπτύξει καλά οργανωμένα δίκτυα σε χώρες όπως η Λιβύη και η Τουρκία. Καθώς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους επειδή θα κινδύνευε η ζωή τους ή επειδή δεν έχουν ταξιδιωτικά έγγραφα, η μόνη επιλογή που έχουν είναι να διακινδυνεύσουν τη ζωή τους σε ένα υπερφορτωμένο πλοιάριο στη Μεσόγειο, ελπίζοντας ότι θα καταφέρουν να περάσουν απέναντι.

Από το ένα εκατομμύριο πρόσφυγες και μετανάστες που έφτασαν στην Ευρώπη από τη θάλασσα το 2015[20], οι περισσότεροι ακολούθησαν την **οδό της ανατολικής Μεσογείου** από την Τουρκία στην Ελλάδα.
Από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, 851.319 άνθρωποι έφτασαν στην Ελλάδα από τη θάλασσα.
Τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2015, 4.000 άνθρωποι κατά μέσο όρο έφταναν κάθε μέρα στα ελληνικά νησιά[21]. Τον Οκτώβριο η ροή ήταν ακόμη μεγαλύτερη, με τον μέσο αριθμό καθημερινών αφίξεων να φτάνει τις 6.000, από τις οποίες το 20% ήταν παιδιά και το 14% γυναίκες[22].
Ο μήνας αυτός αντιστοιχεί στο 33% των συνολικών αφίξεων του 2015[23].

Η οδός της κεντρικής Μεσογείου, από τη βόρεια Αφρική (κυρίως τη Λιβύη) στην Ιταλία, ήταν η δεύτερη συνηθέστερη μεταναστευτική οδός προς την Ευρώπη από τη θάλασσα το 2015.
Χρησιμοποιείται κυρίως από ανθρώπους από την Ερυθραία, τη Συρία, τη Σομαλία και άλλες υποσαχάριες αφρικανικές χώρες και θεωρείται η πιο επικίνδυνη οδός[24].
Το 2015, η Ύπατη Αρμοστεία υπολογίζει ότι 153.600 άνθρωποι έφτασαν στην Ιταλία από τη θάλασσα[25].

© Francesco Zizola

«Πέσαμε στο νερό. Φορούσαμε βαριά χειμωνιάτικα ρούχα. Ξέρω αρκετά καλό κολύμπι, η γυναίκα μου όμως όχι.
Και ο γιος μου είναι μόνο ενάμισι έτους. Αρπάξαμε ένα σωσίβιο και αρχίσαμε να κολυμπάμε. Τα μάλλινα και δερμάτινα ρούχα μας άρχισαν να γίνονται πιο βαριά και κουραστήκαμε. Άρχισα να φωνάζω.
Μετά από πολλή ώρα, μερικά αγόρια γύρισαν πίσω για να μας βοηθήσουν.
Δεν ήμασταν μακριά από την ακτή – γύρω στα 150 μέτρα– αλλά θα μπορούσαμε εύκολα να είχαμε πνιγεί εξαιτίας του βάρους.
Ήμασταν στο νερό για μία ώρα. Αυτή τη μία ώρα θα τη θυμάμαι για την υπόλοιπη ζωή μου.
Φανταστείτε πόσο δύσκολο είναι να έχεις το γιο σου στα χέρια και να μην μπορείς να τον κρατήσεις άλλο. Ήμουν στα πρόθυρα να τα παρατήσω και να βουλιάξουμε κι οι δυο μας.
Ήταν τρομερές στιγμές, δεν μπορώ να τις περιγράψω. Ακόμα κλαίω όταν θυμάμαι τι έγινε.»

Σύρος με τη γυναίκα του και τον μικρό γιο τους, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Bourbon Argos, Αύγουστος του 2015

Καθώς περισσότεροι άνθρωποι επιλέγουν τη θαλάσσια οδό, ο αριθμός των θανάτων συνεχίζει να αυξάνεται. **Το 2015, 3.771 άνθρωποι πέθαναν στη θάλασσα**, ξεπερνώντας το προηγούμενο θλιβερό ρεκόρ των 3.400 ζωών που χάθηκαν στη θάλασσα το 2014[26].

Στα τέλη του 2014, η ΕΕ και η Ιταλία αποφάσισαν να διακόψουν την επιχείρηση Mare Nostrum, μια μεγάλη θαλάσσια επιχείρηση διάσωσης του ιταλικού ναυτικού στη Μεσόγειο χάρη στην οποία διασώθηκαν περισσότεροι από 170.000 άνθρωποι.
Στη θέση της, οι ενέργειες της ΕΕ στράφηκαν στην ενίσχυση των επιχειρήσεων «Τρίτων» και «Ποσειδών» της Frontex, οι οποίες στόχο έχουν κυρίως την ενισχυμένη διαχείριση των συνόρων (βλ. σημειώσεις 9 και 10).

Οι βάρκες και τα πλοιάρια άρχισαν να αυξάνονται από τον Μάρτιο του 2015, και μόνο τον Απρίλιο του 2015 καταγράφηκαν 1.308 νεκροί και αγνοούμενοι στη θάλασσα[27].
Αντιμέτωποι με αυτόν τον αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων που επιχειρούσαν το επικίνδυνο θαλάσσιο ταξίδι και με τη μεγάλη έλλειψη μέσων έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα αποφάσισαν ότι η αποτροπή του πνιγμού χιλιάδων ανθρώπων αποτελεί ανθρωπιστική επιταγή.
Μέσα σε έξι εβδομάδες, η οργάνωση ξεκίνησε επιχειρήσεις με τρία σκάφη έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

1. **MY Phoenix:** Σε συνεργασία με την οργάνωση Migrant Offshore Aid Station (MOAS), το MY Phoenix επιχειρούσε από τις 2 Μαΐου έως τις 22 Σεπτεμβρίου 2015. Στο σκάφος επέβαιναν έξι μέλη των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που συνεργάζονταν με το εξειδικευμένο και έμπειρο πλήρωμα έρευνας και διάσωσης της MOAS. Η ιατρική ομάδα τριών εργαζομένων των Γιατρών Χωρίς Σύνορα είχε τη δυνατότητα να παρέχει επείγουσα ιατρική φροντίδα καθώς και πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη, ενώ μπορούσε να παραπέμπει περιστατικά που απαιτούσαν εισαγωγή σε νοσοκομείο στην ηπειρωτική Ιταλία με ελικόπτερο.

2. **Bourbon Argos:** Το Bourbon Argos επιχειρούσε από τις 9 Μαΐου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015. Μπορούσε να μεταφέρει 500 ανθρώπους και είχε 26μελές πλήρωμα που αποτελούνταν από ειδικούς έρευνας και διάσωσης και ιατρικό προσωπικό. Πάνω στο κατάστρωμα είχαν διαμορφωθεί διάφοροι χώροι μέσα σε κοντέινερ, όπως αίθουσα για επείγοντα περιστατικά, εξεταστήριο, αίθουσα παρακολούθησης, χώροι υγιεινής, αποθήκη και νεκροτομείο.

3. **Dignity I:** Το Dignity I επιχειρούσε από τις 13 Ιουνίου έως τις 13 Νοεμβρίου 2015. Είχε χωρητικότητα 350 ανθρώπων και είχε 18μελές πλήρωμα που αποτελούνταν από ιατρικό προσωπικό και ειδικούς έρευνας και διάσωσης. Το νοσοκομείο πάνω στο σκάφος περιλάμβανε οκτώ νοσοκομειακές κλίνες, μια μικρή κλινική εφοδιασμένη με βασικά φάρμακα και έναν χώρο αναμονής. Οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονταν περιλάμβαναν προγεννητική φροντίδα για εγκύους και υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας.

Από τις 2 Μαΐου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στα τρία σκάφη διέσωσαν 20.129 ανθρώπους στη Μεσόγειο, από τους οποίους το ένα τέταρτο περίπου ήταν γυναίκες και παιδιά. Από τις 123 βάρκες σε κίνδυνο τις οποίες βοήθησαν οι ομάδες της οργάνωσης, 95 ήταν φουσκωτές και 28 ήταν ξύλινες. Στις 31 Δεκεμβρίου 2015, το τελευταίο σκάφος έρευνας και διάσωσης των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που βρισκόταν ακόμη στη θάλασσα, το Bourbon Argos, σταμάτησε τις δραστηριότητές του προκειμένου να διατεθούν οι πόροι της οργάνωσης εκεί που είναι περισσότερο απαραίτητοι σε χώρες προέλευσης, σε τόπους προσωρινής διαμονής και σε άλλες πολυσύχναστες οδούς προς την Ευρώπη, όπως η οδός της ανατολικής Μεσογείου και το Αιγαίο.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΙΑΤΡΟΥΣ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ GREENPEACE ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Στις 29 Νοεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, σε συνεργασία με την Greenpeace, ξεκίνησαν δραστηριότητες βοήθειας για βάρκες που βρίσκονται σε κίνδυνο στο Αιγαίο, στα χωρικά ύδατα ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα, έξω από τη Λέσβο.
Παρά την επιδείνωση των καιρικών συνθηκών, έως 150.000 άνθρωποι διέσχισαν τη θάλασσα από τις τουρκικές ακτές στα ελληνικά νησιά μόνο τον Νοέμβριο του 2015, από τους οποίους το 65% έφτασε στη Λέσβο.
Μεταξύ Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου, περισσότεροι από 320 άνθρωποι, κυρίως παιδιά, έχασαν τη ζωή τους στο Αιγαίο στην προσπάθειά τους να βρουν καταφύγιο στην Ευρώπη.

Από τις 7 έως τις 28 Δεκεμβρίου 2015, 6.055 άνθρωποι έλαβαν βοήθεια στο πλαίσιο 143 επεμβάσεων: 455 διασώθηκαν απευθείας και άλλοι 5.600 οδηγήθηκαν ή ρυμουλκήθηκαν σε ασφαλές μέρος.
Οι ιατρικές ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στο σημείο αποβίβασης παρείχαν περίθαλψη σε 96 ανθρώπους τις πρώτες 5 εβδομάδες των δραστηριοτήτων, από τους οποίους οι 30 παραπέμφθηκαν σε νοσοκομείο για περαιτέρω βοήθεια, κυρίως για τραύματα.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα εργάζονται επίσης στην **Τυνησία** για να ενισχύσουν τη δυνατότητα των λιβυκών και τυνησιακών αρχών και ΜΚΟ να αντεπεξέρχονται σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στη θάλασσα.
Στην παραθαλάσσια πόλη Zarzis της Τυνησίας, οι ομάδες μας παρέχουν εκπαίδευση σε ψαράδες από τις πόλεις Zarzis, Ben Gardane και Ras Ajdir καθώς και για ΜΚΟ (συμπεριλαμβανομένης της Λιβυκής Ερυθράς Ημισελήνου)[28] για τη διαχείριση σορών.
Έχουν επίσης εκπαιδευτεί οι αρχές πολιτικής προστασίας και η ακτοφυλακή της Λιβύης και της Τυνησίας, ενώ οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρείχαν εξοπλισμό διάσωσης στους ψαράδες και τις τοπικές αρχές, όπως κιτ πρώτων βοηθειών, προστατευτικά υλικά, ρουχισμό, σωσίβια και σάκους μεταφοράς νεκρών.

© Anna Surinyach

Οι άνθρωποι που ξεκινούν το ταξίδι για να φτάσουν στην Ευρώπη αντιμετωπίζουν πολλούς κινδύνους. Ένας από αυτούς είναι ο κίνδυνος να πνιγούν αν ανατραπεί το σκάφος ή κατά τη διάσωση, που είναι πάντα μια πολύ λεπτή επιχείρηση[29].
Το ταξίδι από τη Λιβύη στην Ιταλία διαρκεί από 30 μέχρι 74 ώρες, ενώ το πέρασμα από την Τουρκία στην Ελλάδα διαρκεί από 45 λεπτά μέχρι λίγες ώρες. Τα ναυάγια είναι συχνά, ιδίως όταν οι καιρικές συνθήκες είναι κακές.
Τα σκάφη είναι κυρίως μικρές φουσκωτές βάρκες ή παλιά ξύλινα αλιευτικά πλοιάρια και συχνά είναι αναξιόπλοα και υπερφορτωμένα.
Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες συχνά είναι μόνοι τους πάνω στο σκάφος χωρίς εμπειρία από τη θάλασσα, χωρίς εξοπλισμό πλοήγησης και με λιγοστά καύσιμα. Δεν είναι άξιο απορίας που τα σκάφη συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα λίγο μετά την αναχώρησή τους.

«Κανείς δεν ήξερε να οδηγήσει το σκάφος, φωνάζαμε "θα πεθάνουμε, θα πεθάνουμε!". Μπήκε πολύ νερό στο σκάφος. Μετακινηθήκαμε όλοι στη μία πλευρά, και το σκάφος σχεδόν αναποδογύρισε! Ήμασταν τρομοκρατημένοι και κλαίγαμε όλοι. "Δεν πειράζει αν πεθάνω", σκεφτόμουν, όμως ανησυχούσα για τα δύο κοριτσάκια [ένα τεσσάρων και ένα επτά ετών] που ήταν μαζί μας.»

17χρονο κορίτσι από τη Σομαλία, στο σκάφος έρευνας και διάσωσης Dignity I των Γιατρών Χωρίς Σύνορα

Στις 5 Αυγούστου 2015, όταν ένα ξύλινο πλοιάριο που μετέφερε 600 με 700 ανθρώπους ανατράπηκε κοντά στις λιβυκές ακτές, το σκάφος έρευνας και διάσωσης Dignity I των Γιατρών Χωρίς Σύνορα κλήθηκε να βοηθήσει. Εκτιμάται ότι μόνο 300 άνθρωποι επέζησαν από το ναυάγιο.
Οι επιζώντες εξήγησαν με τρόμο ότι το σκάφος ήταν γεμάτο κυρίως με οικογένειες και ότι οι περισσότεροι αγνοούμενοι ήταν γυναίκες και παιδιά που δεν ήξεραν κολύμπι.

«Ήταν φρικτό θέαμα, άνθρωποι να γραπώνονται απεγνωσμένα από σωσίβιες ζώνες, βάρκες και ό,τι άλλο έβρισκαν για να σωθούν, ανάμεσα σε ανθρώπους που πνίγονταν και άλλους που είχαν πνιγεί ήδη.»

Συντονιστής προγράμματος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στο Dignity I, Αύγουστος του 2015

© Francesco Zizola

Στις 28 Οκτωβρίου 2015, 43 άνθρωποι, ανάμεσά τους 20 παιδιά, έχασαν τη ζωή τους όταν ανατράπηκε μια βάρκα κοντά στο νησί της Λέσβου. Την ίδια μέρα, 19 άνθρωποι κηρύχθηκαν αγνοούμενοι όταν βυθίστηκε μια βάρκα έξω από την Κάλυμνο. Τέσσερις άνθρωποι κηρύχθηκαν αγνοούμενοι στα ανοιχτά της Σάμου και άλλοι τρεις σε άλλο περιστατικό έξω από το Αγαθονήσι.

Στις 16 Δεκεμβρίου 2015, ένα ξύλινο πλοιάριο που μετέφερε περίπου 85 ανθρώπους ανατράπηκε έξω από τις βόρειες ακτές της Λέσβου.
Όταν τα σκάφη διάσωσης των Γιατρών Χωρίς Σύνορα και της Greenpeace έφτασαν στο σημείο, η ομάδα άρχισε αμέσως να διασώζει όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους και να πετά σωσίβια για να βοηθήσει όσους ήταν ακόμη στα παγωμένα νερά.
Οι διασωθέντες μεταφέρθηκαν σε σκάφη άλλων εθελοντικών οργανώσεων.
Συνολικά διασώθηκαν 83 άνθρωποι, οι οποίοι μεταφέρθηκαν στους γειτονικούς οικισμούς του Μόλυβου και της Πέτρας.
Πολλοί χρειάστηκαν ανάνηψη ή περίθαλψη για υποθερμία από τις ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στα σημεία άφιξης, ενώ τρεις ασθενείς παραπέμφθηκαν από την οργάνωση στο τοπικό νοσοκομείο για υποθερμία, ανάμεσά τους ένα παιδί. Τουλάχιστον δύο άνθρωποι – ένας 80χρονος και ένα βρέφος εννέα μηνών – πνίγηκαν.

Οι ιατρικές ομάδες στα σκάφη έρευνας και διάσωσης έχουν επανειλημμένα διαπιστώσει τις τρομερές, επικίνδυνες και συχνά θανάσιμες συνθήκες που βιώνουν οι άνθρωποι στις χώρες διέλευσης, όπως η Λιβύη, και στα ακατάλληλα πλοιάρια με τα οποία κάνουν το θαλάσσιο ταξίδι τους.
Καθώς τα τρόφιμα, το νερό και οι κουβέρτες δεν επαρκούν για όλους, οι επιβαίνοντες, ιδίως οι πιο ευάλωτοι, κινδυνεύουν να πεθάνουν από αφυδάτωση, υποθερμία ή εξάντληση[30].
Από τους 4.443 ασθενείς που περιέθαλψε η ιατρική ομάδα του Bourbon Argos το 2015, οι μισοί περίπου είχαν δευτερεύοντα προβλήματα και ένας σημαντικός αριθμός είχε πιο σοβαρά προβλήματα, όπως βίαια τραύματα, ψώρα, χημικά εγκαύματα, αφυδάτωση και υποθερμία.

Οι επιπτώσεις που έχουν στην ψυχική υγεία, οι εμπειρίες και τα ψυχολογικά τραύματα που οι άνθρωποι βιώνουν στην πατρίδα τους και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, είναι δύσκολο να εκτιμηθούν αλλά χρήζουν παρακολούθησης.
Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποιούν ατομικές και ομαδικές συνεδρίες με τους ανθρώπους που φτάνουν στα νησιά, και επίσης παρέχουν ψυχολογικές πρώτες βοήθειες σε όσους επέζησαν από ναυάγια.

Από τους 1.559 ασθενείς που υποστήριξαν ατομικά ή με ομαδικές συνεδρίες οι ομάδες ψυχικής υγείας των Γιατρών Χωρίς Σύνορα από τον Ιούνιο έως τον Δεκέμβριο του 2015 στην Ιταλία και την Ελλάδα, το 28% παρουσίαζε συμπτώματα άγχους, το 20% συμπτώματα κατάθλιψης και το 7% συμπτώματα διαταραχής μετατραυματικού στρες.

Στις 29 Οκτωβρίου, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρείχαν υποστήριξη σε μια γυναίκα και τις τρεις κόρες της, οι οποίες επέβαιναν σε μια βάρκα που ανατράπηκε κοντά στο Φαρμακονήσι.
Ο συντονιστής των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στα Δωδεκάνησα διηγείται: «Ήταν απελπισμένες. Τις βοηθήσαμε να φορέσουν στεγνά ρούχα και τους δώσαμε κουβέρτες. Η γυναίκα μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο της Λέρου και προσφέραμε ψυχολογική υποστήριξη στις κόρες.
Ο σύζυγος έφτασε με επόμενο δρομολόγιο του σκάφους που μεταφέρει ανθρώπους από το Φαρμακονήσι στη Λέρο και επανενώθηκαν.»
Την επόμενη μέρα, ύστερα από ένα ναυάγιο στα ανοιχτά της Καλύμνου, ο ψυχολόγος μας πραγματοποίησε συνεδρίες με 10 διασωθέντες, που περιλάμβαναν έναν 27χρονο Ιρακινό που είχε χάσει τον ανάπηρο αδελφό του, έναν 32χρονο Σύρο που είχε χάσει τα τρία παιδιά του και έναν 35χρονο Σύρο που είχε χάσει τη γυναίκα, το γιο και την κόρη του.

Σε ορισμένες επιχειρήσεις διάσωσης, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έφτασαν πολύ αργά.
Στις 27 Ιουλίου, το Dignity I έσπευσε να βοηθήσει ένα ξύλινο πλοιάριο που βρισκόταν σε κίνδυνο με 312 επιβαίνοντες. Οι ομάδες βρήκαν νεκρούς 14 ανθρώπους που ήταν κλειδωμένοι στο μηχανοστάσιο και είχαν πεθάνει από ασφυξία.
Ένας ανάπηρος στο πάνω κατάστρωμα πέθανε λίγο πριν φτάσει η ομάδα διάσωσης.
Στις 23 Αυγούστου, ένα 12χρονο αγόρι από τη Σομαλία που βρισκόταν σε ένα πλοιάριο που ερχόταν από τη Λιβύη, εισήχθη στην κλινική του σκάφους των Γιατρών Χωρίς Σύνορα Dignity I.
Έπασχε από χρόνια ασθένεια και είχε ξυλοκοπηθεί στη Λιβύη. Δυστυχώς πέθανε από αιφνίδια καρδιακή ανακοπή προτού φτάσει το σκάφος στην Ιταλία.

© Alessandro Penso

© Will Rose / Greenpeace

Β. ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ – ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΗ ΒΙΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΤΕΡΙΑ

Προσπαθώντας να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους σε αναξιόπλοες βάρκες, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν αντιμετωπίζουν μόνο τους κινδύνους της θάλασσας, αλλά κάποιες φορές δέχονται και επιθέσεις στη διάρκεια του ταξιδιού.

Τον Ιούλιο του 2015, πρόσφυγες άρχισαν να προσεγγίζουν τις ομάδες μας στη Λέσβο και την Κω για να μοιραστούν σοκαριστικές ιστορίες βίας στη θάλασσα οι οποίες αφορούσαν ομάδες αγνώστων με καλυμμένα πρόσωπα που είτε τους λήστεψαν είτε πέταξαν τα υπάρχοντά τους στο νερό.
Μερικοί ανέφεραν ότι μεγαλύτερα σκάφη είχαν πλησιάσει τις βάρκες τους και προσπάθησαν να τις τρυπήσουν και να τις βουλιάξουν με μακριά κοντάρια. Άλλοι περιέγραψαν σκάφη που φαίνονταν να ανήκουν στην Ελληνική Ακτοφυλακή τα οποία πέρασαν δίπλα τους χωρίς να τους διασώσουν. Οι ομάδες μας συνεχίζουν να λαμβάνουν τέτοιες αναφορές από όσους φτάνουν στα ελληνικά νησιά.

«Ανάμεσα στην Τουρκία και το νησί [Φαρμακονήσι] μάς επιτέθηκαν τρεις άντρες με στολή που επέβαιναν σε ένα μεγάλο γκρίζο μεταλλικό σκάφος. Φορούσαν σκούρες μπλε ναυτικές στολές με την ελληνική σημαία στον ώμο. Τους πλησιάσαμε και τους δείξαμε τα παιδιά μας για να μας βοηθήσουν.
Δεν μπορώ να ξεχάσω αυτό που έγινε. Μόλις πήγαμε κοντά τους, χτύπησαν με δύναμη τη βάρκα μας μπροστά με ένα καμάκι. Έκαναν δύο τρύπες, στη βάρκα μας επικράτησε πανικός. Ήθελαν να μας σκοτώσουν.
Δεν θέλω να συμβεί ξανά σε άλλους πρόσφυγες. Πριν από την επίθεση […] η θάλασσα ήταν ήρεμη και δεν κινδυνεύαμε. Αν δεν μας είχαν επιτεθεί αυτοί οι άντρες, δεν θα είχε κινδυνεύσει η ζωή μου και η ζωή του ανιψιού μου.»

Άντρας από τη Συρία, Κως

Παρόμοιες ιστορίες αναφέρθηκαν στα μέσα ενημέρωσης και τις οργανώσεις που εργάζονται επιτόπου, το καλοκαίρι και τις αρχές του φθινοπώρου. Περιέγραφαν επιθέσεις από οπλισμένους δράστες οι οποίοι αχρήστευσαν σκόπιμα βάρκες που μετέφεραν μετανάστες καταστρέφοντας ή αφαιρώντας τις μηχανές ή τα καύσιμα ή τρυπώντας το κύτος των φουσκωτών βαρκών. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι βάρκες ρυμουλκήθηκαν πίσω στα τουρκικά χωρικά ύδατα[31].

Τον Νοέμβριο του 2015, οι ιατρικές ομάδες μας στη Λέρο περιέθαλψαν ασθενείς που είχαν δεχτεί επίθεση στη θάλασσα:

«Φύγαμε από τις τουρκικές ακτές με 45 ανθρώπους στη βάρκα. […] Μετά από λίγο, ένα μεγάλο γκρίζο σκάφος με μηχανή μάς πλησίασε. […]Ήταν οπλισμένο με ένα μεγάλο πυροβόλο και είχε μια ελληνική σημαία. […] Είδα τρεις άντρες […] που φορούσαν σκούρες μπλε στολές με την ελληνική σημαία.
Τους δείξαμε ότι είχαμε παιδιά στη βάρκα και ότι χρειαζόμασταν βοήθεια. […]Όταν πλησιάσαμε […] πήραν ένα μακρύ μεταλλικό κοντάρι με γάντζο και […] χτύπησαν τον […] [μπροστινό πλωτήρα].
Τα πρώτα δύο χτυπήματα ήταν γρήγορα και τρύπησαν το μπροστινό μέρος της βάρκας μας.
Γρήγορα άρχισε να μπαίνει νερό στη βάρκα. Τα παιδιά και οι γυναίκες φώναζαν.
Αρχίσαμε να βγάζουμε με τα χέρια μας το νερό σαν τρελοί. Στη βάρκα επικρατούσε πανικός.
Μετά από λίγο […] είδαμε ένα άλλο μεγάλο μεταλλικό σκάφος. Αυτό ήταν πορτοκαλί, […] [με] πέντε άντρες πάνω, που φορούσαν τις ίδιες σκούρες μπλε στολές με γαλανές σημαίες.
Φωνάξαμε και ζητήσαμε βοήθεια. […] Είδαμε τους άντρες στο σκάφος να γελάνε δυνατά. […]
Είδαμε το σκάφος αυτό να γυρίζει στο νησί, το Φαρμακονήσι.
Οι άνθρωποι στην ομάδα μου λένε πως είναι σίγουροι ότι ήταν το ίδιο σκάφος που αργότερα μας έφερε από το Φαρμακονήσι εδώ, στη Λέρο. Ο πανικός στη βάρκα ήταν απερίγραπτος. […]
Είδαμε το χάρο με τα μάτια μας. Είχαμε παιδιά στη βάρκα, πώς μπορεί κάποιος να κάνει αυτό το πράγμα σε παιδιά; Φύγαμε από τη χώρα μας επειδή η ζωή μας κινδύνευε εκεί.
Το πρώτο πράγμα που μας συμβαίνει μπαίνοντας στην Ευρώπη είναι να προσπαθούν να μας σκοτώσουν άντρες με στολές.»

35χρονος Αφγανός, Λέρος, Νοέμβριος του 2015

© Christophe Stramba-Badiali / Haytham Pictures

Οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα περιέθαλψαν δύο παιδιά που επέζησαν από την επίθεση που περιγράφεται παραπάνω. Ένα οκτάχρονο αγόρι ήρθε στην κλινική των Γιατρών Χωρίς Σύνορα με τον πατέρα του. Είπε στους γιατρούς μας:

«Από τότε που βρεθήκαμε στο νερό, είμαι πολύ λυπημένος. Δεν ξέρω γιατί, αλλά είμαι πολύ λυπημένος». Προσπαθώντας να συγκρατήσει τα δάκρυά του, ο πατέρας είπε ότι ο γιος του δυσκολευόταν να κοιμηθεί μετά την επίθεση, είχε εφιάλτες και υπέφερε από βρογχίτιδα.

Ένα άλλο παιδί, έξι ετών, ήρθε στην κλινική μας με τη μητέρα του. Είχαν φύγει από το Αφγανιστάν για να γλιτώσουν από τον πόλεμο. Η μητέρα του μας είπε:

«Ο γιος μου βρισκόταν ολόκληρος μέσα στο νερό, υπήρχε νερού παντού στη βάρκα μετά την επίθεση. Κατάφερα όμως να κρατήσω το κεφάλι του έξω από το νερό μέχρι να φτάσουμε στο Φαρμακονήσι. Τον κρατούσα στα χέρια μου πολύ σφιχτά. Φοβόμουν. Όλο του το σώμα ήταν μαύρο. Τα χείλη του είχαν μελανιάσει τελείως. Ήταν θαύμα που δεν πέθανε κανείς.»

Οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που παρέχουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας στη στεριά αναφέρουν ότι οι ασθενείς που αντιμετωπίζουν περιστατικά βίας στη θάλασσα έχουν ήδη βιώσει οδυνηρές εμπειρίες που σχετίζονται με τον πόλεμο, τη βία και τις διώξεις στην ξηρά. Η κακομεταχείριση ή η βία που υφίστανται στο θαλάσσιο ταξίδι αυξάνουν τους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους που διατρέχουν και συχνά έχουν ως αποτέλεσμα έντονη δυσφορία και συμπτώματα έντονου άγχους, απελπισίας, φόβου και ανασφάλειας.

Οι ελληνικές αρχές έχουν αρνηθεί δημόσια την ανάμειξη της Ελληνικής Ακτοφυλακής σε αυτές τις επιθέσεις, όμως δεν είναι γνωστό αν έχουν γίνει διεξοδικές έρευνες.
Η Frontex, δεδομένης της υποστήριξης που παρέχει στην Ελληνική Ακτοφυλακή, έχει ευθύνη να διερευνήσει αυτές τις καταγγελίες με τις ελληνικές αρχές, ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση να μην καταστεί συνεργός σε τέτοια πιθανά εγκλήματα.

Έχουν αναφερθεί επίσης περιστατικά κακοποίησης στο **στρατιωτικό νησί Φαρμακονήσι** από ασθενείς που περιθάλψαμε στη Λέρο και άλλα νησιά των Δωδεκανήσων.
Από τους 343 ασθενείς στους οποίους παρείχαν υποστήριξη για τραυματικά συμβάντα οι ιατρικές ομάδες και οι ομάδες ψυχικής υγείας μας στην Ελλάδα το 2015, οι 81 (24%) ανέφεραν περιστατικά κακοποίησης στο Φαρμακονήσι.

«Στο στρατιωτικό νησί μάς έβαλαν να γονατίσουμε και να περιμένουμε στον ήλιο για πολλές ώρες. Μπορείτε να δείτε ότι έχουμε καεί από τον ήλιο. Μας είχαν δέσει τα χέρια και μας χαστούκιζαν χωρίς λόγο. Επίσης, όταν κοιμόμασταν, μπήκαν στο θάλαμο και μας χτύπησαν με λοστούς.
Πήραν την μπαταρία του κινητού μου και ύστερα μου ζητούσαν 20 ευρώ για να μου τη δώσουν πίσω.»

31χρονος άντρας από τη Συρία, Λέρος

«Μας είπαν να κλείσουμε τα κινητά μας και να τα βάλουμε σε μια τσάντα μαζί με τα χρήματά μας. Έβαλα το πορτοφόλι μου μέσα.
Είχα 1.200 ευρώ για να συνεχίσω το ταξίδι μου. Όταν μας επέστρεψαν τα πράγματά μας, τα χρήματά μου έλειπαν.
Είχαν αφήσει μόνο τις τουρκικές λίρες στο πορτοφόλι μου. Δεν έχω χρήματα.
Είχα αφήσει λίγα χρήματα στη γυναίκα και τα παιδιά μου για να τα βγάλουν πέρα μέχρι να φτάσω στον προορισμό μου.
Ένας στρατιώτης μού είπε να σηκωθώ και να αρχίσω να τρέχω. Του εξήγησα ότι δεν μπορώ γιατί έχω πρόβλημα με το πόδι μου.
Με κλώτσησε στο ίδιο σημείο που είχα τραυματιστεί. Μπορείτε να δείτε ότι το πόδι μου είναι πρησμένο.»

27χρονος Ιρακινός, Λέρος

Οι ιατρικές ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που περιθάλπουν ασθενείς που φτάνουν στο Φαρμακονήσι έχουν σοκαριστεί από την ιδιαίτερα κακή κατάσταση υγείας και τα σημάδια βίας που έχουν. Πράγματι, πολλοί από αυτούς τους ασθενείς φέρουν σημάδια ξυλοδαρμού και παρουσιάζουν συμπτώματα σωματικής εξάντλησης.
Τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 2015, οι ιατρικές ομάδες μας στη Λέρο περιέθαλψαν 107 διαβητικούς ασθενείς που έφτασαν από το Φαρμακονήσι με υψηλά επίπεδα σακχάρου στο αίμα και οι οποίοι δεν είχαν λάβει ιατρική φροντίδα εκεί.
Ακόμη, οι ψυχολόγοι μας έχουν διαπιστώσει σοβαρά ψυχολογικά τραύματα στους ασθενείς αυτούς.

«Οι ασθενείς μας μάς λένε ότι γνωρίζουν τους κινδύνους που εγκυμονεί το θαλάσσιο ταξίδι, αλλά είναι έτοιμοι να πεθάνουν. Όσοι έχουν σωσίβια, μερικές φορές γράφουν τα ονόματα των συγγενών που θέλουν να ειδοποιηθούν σε περίπτωση που πνιγούν.
Όταν ρωτάω τους ανθρώπους γιατί διακινδυνεύουν τη ζωή τους με αυτόν τον τρόπο, παίρνω την ίδια απάντηση κάθε φορά: "δεν υπάρχει άλλη επιλογή".
Οι άνθρωποι αυτοί γνωρίζουν τους κινδύνους, ωστόσο παίρνουν το ρίσκο. Μας λένε ότι θα προτιμούσαν να πνιγούν αναζητώντας την ασφάλεια και την ελευθερία από το να μείνουν στην πατρίδα τους ή στη Λιβύη, όπου δεν αξίζει να ζει κανείς.»

Συντονιστής επείγουσας παρέμβασης των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στο σκάφος MY Phoenix

---

Παρόλο που οι προληπτικές και μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης είναι απαραίτητες για τη διάσωση ανθρώπων που κινδυνεύουν στη θάλασσα, δεν είναι η λύση για την αναγκαστική μετανάστευση με σκάφη. Ποτέ δεν θα αποτρέψουν τελείως το θάνατο των προσφύγων και των μεταναστών στη θάλασσα, ούτε θα αποτρέψουν τις επιθέσεις στη θάλασσα.
Αυτό που αναγκάζει τους ανθρώπους να καταφεύγουν στους διακινητές και να διακινδυνεύουν τη ζωή τους σε τέτοια επικίνδυνα ταξίδια με αβέβαιη κατάληξη είναι η απουσία ασφαλών και νόμιμων εναλλακτικών επιλογών για να ζητήσουν άσυλο ή να μεταναστεύσουν στην Ευρώπη. Υπάρχουν ασφαλείς εναλλακτικές στα επικίνδυνα θαλάσσια ταξίδια, όπως τα χερσαία περάσματα μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, καθώς και μεταξύ Τουρκίας και Βουλγαρίας. Όμως σήμερα, τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθούν να παραβλέπουν αυτές τις ασφαλείς και νόμιμες εναλλακτικές, με ολέθριες συνέπειες. Αντί γι' αυτές, έχουν επενδύσει τους πόρους και τις προσπάθειές τους στην ανακοπή της ροής των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών και στη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά των δικτύων διακινητών στη Λιβύη, ενώ κλείνουν τα μάτια μπροστά στη βία που μαστίζει τα δικά τους σύνορα.

© Will Rose

ΒΗΜΑ 3: ΑΦΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ – ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Όσοι επέζησαν από το θαλάσσιο ταξίδι στις ακτές της Ευρώπης έχουν μπροστά τους νέες προκλήσεις, όπως το να βρουν ένα ασφαλές μέρος για να αποβιβαστούν, να κατανοήσουν τη διαδικασία καταγραφής και να εξασφαλίσουν αξιοπρεπές κατάλυμα και βασικές υπηρεσίες. Οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα έχουν δει πολλούς από τους ανθρώπους που έχουν διασώσει να χαμογελούν, να υψώνουν τα χέρια και να φιλούν το έδαφος όταν τελικά φτάνουν στην ευρωπαϊκή επικράτεια.
Δυστυχώς, για την πλειοψηφία τους, η πορεία μετ' εμποδίων προς την ασφάλεια δεν έχει τελειώσει, και πολλοί νέοι κίνδυνοι τους περιμένουν στην Ευρώπη.

Α. ΕΛΛΑΔΑ

«Αποφεύγω να πίνω νερό… έτσι, δεν χρειάζεται να πηγαίνω στην τουαλέτα.»

Γυναίκα από τη Συρία στην Κω

Το 2015, η Ελλάδα έγινε το σημείο πρώτης εισόδου για μετανάστες και πρόσφυγες που επιχειρούν να φτάσουν στην Ευρώπη.
Έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, 851.319 άνθρωποι είχαν φτάσει στην Ελλάδα διασχίζοντας τη θάλασσα, κυρίως στη Λέσβο, τη Σάμο, τη Χίο, την Κω και τη Λέρο.
Πάνω από το 91% προερχόταν από χώρες που μαστίζονται από πόλεμο ή γενικευμένη βία (κυρίως τη Συρία[32], αλλά επίσης το Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Σομαλία), ενώ πάνω από το ένα τρίτο ήταν γυναίκες και παιδιά.

Παρά την επιδείνωση των καιρικών συνθηκών, και πιθανότατα λόγω της αίσθησης ότι τα ευρωπαϊκά σύνορα κλείνουν, τον Οκτώβριο του 2015 έφτασε στην Ελλάδα ο μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων, με μέσο όρο 8.700 αφίξεις καθημερινά στα ελληνικά νησιά την εβδομάδα 15-21 Οκτωβρίου[33].

ΜΙΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Εδώ και χρόνια, η Ελλάδα δεν μπορεί να προσφέρει αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής στους αιτούντες άσυλο. Μόνο δύο νησιά, η Λέσβος και η Σάμος, διαθέτουν υποδομές υποδοχής, παρόλο που ακόμη κι αυτές παραμένουν ανεπαρκείς.
Αντιμέτωπες, από τον Μάιο του 2015, με την αυξημένη ροή των προσφύγων και των μεταναστών που έφταναν στις ελληνικές ακτές και περίμεναν να καταγραφούν, οι τοπικές αρχές δεν μπόρεσαν από την πρώτη στιγμή να ανταποκριθούν.
Η οργάνωση της υποδοχής τόσων ανθρώπων και η καταγραφή των πολλών ευάλωτων ομάδων που φτάνουν απροειδοποίητα και μένουν για λίγες μέρες μόνο, αποτελούν πραγματική πρόκληση.
Όμως η απουσία επαρκούς και γρήγορης ανταπόκρισης από τις αρχές ώθησε την κατάσταση εκτός ελέγχου και είχε ως αποτέλεσμα απαράδεκτες συνθήκες διαβίωσης για αυτούς τους ήδη ευάλωτους ανθρώπους.
Έναν χρόνο μετά την έναρξη αυτής της κρίσης, παρά τις επισκέψεις πολλών αντιπροσώπων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαίου Επιτρόπου Μετανάστευσης[34], τόσο η υποδομή υποδοχής όσο και το σύστημα ασύλου στην Ελλάδα εξακολουθούν να μην ανταποκρίνονται στις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών.

Η **Λέσβος**, όπου αποβιβάζεται σχεδόν το 60% όλων των μεταναστών και προσφύγων που φτάνουν στην Ελλάδα, είχε τον Οκτώβριο του 2015 δυνατότητα υποδοχής μόνο 1.480 ανθρώπων την ημέρα[36]. Αυτό απείχε πολύ από τους 5.000 ανθρώπους που έφταναν κάθε μέρα και μπορεί να έμεναν αρκετές μέρες στο νησί και είχαν ανάγκη καταλύματος.
Από τον Οκτώβριο του 2015, οι οικογένειες Σύρων έπρεπε να καταγράφονται στον καταυλισμό του Καρά Τεπέ, όπου συνήθως περνούν τη νύχτα σε υποτυπώδεις σκηνές ή σε προκατασκευασμένα καταλύματα ΙΚΕΑ, πριν φύγουν την επόμενη μέρα για το λιμάνι της Μυτιλήνης, για να πάρουν το πλοίο της γραμμής για την Αθήνα.
Οι άντρες από τη Συρία που είναι μόνοι τους και οι άλλες εθνικότητες έπρεπε να καταγράφονται στον καταυλισμό της Μόριας, το πρώτο ελληνικό hotspot, όπου οι μη Σύροι πρέπει να περιμένουν περίπου τρεις μέρες για να καταγραφούν, με περιορισμένη ή καθόλου παροχή στέγης ή βοήθειας.
Το αποτέλεσμα ήταν ολόκληρες οικογένειες και ομάδες να κοιμούνται στο ύπαιθρο γύρω από τα κέντρα καταγραφής, με ελάχιστη προστασία από τον ήλιο, το κρύο και τη βροχή, κάτω από δέντρα ή σε μικρές σκηνές, αν είχαν τη δυνατότητα να τις αγοράσουν.
Για μήνες, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις απευθύνουν εκκλήσεις στις ελληνικές αρχές να βελτιώσουν τις συνθήκες υποδοχής στις εγκαταστάσεις της Μόριας και να αυξήσουν τις δυνατότητες στέγασης στο νησί.

Σύγκριση της υποδομής φιλοξενίας και των αναγκών υποδοχής στα ελληνικά νησιά τον Οκτώβριο[35] του 2015

	Μέσος όρος καθημερινών αφίξεων τον Οκτώβριο	Αριθμός θέσεων υποδοχής
Λέσβος	4.400	700 επίσημες, 780 από ανθρωπιστικές οργανώσεις
Χίος	900	110
Κως	800	0 επίσημες, 200 από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα
Λέρος	400	0 επίσημες, 421 από ανθρωπιστικές οργανώσεις
Σάμος	800	250

«Μένουμε σε μια βρώμικη σκηνή. Δεν κοιμόμαστε σε στρώματα αλλά σε χαρτόνια.
Δεν υπάρχουν κουβέρτες, τίποτα, μόνο χώμα. Δεν θέλουμε ούτε να πλησιάσουμε στις τουαλέτες.
Το νερό δεν είναι καθαρό, δεν μπορούμε να πλυθούμε.
Για πρωινό, μας δίνουν ένα κομμάτι ψωμί για τρία άτομα.
Σήμερα έφτασε μια γυναίκα με τα δύο μωρά της. Τα ρούχα τους είναι όλα βρεγμένα, αλλά δεν έχουν άλλα ρούχα. Ρωτάει πού μπορεί να βρει λίγο γάλα για το μωρό της, αλλά κανείς δεν της δίνει γάλα, όποτε θα πρέπει να αγοράσει από κάπου.
Δεν μπορώ να πιστέψω ότι ζω σε τέτοιες συνθήκες με την οικογένειά μου.
Ήμουν δασκάλα και ο άντρας μου ήταν λογιστής. Δείτε πώς είμαστε τώρα. Είναι απάνθρωπο.»

28χρονη γυναίκα από τη Συρία με τον άντρα της και την τετράχρονη κόρη τους, καταυλισμός του Καρά Τεπέ, Λέσβος[37]

Στην Κω, όπου καθημερινά έφταναν 200 με 500 άνθρωποι τον Οκτώβριο του 2015, δεν υπάρχουν υποδομές υποδοχής, καθώς οι τοπικές αρχές συνεχίζουν να αντιδρούν στη δημιουργία οργανωμένων εγκαταστάσεων υποδοχής ή προσωρινής διαμονής στο νησί.
Στον ανεπίσημο καταυλισμό του «Κάπτεν Ηλίας», 500 με 700 άνθρωποι κοιμόντουσαν στα πατώματα ενός εγκαταλελειμμένου παλιού ξενοδοχείου, το οποίο οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα αναμόρφωσαν με μέγιστη δυνατότητα φιλοξενίας 200 ατόμων.
Στις 10 Σεπτεμβρίου 2015, κάτω από την πίεση των τοπικών αρχών, αυτός ο ανεπίσημος καταυλισμός έκλεισε και οι άνθρωποι εκδιώχθηκαν.
Τον Σεπτέμβριο, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα δημιούργησαν καταλύματα για 200 ανθρώπους πίσω από το αστυνομικό τμήμα.

«Είμαστε πέντε μέρες εδώ. Η ζωή είναι πολύ ακριβή. Τα ξενοδοχεία το ίδιο. Δεν έχουμε χρήματα για ξενοδοχείο. Γι' αυτό αναγκαζόμαστε να μένουμε στους δρόμους.
Όμως κάθε μέρα μάς κοστίζει χρήματα.
Κάθε μέρα ψάχνουμε για σκιά.
Από τα μαγαζιά και τα καφέ μάς διώχνουν.
[…] Δεν θέλουμε να μείνουμε εδώ, θέλουμε να φύγουμε. Κάθε μέρα η κατάσταση γίνεται χειρότερη. […] Πίνουμε νερό από τις παροχές νερού για τα γιοτ. Όταν τρέχει μια παροχή, προσπαθούμε να εκμεταλλευτούμε την ευκαιρία… Υπάρχει επίσης μία τουαλέτα που την ανοίγουν για μία ώρα την ημέρα.»

Σύρος με τη γυναίκα του και τα πέντε παιδιά τους, Κως

Σε άλλα νησιά όπου δεν υπάρχουν επίσημα κέντρα υποδοχής, οι χιλιάδες νεοαφιχθέντες δεν έχουν άλλη επιλογή από το να εγκατασταθούν σε δημόσια πάρκα, όπου έχουν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση σε νερό, στέγη, τουαλέτες ή ιατρική φροντίδα.
Καθώς παρέχεται ελάχιστη βοήθεια, δεν υπάρχει η δυνατότητα εκτίμησης των ιατρικών αναγκών αυτών των ευάλωτων ανθρώπων και παραπομπής για όσους διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο.
Πέρα από αυτές τις συνθήκες διαβίωσης, οι ελληνικές αρχές σταδιακά διέκοψαν την παροχή τροφής στα ελληνικά νησιά στη διάρκεια του καλοκαιριού.

«Οι άνθρωποι φτάνουν στα ελληνικά νησιά έχοντας περάσει πολλές κακουχίες.
Έχουμε δει παιδιά και ενήλικες να είναι βρεγμένοι και να αναγκάζονται να κοιμηθούν στο ύπαιθρο. Υπάρχουν ασθενείς με διαβήτη, ενώ δεν υπάρχει πρόβλεψη για ιατρικό έλεγχο ή για ειδικές διατροφικές ανάγκες.
Όλες αυτές οι συνθήκες είναι ιδιαίτερα επιζήμιες για την υγεία των προσφύγων, πέρα από το γεγονός ότι προσβάλλουν την αξιοπρέπειά τους.»

Γιατρός των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, Δωδεκάνησα

Ενώ είναι κατανοητό ότι ο αριθμός των αφίξεων προσφύγων και μεταναστών τις πρώτες εβδομάδες του Μαΐου του 2015 ξεπέρασε τις δυνατότητες ανταπόκρισής τους, στη συνέχεια οι κρατικές και τοπικές αρχές απέτυχαν οικτρά να ανταποκριθούν στις ανάγκες αυτών των ευάλωτων ανθρώπων.
Ακόμη πιο ανησυχητικό είναι ότι οι αρχές όχι μόνο απέτυχαν να συμμορφωθούν με την υποχρέωσή τους να προσφέρουν επαρκείς συνθήκες υποδοχής, αλλά επιπλέον εμπόδισαν τις μη κρατικές οργανώσεις να παρέμβουν για να προσφέρουν τη βοήθεια αυτή.
Ορισμένα από τα πολλά διοικητικά εμπόδια που αντιμετώπισαν οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα τη χρονιά που πέρασε είναι η άρνηση της δημοτικής αρχής της Κω να επιτρέψει στην οργάνωση να στήσει σκηνές για προσωρινή στέγαση σε έναν χώρο στάθμευσης στην πόλη, η απουσία υποστήριξης από τις αρχές για τη δημιουργία χώρου στέγασης στη Μυτιλήνη μέσα στο λιμάνι ή γύρω από αυτό, καθώς και ο αποκλεισμός από την ελληνική αστυνομία του καταυλισμού που έχουν δημιουργήσει ανθρωπιστικές οργανώσεις στην Ειδομένη τον Δεκέμβριο, όπου οι άνθρωποι θα είχαν πρόσβαση σε ζεστό φαγητό και ιατρικές υπηρεσίες.

© Alex Yallop / MSF

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Οι αποτυχίες των ελληνικών αρχών δεν περιορίζονται στην απουσία υποδοχής, αλλά περιλαμβάνουν επίσης τη μη παροχή γρήγορης και αποτελεσματικής πρόσβασης στις διαδικασίες καταγραφής και ενημέρωσης σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου και βασικές υπηρεσίες.

Πράγματι, η διοικητική διαδικασία καταγραφής στην Ελλάδα, που πραγματοποιείται από την αστυνομία, είναι υποχρεωτική, εξαιρετικά χρονοβόρα, αλλάζει διαρκώς και ολοκληρώνεται, σε ορισμένα νησιά, σε 15 διαφορετικά βήματα. Το καλοκαίρι, κάθε ελληνικό νησί εφάρμοζε διαφορετικό σύστημα καταγραφής.

Η απουσία γρήγορης πρόσβασης στην καταγραφή, η πλήρης απουσία πληροφόρησης από την αστυνομία και τη Frontex, καθώς και ο ανεπαρκής έλεγχος του πλήθους έχουν επανειλημμένα οδηγήσει σε χαοτικές καταστάσεις με χρήση δακρυγόνων και βίας από τις αρχές.
Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις έχουν αναγκαστεί να αναλάβουν την ευθύνη του κράτους για παροχή κρίσιμων πληροφοριών στους πρόσφυγες και τους μετανάστες, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα αναγκάστηκαν και να διαχειριστούν τον έλεγχο του πλήθους.

«Το λιμενικό μάς έδωσε ένα χαρτί, αλλά από τότε περιμένουμε εδώ και δεν έχουμε μάθει τίποτα. Κανείς δεν μας λέει τίποτα. Δεν υπάρχει κανείς υπεύθυνος να μας δώσει πληροφορίες, και δεν ξέρουμε τι να κάνουμε. Δεν υπάρχουν αρχές, δεν υπάρχει αστυνομία, δεν υπάρχει ενημέρωση, τίποτα.»

26χρονος Σύρος με τη γυναίκα του και το μωρό τους, Λέσβος

Στην Κω, η καταγραφή μετατράπηκε σε χάος στις 10-12 Αυγούστου 2015.

«Τη Δευτέρα 10 Αυγούστου, οι τοπικές αρχές στην Κω άρχισαν επιχείρηση-σκούπα για να διώξουν τους ανθρώπους από το κέντρο της πόλης. Οι οικογένειες Σύρων πήραν εντολή να συγκεντρωθούν σε ένα ανοιχτό γήπεδο και να περιμένουν να καταγραφούν εκεί αντί για το αστυνομικό τμήμα. Στην πορεία της ημέρας, ο αριθμός των συγκεντρωμένων στο γήπεδο άρχισε να αυξάνεται.
Καθώς κανείς από τους ανθρώπους με τους οποίους μιλήσαμε δεν είχε πληροφόρηση για το τι συμβαίνει, οι περισσότεροι περίμεναν στον χαλικόστρωτο αγωνιστικό χώρο, καθώς φοβούνταν να φύγουν για να φέρουν νερό ή φαγητό απ' έξω. Οι δύο διαθέσιμες τουαλέτες γρήγορα γέμισαν και αχρηστεύτηκαν.
«Καθώς μόνο τρεις αστυνομικοί ήταν υπεύθυνοι για την καταγραφή την Τρίτη, η διαδικασία ήταν εξαιρετικά αργή, και μερικοί άνθρωποι στο πλήθος, υποχρεωμένοι να περιμένουν στην ουρά κάτω από τον ήλιο όλη μέρα, άρχισαν να χάνουν την ψυχραιμία τους.
Η αστυνομία, καθώς δεν μπορούσε να ελέγξει την κατάσταση που είχε δημιουργήσει, χρησιμοποίησε δακρυγόνα για να διαλύσει το πλήθος εκείνο το απόγευμα και τουλάχιστον μία χειροβομβίδα κρότου-λάμψης το βράδυ.
Η κατάσταση μέσα στο γήπεδο γρήγορα επιδεινώθηκε: περίπου 2.500 άνθρωποι έμειναν κλειδωμένοι μέσα όλη την Τετάρτη.
Οι άνθρωποι λιποθυμούσαν με ανησυχητικό ρυθμό, και έπρεπε να οργανωθούν επείγουσες παραπομπές στο τοπικό νοσοκομείο.
Όλοι οι άνθρωποι με τους οποίους μίλησα είχαν πλήρη άγνοια για το τι συνέβαινε και γιατί τους φέρονταν με αυτόν τον τρόπο.
Το κύριο μέλημά τους ήταν να βρουν με κάποιον τρόπο φαγητό και νερό χωρίς να χάσουν τη θέση τους στην ουρά για την καταγραφή, αλλά και να μην πιουν πολύ νερό, καθώς δεν υπήρχαν τουαλέτες. Ήταν δύο τρομερές μέρες.»

Υπεύθυνος ανθρωπιστικών θεμάτων των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, Αθήνα

Στη διάρκεια του συμβάντος, οι ομάδες μας περιέθαλψαν 7 ανθρώπους που είχαν ποδοπατηθεί από το πλήθος και 33 για θερμική εξάντληση και απώλεια αισθήσεων. Παραπέμψαμε 4 ασθενείς στο τοπικό νοσοκομείο και δεχθήκαμε τουλάχιστον 3 αναφορές αστυνομικής βίας.

Η αποτυχία της κυβέρνησης να προσφέρει πρόσβαση σε υποδομές υποδοχής και άλλες βασικές υπηρεσίες και οι επιπτώσεις στην υγεία

Στην Ελλάδα, η απουσία γρήγορης καταγραφής και επαρκών συνθηκών υποδοχής έχει θέσει σε κίνδυνο την υγεία και την ασφάλεια των προσφύγων και των μεταναστών.
Για μήνες, οι ιατρικές ομάδες μας σε όλη την Ελλάδα παρέχουν περίθαλψη και αντιμετωπίζουν τις συνέπειες στην υγεία των εξαιρετικά επισφαλών συνθηκών που αναγκάζονται να υφίστανται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες για μέρες[38] μέχρι να ολοκληρωθεί η ταυτοποίηση και η καταγραφή τους.

Από τον Ιούνιο έως τον Νοέμβριο του 2015, τα δύο τρίτα των ασθενών που ζήτησαν περίθαλψη στις κλινικές των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην Ελλάδα είχαν λοιμώξεις του αναπνευστικού, δερματικές παθήσεις και τραύματα, που όλα συνδέονταν με τις επικίνδυνες και ανθυγιεινές συνθήκες στις οποίες ζούσαν.
Από τις γυναίκες αναπαραγωγικής ηλικίας που επισκέφθηκαν τις κλινικές των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, 838 (13%) ήταν έγκυοι, ενώ 4.360 ασθενείς (14%) ήταν παιδιά κάτω των πέντε ετών και 2.233 ασθενείς (7%) είχαν κάποια χρόνια ασθένεια, όπως διαβήτη, καρδιαγγειακό νόσημα, πνευμονοπάθεια, καρκίνο και χρόνια νεφρική ανεπάρκεια που απαιτεί αιμοκάθαρση. Χωρίς ιατρικό έλεγχο των ευπαθειών των ανθρώπων κατά την άφιξή τους, το σύστημα, ή μάλλον η απουσία συστήματος, θέτει σε μεγαλύτερο κίνδυνο τη ζωή των προσφύγων και των μεταναστών.

«Έχουμε δει πολλές εγκύους και παιδιά να στέκονται στην ουρά για μέρες στη λάσπη, να γίνονται μούσκεμα από τη δυνατή βροχή χωρίς καμία προστασία, ενώ κάποιες φορούν μόνο ένα μπλουζάκι.
Οι άνθρωποι δεν μπορούν να σταθούν άλλο όρθιοι επειδή τα πόδια τους έχουν πρηστεί, καθώς ήταν βρεγμένα για μέρες. Χωρίς την παρέμβαση των ιατρικών ομάδων ή των εθελοντών μας, η αστυνομία δεν επιτρέπει στους πρόσφυγες να φύγουν από την ουρά για να λάβουν ιατρική φροντίδα.
Το προσωπικό μας πρέπει να εντοπίζει τους άρρωστους και τους τραυματισμένους στις ουρές για να μπορεί να τους τους οδηγήσει στην κλινική.
Επιπλέον, η διαδικασία καταγραφής αλλάζει διαρκώς, χωρίς να ενημερώνονται οι άνθρωποι και οι ανθρωπιστικές οργανώσεις. Αυτό είναι τελείως απάνθρωπο.»

Συντονιστής προγράμματος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στη Λέσβο

© Julie Remy / MSF

Η κατάσταση, ήδη ανησυχητική το καλοκαίρι, επιδεινώθηκε όταν ξεκίνησαν οι βροχές και ήρθε ο χειμώνας.
Οι ιατρικές ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην Ελλάδα παρατήρησαν αύξηση των λοιμώξεων του αναπνευστικού κατά 160% μεταξύ Ιουλίου και Οκτωβρίου του 2015.
Οι ασθενείς ανέφεραν ότι είχαν αρρωστήσει καθώς κοιμούνται έξω στο χώμα, χωρίς προστασία από τη βροχή και το κρύο.
Από τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο του 2015, οι ιατρικές ομάδες μας στην Ελλάδα και τη Σερβία περιέθαλψαν 19 περιστατικά υποθερμίας, από τα οποία τα 12 ήταν στην Ειδομένη, στα σύνορα Ελλάδας-ΠΓΔΜ.

Η έλλειψη πρόσβασης σε πληροφορίες και σε βασικές υπηρεσίες, όπως στέγη, φαγητό και εγκαταστάσεις υγιεινής, έχει αντίκτυπο όχι μόνο στη σωματική υγεία των ανθρώπων αλλά και στη γενικότερη κατάσταση και ψυχική υγεία τους. Ένας ψυχολόγος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που εργάζεται με αιτούντες άσυλο και μετανάστες στην Ελλάδα εξηγεί:

«Παρόλο που η άφιξη στην Ευρώπη κανονικά θα σήμαινε ότι έχουν ξεφύγει επιτέλους από τον πόλεμο και τη βία, εξακολουθούν να βιώνουν δύσκολες καταστάσεις εξαιτίας της απουσίας ενός κατάλληλου συστήματος υποδοχής.
Έτσι εκτίθενται σε περισσότερο φόβο, ανασφάλεια και κινδύνους, όπως η μη ικανοποίηση των βασικών αναγκών τους και η περιορισμένη πρόσβαση σε βασική ιατρική περίθαλψη ή σε νομικές πληροφορίες.
Οι άνθρωποι με αναγνωρισμένα προβλήματα ψυχικής υγείας στο παρελθόν, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο επιδείνωσης της υγείας τους, καθώς δεν γίνεται έγκαιρη αξιολόγηση των αναγκών και κατάλληλη παραπομπή σε ιατρική ή άλλη φροντίδα.»

Οι ελληνικές αρχές δεν έχουν συμμορφωθεί με τα πρότυπα υποδοχής της ΕΕ και έχουν εστιάσει αποκλειστικά στις αστυνομικές διαδικασίες και τις διαδικασίες καταγραφής, αμελώντας να υλοποιήσουν ένα σύστημα υποδοχής αιτούντων άσυλο και αποτυγχάνοντας να ανταποκριθούν στις επείγουσες και βασικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών, όπως στέγη, φαγητό, νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής.
Αυτές οι ελλείψεις, οι οποίες είναι ιδιαίτερα ανησυχητικές δεδομένης της ευάλωτης κατάστασης αυτών των ανθρώπων, όχι μόνο είναι ηθικά απαράδεκτες, αλλά και παραβιάζουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και τη νομοθεσία της ΕΕ και της Ελλάδας[39].
Η μεταχείριση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα κρίθηκε απάνθρωπη και εξευτελιστική από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 2011, ενώ στις αρχές του 2015 η Ύπατη Αρμοστεία κάλεσε τα κράτη-μέλη της ΕΕ να αναστείλουν τις μεταφορές στην Ελλάδα των αιτούντων άσυλο, βάσει του Κανονισμού του Δουβλίνου.

© Georgios Makkas

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από τις 17 Μαρτίου έως τις 27 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 43.000 ιατρικές συνεδρίες με πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα.

ΚΩΣ

Τον Δεκέμβριο του 2014, μετά από μια τετράμηνη επείγουσα παρέμβαση στην Κω, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα αποφάσισαν να αποχωρήσουν, καθώς καταλήξαμε στο δύσκολο συμπέρασμα ότι, δεδομένων των συνθηκών στις οποίες εγκαταλείπονταν αβοήθητοι οι άνθρωποι στο νησί, η ιατρική μας συμβολή ήταν περιορισμένη[40]. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα επέστρεψαν στο νησί τον Μάρτιο του 2015 και έκτοτε παρέχουν πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη, καθώς και φροντίδα ψυχικής υγείας και πληροφορίες στους νεοεισερχόμενους. Επίσης, διανέμουν είδη πρώτης ανάγκης και εργάζονται για την παροχή στέγης και εγκαταστάσεων υγιεινής. Τη στιγμή που γραφόταν αυτή η έκθεση, στο νησί εξακολουθούσε να μην υπάρχει υποδομή υποδοχής οργανωμένη από το κράτος.

Από τις 17 Μαρτίου έως τις 12 Δεκεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 8.700 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 37% αφορούσε γυναίκες και παιδιά, 158 ατομικές και 509 ομαδικές συνεδρίες ψυχικής υγείας με 4.242 συμμετέχοντες.

ΛΕΣΒΟΣ

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν τις δραστηριότητές τους στη Λέσβο τον Ιούλιο του 2015, παρέχοντας ιατρική περίθαλψη και φροντίδα ψυχικής υγείας στους καταυλισμούς καταγραφής της Μόριας και του Καρά Τεπέ, καθώς και στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Οι ομάδες της οργάνωσης παρέχουν επίσης προσωρινή στέγη και μεταφορά από και προς το σημείο προσωρινής διαμονής στον Μανταμάδο. Τον Νοέμβριο του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ενίσχυσαν την παρουσία και τις δραστηριότητές τους στις βόρειες ακτές του νησιού, όπου φτάνουν οι περισσότερες βάρκες. Ιατρικές ομάδες με δύο ασθενοφόρα είναι σε ετοιμότητα για την παροχή επείγουσας ιατρικής φροντίδας και την παραπομπή των ασθενών μόλις φτάνουν στην ακτή.

Από τις 28 Ιουλίου έως τις 13 Δεκεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 12.338 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 70% αφορούσε γυναίκες και παιδιά, 199 ατομικές και 381 ομαδικές συνεδρίες ψυχικής υγείας με 2.598 συμμετέχοντες.

ΛΕΡΟΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ

Τον Ιούνιο του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα άρχισαν να επισκέπτονται τη Λέρο, τη Σύμη, την Τήλο και την Κάλυμνο. Τον Σεπτέμβριο εγκαταστάθηκαν μόνιμα στη Λέρο, με ομάδες που εργάζονται για την παροχή στέγης, νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής, διανέμουν είδη πρώτης ανάγκης και παρέχουν υπηρεσίες πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης και φροντίδα ψυχικής υγείας.

Από τις 15 Ιουνίου έως τις 12 Δεκεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 4.676 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 68% αφορούσε γυναίκες και παιδιά, 69 ατομικές και 268 ομαδικές συνεδρίες ψυχικής υγείας με 1.552 συμμετέχοντες.

ΣΑΜΟΣ

Τον Οκτώβριο του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν μια υπηρεσία «επείγουσας κλήσης», χάρη στην οποία ειδοποιούνται οι ομάδες της οργάνωσης όταν φτάνουν βάρκες. Οι ιατρικές ομάδες παρέχουν πρώτες βοήθειες στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που αποβιβάζονται και τους μεταφέρουν στον πλησιέστερο οικισμό του νησιού, το Βαθύ.

Από τις 5 Οκτωβρίου έως την 1η Νοεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 645 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το ένα τρίτο αφορούσε παιδιά κάτω των πέντε ετών.

© Achilleas Zavallis

ΑΘΗΝΑ

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν παρουσία και στην Αθήνα, όπου οι ομάδες της οργάνωσης ξεκίνησαν τη λειτουργία κινητών μονάδων τον Δεκέμβριο του 2015. Ως αποτέλεσμα των νέων περιορισμών στη μετακίνηση που επιβλήθηκαν στα σύνορα, ένας αυξανόμενος αριθμός προσφύγων και αιτούντων άσυλο μένει στην πρωτεύουσα.

Σε συνεργασία με τις ελληνικές οργανώσεις Βαβέλ και Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην Αθήνα παρέχουν επίσης ιατρικές και ψυχολογικές υπηρεσίες καθώς και νομική βοήθεια σε πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες χωρίς έγγραφα που είναι θύματα κακοποίησης. Τον Σεπτέμβριο του 2015, η ομάδα είχε 136 ασθενείς στο πρόγραμμα. Οι μορφές κακοποίησης που παραπέμπονται συχνότερα είναι αμβλύ τραύμα και τραύμα στο κεφάλι, απειλές και κακές συνθήκες κράτησης. Οι περισσότεροι ασθενείς έχουν ένα ή περισσότερα προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως άγχος, κατάθλιψη, ψυχοσωματικά συμπτώματα ή συμπτώματα ψύχωσης. Το 40% των ασθενών παρουσιάζει συμπτώματα διαταραχής μετατραυματικού στρες.

Σύνορα Ελλάδας-ΠΓΔΜ

Στα σύνορα Ελλάδας-ΠΓΔΜ, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν παρουσία στην Ειδομένη, με λειτουργία κινητών μονάδων, κατασκευή καταλυμάτων, δημιουργία εγκαταστάσεων παροχής νερού και υγιεινής και διανομή ειδών πρώτης ανάγκης σε ανθρώπους που θέλουν να συνεχίσουν το ταξίδι τους προς τη βόρεια Ευρώπη διαμέσου των δυτικών Βαλκανίων.

Από την 1η Απριλίου έως τις 13 Δεκεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 11.833 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το ένα τέταρτο αφορούσε γυναίκες και άλλο ένα τέταρτο παιδιά. Από τον Ιούλιο έως τον Δεκέμβριο του 2015, πραγματοποιήθηκαν 230 ατομικές εκτιμήσεις ψυχικής υγείας και 735 ομαδικές συνεδρίες, στις οποίες συμμετείχαν 13.357 άτομα.
Για μήνες, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και άλλες οργανώσεις απευθύνουν εκκλήσεις στις ελληνικές αρχές να βελτιώσουν τις συνθήκες υποδοχής και τη βοήθεια που προσφέρουν στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που διέρχονται από το ελληνικό έδαφος. Οι ελληνικές αρχές κωφεύουν στις εκκλήσεις αυτές, με δυσμενείς συνέπειες για την υγεία, την αξιοπρέπεια και την προστασία των προσφύγων και των μεταναστών.
Η αποτυχία της Ελλάδας να συνδράμει και να προστατεύσει τους ανθρώπους που φτάνουν στις ακτές της δεν οφείλεται μόνο στις χρόνιες αδυναμίες του συστήματος υποδοχής της ούτε στην έλλειψη οικονομικών πόρων. Οφείλεται επίσης στην απουσία ενός οργανωμένου σχεδίου και στην ανικανότητα της κυβέρνησης να πείσει τις τοπικές αρχές στα νησιά να βελτιώσουν τις συνθήκες.
Τέλος, η κατάσταση στην Ελλάδα είναι επίσης το αποτέλεσμα της αποτυχίας του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου και των κρατών-μελών της ΕΕ να εφαρμόσουν συλλογικά ένα υπεύθυνο, λειτουργικό και οργανωμένο σύστημα υποδοχής για τους αιτούντες άσυλο.

ΙΤΑΛΙΑ

Στην Ιταλία, όπου οι αφίξεις από τη θάλασσα δεν είναι κάτι καινούργιο, το σύστημα υποδοχής για μετανάστες και αιτούντες άσυλο έχει δοκιμαστεί πολύ.
Το 2014 οι αιτήσεις ασύλου στη χώρα έφτασαν τον αριθμό-ρεκόρ των 63.456[41]. Το 2015 αυξήθηκαν ακόμη περισσότερο.
Το 2015, 153.600 άνθρωποι έφτασαν από τη θάλασσα[42], κυρίως Ερυθραίοι, Νιγηριανοί, Σομαλοί, Σουδανοί και Σύροι. Τα κύρια σημεία άφιξης είναι η Augusta, το Pozzallo, το Palermo, το Reggio Calabria και η Lampedusa.

© Francesco Zizola

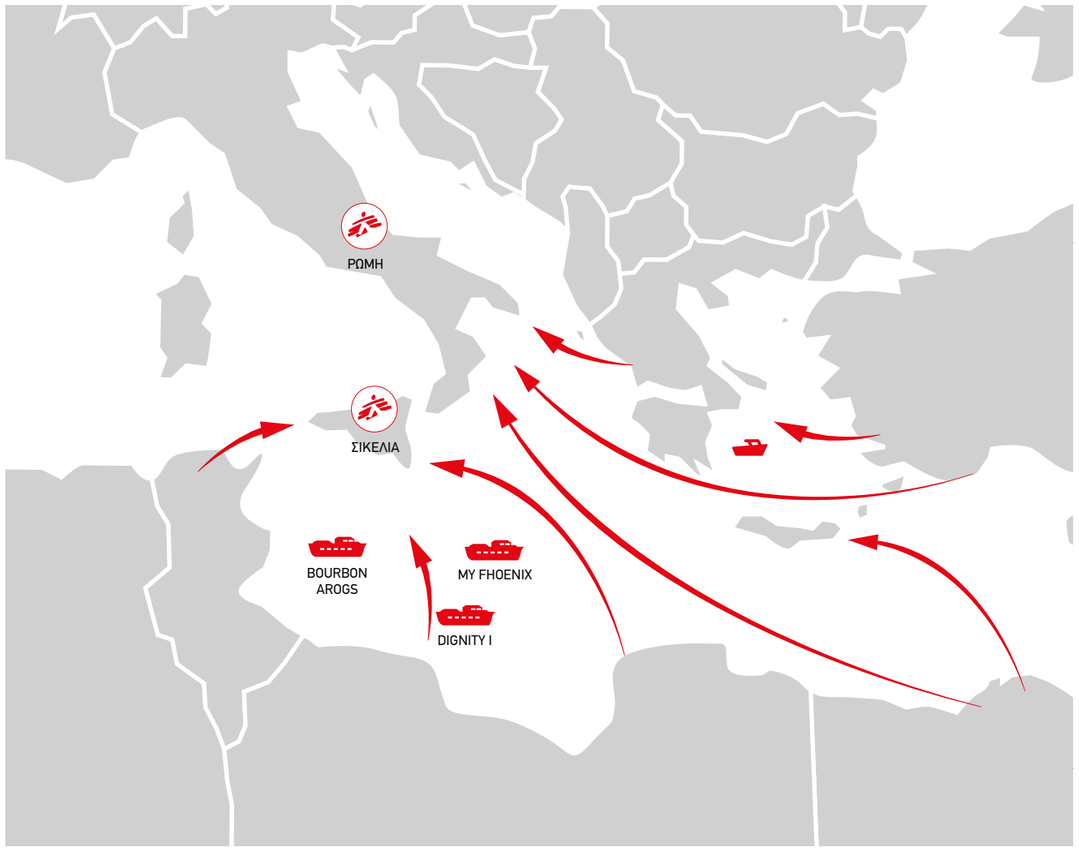

© Francesco Zizola

Ανεπαρκείς συνθήκες υποδοχής και πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

Παρόλο που η Ιταλία είναι καλύτερα προετοιμασμένη από την Ελλάδα για την υποδοχή μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων, με ένα επίσημο σύστημα υποδοχής 99.096 θέσεων[43], η βοήθεια στα εξωτερικά σύνορα και οι συνθήκες υποδοχής εξακολουθούν να είναι σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκείς και μη προσαρμοσμένες στις ανάγκες όσων φτάνουν. Οι συνθήκες αποβίβασης δεν είναι οι ίδιες στα διάφορα σημεία άφιξης στην Ιταλία, παρά τη δημιουργία το 2014 του Σχεδίου έκτακτης ανάγκης για την υγεία, στο πλαίσιο της μετανάστευσης[44], από την περιφέρεια της Σικελίας.
Ο λόγος είναι οι διαφορές στους διαθέσιμους πόρους, καθώς και η παρουσία και ο συντονισμός των διαφόρων φορέων που εμπλέκονται. Σε ορισμένα λιμάνια οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν διαπιστώσει την ύπαρξη πρωτοκόλλων ασφαλείας και διαδικασιών που δεν ευνοούν μια κατάλληλη ανθρωπιστική προσέγγιση στην αποβίβαση των προσφύγων.

Η πρώτη υποδοχή (Κέντρο Πρώτης Βοήθειας και Υποδοχής ή CPSA) είναι προβληματική εξαιτίας της απουσίας επαρκούς στρατηγικού σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, σε συνδυασμό με την κακή διαχείριση των πόρων. Το αποτέλεσμα είναι να παρατηρείται συνωστισμός στα κέντρα και να προσφέρεται περιορισμένη πρόσβαση σε νομική βοήθεια και ιατρική περίθαλψη.

Ένα παράδειγμα της αποτυχίας των ιταλικών αρχών να ανταποκριθούν στις ανάγκες υποδοχής των προσφύγων και των μεταναστών είναι το κέντρο υποδοχής Pozzallo CPSA στη Σικελία.

Έχοντας οριστεί από την ΕΕ ως ένα από τα hotspot, με στόχο τη βελτίωση της διαδικασίας καταγραφής και διεκπεραίωσης στην Ιταλία, προσφέρει επισήμως 300 θέσεις[45]. Ωστόσο, η πραγματική δυνατότητα του κέντρου είναι για 180 θέσεις.

Τον Νοέμβριο του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα υπέβαλαν μια έκθεση στην εξεταστική επιτροπή της ιταλικής βουλής για το σύστημα υποδοχής, την ταυτοποίηση και τη μεταχείριση των μεταναστών, η οποία τόνιζε τις ανεπαρκείς συνθήκες του κέντρου και την απουσία ενεργειών από τις τοπικές αρχές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.
Όπως περιέγραφε διεξοδικά η έκθεση, το κέντρο συχνά είναι υπερπλήρες. Εξαιτίας δομικών προβλημάτων, οι συνθήκες υγιεινής είναι κακές και υπάρχουν δυσκολίες στην παροχή περίθαλψης για ορισμένα προβλήματα υγείας, όπως ψώρα.
Η έλλειψη χώρου σημαίνει επίσης ότι δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός των ασυνόδευτων ανηλίκων από τους ενήλικες και των γυναικών από τους άντρες, καθώς και ότι δεν υπάρχει ειδικός χώρος για τον εντοπισμό των ευάλωτων ατόμων, όπως είναι τα θύματα βασανιστηρίων, εμπορίας ανθρώπων (trafficking) και άλλων μορφών βίας.
Ανάλογα με τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων στα κέντρα πρώτης υποδοχής, οι νεοεισερχόμενοι μπορεί να περάσουν μερικές μέρες μέσα στο κέντρο, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων περιπτώσεων, όπως έγκυοι, οικογένειες, ασυνόδευτα παιδιά και άνθρωποι με ψυχολογικά προβλήματα.

«Σήμερα έφτασαν στο Pozzallo 18 πτώματα. Συνεχίζει κανείς να πιστεύει ότι οι άνθρωποι παίρνουν αβασάνιστα την απόφαση να διασχίσουν τον μισό πλανήτη ρισκάροντας τη ζωή τους για να φτάσουν στην υπέροχη Ευρώπη; […] Την Παρασκευή, στην Augusta, δεχτήκαμε ένα παιδί με κεντρικό φλεβικό καθετήρα για χημειοθεραπεία.
Την προηγούμενη εβδομάδα, ένα παραπληγικό κορίτσι από την Ερυθραία έφτασε στο Pozzallo έχοντας διασχίσει την έρημο σε αναπηρικό καροτσάκι.
Πριν από μερικές εβδομάδες, ένας δάσκαλος από την Ακτή Ελεφαντοστού μού είπε ότι εργαζόταν στη Λιβύη για δύο χρόνια και αναγκάστηκε ξαφνικά να φύγει εξαιτίας του "κυνηγιού των μαύρων".»

Συντονιστής προγράμματος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στο Pozzallo, Σικελία

Ένα επιπλέον πρόβλημα όσον αφορά το Pozzallo CPSA έχει να κάνει με τις διαδικασίες ταυτοποίησης και καταγραφής. Κανονικά οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να πραγματοποιούνται μόνο αφού δοθούν νομικές πληροφορίες στους αιτούντες άσυλο που φτάνουν στα κέντρα.
Όπως επισημαίνεται στην έκθεση προς την κοινοβουλευτική επιτροπή, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ανησυχούν για το γεγονός ότι οι διαδικασίες ταυτοποίησης πραγματοποιούνται πολύ γρήγορα, προτού ολοκληρωθούν οι ιατρικές και ανθρωπιστικές ενέργειες, μειώνοντας έτσι τον χώρο και τον χρόνο που χρειάζονται οι άνθρωποι για να αναπαυτούν λίγο και να λάβουν όλες τις απαραίτητες νομικές πληροφορίες.
Τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στο Pozzallo κατέγραψαν περίπου 100 περιπτώσεις ανθρώπων οι οποίοι, αμέσως μετά από πολύ γρήγορες διαδικασίες ταυτοποίησης, έλαβαν ειδοποίηση απέλασης και εντολή να φύγουν από το CPSA.
Στις περιπτώσεις αυτές περιλαμβάνονταν πολλές γυναίκες, μία έγκυος μάλιστα, δύο ανήλικοι και πολλοί άνθρωποι που χρειάζονταν ή λάμβαναν ιατρική περίθαλψη. Όταν αυτό το ζήτημα τέθηκε στις αρμόδιες αρχές, αυτές οι πολύ γρήγορες διαδικασίες και απελάσεις, οι οποίες έθεταν σε κίνδυνο την επαρκή αξιολόγηση των αιτήσεων ασύλου των ανθρώπων, σταμάτησαν.

Τον Δεκέμβριο του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ανακοίνωσαν τον τερματισμό των δραστηριοτήτων τους στο Pozzallo CPSA, καθώς οι συνθήκες δεν ήταν πλέον κατάλληλες για να εργαστεί εκεί η οργάνωση.

Η ανεπαρκής υποδοχή πρώτου επιπέδου συνδέεται με τις έκτακτες περιστάσεις κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε η γενική δομή του συστήματος υποδοχής το 2014, καθώς ο αριθμός των αιτούντων άσυλο ανέβηκε στα ύψη. Πράγματι, 70.918 αιτούντες άσυλο φιλοξενούνται αυτή τη στιγμή στα προσωρινά κέντρα CAS, ενώ μόνο 21.814 φιλοξενούνται στις δομές δευτέρου επιπέδου SPRAR (Σύστημα Προστασίας για Πρόσφυγες και Αιτούντες Άσυλο)[46] για την υποδοχή και ενσωμάτωση των προσφύγων.
Η εκτεταμένη δημιουργία κέντρων CAS[47] δεν αντανακλά μια σχεδιασμένη και δομημένη απάντηση και παραμένει, δυστυχώς, εστιασμένη στις έκτακτες ανάγκες.

Η απουσία ενιαίας στρατηγικής υποδοχής έχει οδηγήσει στη σημερινή έλλειψη επαρκών δομών υποδοχής (πολλές βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές και δεν διαθέτουν βασικές εγκαταστάσεις) καθώς και καταρτισμένου και έμπειρου προσωπικού ικανού να ανταποκριθεί στις πολλαπλές ανάγκες των αιτούντων άσυλο.
Όσον αφορά τις βασικές υπηρεσίες που θα πρέπει να παρέχονται στις δομές CAS (οι οποίες περιλαμβάνουν πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια ιατρική περίθαλψη, φροντίδα ψυχικής υγείας, νομική και διοικητική υποστήριξη), υπάρχει έλλειψη πόρων, έλλειψη προσωπικού και έλλειψη καταρτισμένων πολιτισμικών διαμεσολαβητών και διερμηνέων.
Επιπλέον, η διοικητική υποστήριξη για τη διεκπεραίωση των νομικών και διοικητικών διατυπώσεων παρέχεται από τοπικούς και εθνικούς φορείς με περιορισμένους ανθρώπινους πόρους, μειώνοντας έτσι την ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις ανάγκες για βοήθεια ενός αυξανόμενου πληθυσμού αιτούντων άσυλο.

Η απροθυμία των προσφύγων να παραμείνουν στην Ιταλία στο υφιστάμενο σύστημα υποδοχής οδηγεί πολλούς από αυτούς, ιδιαίτερα όσους προέρχονται από την Ερυθραία[48], να συνεχίσουν το ταξίδι τους προς τις χώρες της βόρειας Ευρώπης.
Συχνά έρχονται από σημεία άφιξης στην Ιταλία (ή αφού μείνουν για λίγο σε δομές CPSA) και παραμένουν σε ιταλικό έδαφος για περιορισμένο διάστημα μέχρι να ανασυνταχθούν[49] για να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους.
Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν προσεγγίσει αυτόν τον διερχόμενο πληθυσμό σε δύο μη επίσημα σημεία στη Ρώμη, στον σιδηροδρομικό σταθμό Tiburtina και στο κέντρο Baobab, παρέχοντάς τους πρακτική βοήθεια, όπως ενημέρωση για τα δικαιώματα ιατρικής περίθαλψης, νομικές πληροφορίες, μεταφορά, πολιτισμική διαμεσολάβηση, συναισθηματική υποστήριξη, ψυχολογικές πρώτες βοήθειες και υπηρεσίες οικογενειακής επανένωσης[50].

Ανησυχητική έλλειψη πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη για ευάλωτους πληθυσμούς

«Πραγματοποιούσα μια ενημερωτική συνεδρία στο κέντρο Baobab, όταν πρόσεξα ένα πολύ νεαρό αγόρι που παρακολουθούσε τη συνεδρία, αλλά έμεινε στην ίδια θέση σε όλη τη διάρκεια.
Μου έκανε εντύπωση η νεαρή ηλικία του και το γεγονός ότι φαινόταν να είναι μόνο του.
Όταν το πλησίασα, […] άρχισε να μιλάει για το ταξίδι του.
Στην Αίγυπτο είχε ήδη βιώσει την εμπειρία της κράτησης. Όταν επιβιβαζόταν σε ένα πλοιάριο για να διασχίσει τη Μεσόγειο, είδε έναν Αιθίοπα που δεν ήξερε κολύμπι να πνίγεται μπροστά σε όλους χωρίς να μπορεί κανείς να τον βοηθήσει.
Την επόμενη μέρα στη βάρκα, ξύπνησε από τις κραυγές μιας γυναίκας από τη Συρία που προσπαθούσε να ξυπνήσει το ένα από τα δύο κοριτσάκια της, φωνάζοντας το όνομά της και κουνώντας την.
Το άλλο κοριτσάκι ούρλιαζε απεγνωσμένα. Το αγόρι κατάλαβε ότι το κοριτσάκι ήταν νεκρό.
Ο πατέρας και άλλοι Σύροι μετέφεραν το νεκρό σώμα σε μια γωνιά της βάρκας, όπου το αγόρι μπορούσε να το βλέπει […].
Θυμόταν την απελπισία της μητέρας που έκλαιγε ενώ οι συμπατριώτισσές της προσπαθούσαν να την παρηγορήσουν.
Το αγόρι είδε να τυλίγουν το μικρό σώμα σε ένα σεντόνι και να το ρίχνουν στη θάλασσα.
Μου είπε ότι μετά από αυτό, και για πολλές μέρες, σκεφτόταν τα ψάρια να τρώνε το πτώμα του κοριτσιού.
Αυτή η σκέψη ερχόταν συχνά στο μυαλό του και το είδε στον ύπνο του.
Όταν μιλήσαμε, δύο σκέψεις στοίχειωναν το μυαλό του: το πτώμα του μικρού κοριτσιού και ο κίνδυνος να του πάρουν δακτυλικά αποτυπώματα.»

Πολιτισμικός διαμεσολαβητής και συντονιστής στην ομάδα ψυχολογικών πρώτων βοηθειών των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, Ρώμη

© Alessandro Penso

Οι ασθενείς μας στην Ιταλία, που προέρχονται κυρίως από την Ερυθραία, την Γκάμπια, τη Νιγηρία και τη Σενεγάλη, μας λένε ότι αρρώστησαν στη διάρκεια του μεταναστευτικού ταξιδιού, ενώ περισσότεροι από τους μισούς έχουν δερματικά προβλήματα, κυρίως ψώρα, εξαιτίας των κακών συνθηκών και εγκαταστάσεων υγιεινής.
Περισσότεροι από τους μισούς αναφέρουν ότι υπέστησαν ακραία βία. Το 70% βίωσε ένα τραυματικό συμβάν πριν από τη μετανάστευση, ενώ σχεδόν όλοι βίωσαν ένα τραυματικό συμβάν στη διάρκεια της μετανάστευσης.

Ευάλωτοι, χωρίς πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και χωρίς ενημέρωση, οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες είναι επίσης πιθανό να έχουν διαταραχές ψυχικής υγείας. Ωστόσο, ο έλεγχος και η παροχή υπηρεσιών για προβλήματα ψυχικής υγείας απουσιάζουν από τις κρατικές δομές προσωρινής υποδοχής στις οποίες φιλοξενούνται οι άνθρωποι αυτοί ενώ περιμένουν την απόφαση σχετικά με την αίτησή τους. Κατά συνέπεια, η ψυχολογική υποστήριξη σε πρόσφυγες και μετανάστες έχει γίνει ιατρική προτεραιότητα για τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα στην Ιταλία.

«Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι άνθρωποι έχουν πέσει θύματα απαγωγής ή έχουν δει ανθρώπους να πεθαίνουν γύρω τους. Οι περισσότεροι έχουν ρισκάρει τη ζωή τους και έχουν υποστεί κράτηση, βασανιστήρια και βιασμό πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους προς την Ευρώπη. Πολλοί έχουν βιώσει τραυματικά συμβάντα, όπως ένοπλη σύρραξη ή βία. […] Όσον αφορά τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας για αιτούντες άσυλο, είναι πολύ σημαντικό να μην εστιάζει ο ψυχολόγος αποκλειστικά στο τραυματικό παρελθόν. Είναι επίσης βασικό να κατανοήσει τις διάφορες μορφές ψυχολογικής δυσφορίας που συνδέονται με την τρέχουσα εμπειρία και τις προκλήσεις του παρόντος. Όσο βρίσκονται στο σύστημα υποδοχής, οι αιτούντες άσυλο πρέπει να ζήσουν με την αβεβαιότητα για το μέλλον τους, την έκβαση της αίτησης ασύλου τους και το φόβο μήπως σταλούν πίσω στην πατρίδα τους. Επιπλέον, η μοναξιά που πολλοί βιώνουν στα κέντρα υποδοχής τούς επηρεάζει. Σε πολλές περιπτώσεις, τα στοιχεία αυτά αντιπροσωπεύουν το σημαντικότερο εμπόδιο για την αποκατάσταση της ψυχικής ισορροπίας τους.»

Ψυχολόγος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην ομάδα ψυχολογικών πρώτων βοηθειών, Ρώμη

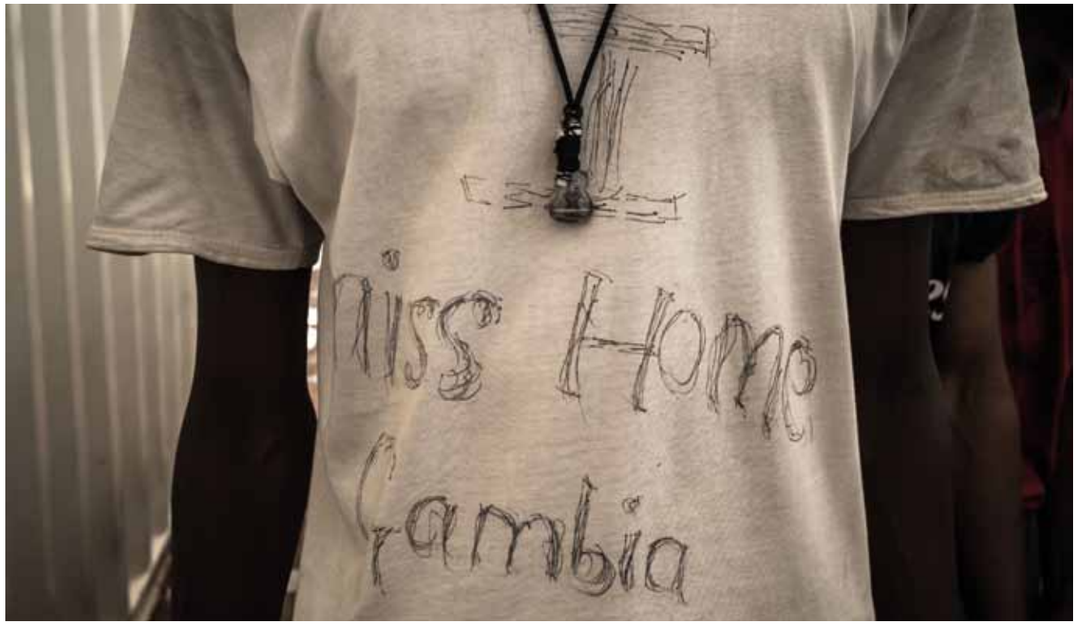

© Christophe Stramba-Badiali / Haytham Pictures

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 4.391 ιατρικές συνεδρίες με πρόσφυγες και μετανάστες στην Ιταλία.

© Ikram N'gadi

CPSA Pozzallo

Στο κέντρο πρώτης υποδοχής του Pozzallo, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα εργάζονται από τον Ιανουάριο του 2015 μαζί με το ιταλικό Υπουργείο Υγείας για την παροχή ιατρικών υπηρεσιών σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο από τη στιγμή που αποβιβάζονται μέχρι το τέλος της παραμονής τους στο κέντρο.
Οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν πρώτες βοήθειες και ιατρικές συνεδρίες για όλους τους νεοεισερχόμενους κατά την άφιξή τους. Οι ασθενείς μας προέρχονται κυρίως από την Ερυθραία, την Γκάμπια, τη Νιγηρία και τη Σενεγάλη, ενώ το 10% είναι ασυνόδευτα ανήλικα.

Από τις 30 Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 3.339 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες οι 3.492 αφορούσαν παιδιά.

Τα κύρια προβλήματα υγείας είναι δερματικές παθήσεις (49%, με την ψώρα να αντιπροσωπεύει το 39%), αναπνευστικά νοσήματα (15%) και γαστρεντερικά νοσήματα (6%).

CAS επαρχίας Ragusa

Στα 16 δευτερεύοντα κέντρα υποδοχής στα οποία δραστηριοποιούνται οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα στην επαρχία Ragusa της Σικελίας, μια ομάδα ψυχικής υγείας της οργάνωσης παρέχει άμεση ψυχολογική υποστήριξη στους πρόσφυγες και τους μετανάστες.
Οι περισσότεροι από τους ασθενείς μας προέρχονται από τη Νιγηρία, την Γκάμπια, τη Σενεγάλη, το Μάλι και το Μπανγκλαντές. Το 41% παρουσιάζει συμπτώματα διαταραχής μετατραυματικού στρες, ενώ άλλοι έχουν ψυχολογική δυσφορία και κατάθλιψη.

Από τις 30 Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 1.052 ατομικές συνεδρίες ψυχικής υγείας και οργάνωσαν 69 ομαδικές συνεδρίες για 549 άτομα.

PFA Σικελίας

Από τον Μάιο του 2015, μια κινητή ομάδα που αποτελείται από πολιτισμικούς διαμεσολαβητές και έναν ψυχολόγο παρέχει ψυχολογικές πρώτες βοήθειες σε διάφορα σημεία άφιξης στην Ιταλία.
Η ομάδα είναι σε ετοιμότητα να μεταβεί οπουδήποτε εντός 72 ωρών από τη στιγμή που θα ειδοποιηθεί και μπορεί να προσφέρει υποστήριξη σε ανθρώπους που έχουν βιώσει ιδιαίτερα τραυματικές εμπειρίες στη θάλασσα και χρειάζονται επείγουσα ψυχολογική φροντίδα κατά την άφιξή τους.
Από τα τέλη Μαΐου έως τα τέλη Σεπτεμβρίου του 2015, η ομάδα έχει παρέμβει σε 14 τραυματικά συμβάντα σε 8 λιμάνια στη νότια Ιταλία, παρέχοντας φροντίδα σε σχεδόν 2.500 ανθρώπους.

PFA Ρώμης

Τον Ιούλιο οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν ένα πρόγραμμα ψυχολογικών πρώτων βοηθειών παρέχοντας υπηρεσίες κυρίως σε διερχόμενους αιτούντες άσυλο στους δύο καταυλισμούς του κέντρου Baobab και στους προσωρινούς καταυλισμούς σκηνών στην περιοχή του σταθμού Tiburti-na στη Ρώμη. Οι κύριες δραστηριότητες περιλαμβάνουν παροχή πληροφοριών (νομικές, σχετικές με την υγεία κ.λπ.), έλεγχο της ευαλωτότητας και ψυχολογική υποστήριξη.

Από τις 16 Ιουλίου έως την 1η Νοεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα παρείχαν πληροφορίες σε 6.540 ανθρώπους, παρείχαν συναισθηματική υποστήριξη σε 903 ανθρώπους μέσω ατομικών ή ομαδικών συνεδριών και πραγματοποίησαν 79 ατομικές ψυχολογικές συνεδρίες.

ΒΗΜΑ 4: ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΤΟ ΣΤΟΝ ΒΟΡΡΑ – ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ ΔΙΕΛΕΥΣΗ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΟΔΩΝ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

«Αισθάνομαι ότι αυτό είναι ένα ταξίδι από την κόλαση στο άγνωστο.»

22χρονη γυναίκα από τη Συρία που ταξιδεύει με τον άντρα της και τα δύο μικρά παιδιά τους, Sid, Οκτώβριος του 2015

Δεδομένης της απουσίας βοήθειας και προστασίας στην Ελλάδα, οι περισσότεροι πρόσφυγες και μετανάστες γρήγορα φεύγουν και συνεχίζουν το ταξίδι τους μέσω της οδού των δυτικών Βαλκανίων για να φτάσουν σε ευρωπαϊκές χώρες όπως η Αυστρία, η Γερμανία και η Σουηδία, όπου μπορούν να ζητήσουν προστασία.

Η οδός των δυτικών Βαλκανίων είναι γεμάτη δυσκολίες και κινδύνους. Υπόκειται σε συχνές αλλαγές που προκαλούν σύγχυση, καθώς τα σύνορα των κρατών ανοίγουν και κλείνουν χωρίς προειδοποίηση.
Τον Νοέμβριο του 2015, η οδός ήταν κυρίως από την Ελλάδα στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) και, στη συνέχεια, περνούσε μέσα από τη Σερβία, την Κροατία και τη Σλοβενία προς την Αυστρία, τη Γερμανία, τη Σουηδία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Στη διάρκεια του 2015, σημειώθηκε τεράστια αύξηση στους αριθμούς των προσφύγων και μεταναστών που διέρχονταν από αυτή την οδό.

- Η ΠΓΔΜ, η κύρια δίοδος για όσους ταξιδεύουν από την Ελλάδα στη Σερβία, κατέγραψε 214.343 ανθρώπους που πέρασαν από τη χώρα από τις 19 Ιουνίου έως τις 5 Νοεμβρίου 2015[51], με μέσο όρο 6.922 ανθρώπους την ημέρα στις αρχές Νοεμβρίου[52].

- Έως τις 11 Νοεμβρίου, 404.022 μετανάστες και πρόσφυγες είχαν εισέλθει στη Σερβία το 2015, με μέσο όρο 6.343 αφίξεις την ημέρα στις αρχές Νοεμβρίου[53].

- Καθώς η Ουγγαρία έκλεισε τα σύνορά της το καλοκαίρι, η ροή των προσφύγων και μεταναστών περνούσε αποκλειστικά από την Κροατία.
Από τις 16 Σεπτεμβρίου έως τις 10 Νοεμβρίου, καταγράφηκαν 354.446 μετανάστες και πρόσφυγες που πέρασαν από τη χώρα[54], με μέσο όρο 6.853 ανθρώπους την ημέρα στις αρχές Νοεμβρίου[55].

- Σύμφωνα με τη σλοβενική κυβέρνηση, σχεδόν 200.000 πρόσφυγες και μετανάστες εισήλθαν στη Σλοβενία από τις 16 Οκτωβρίου έως τις 13 Νοεμβρίου[56], με μέσο όρο 6.685 ανθρώπους την ημέρα στις αρχές Νοεμβρίου[57].

Καθώς οι άνθρωποι συνεχίζουν να εγκαταλείπουν τις χώρες προέλευσής τους, οι αριθμοί των προσφύγων και μεταναστών που διέρχονται από τα Βαλκάνια είναι απίθανο να μειωθούν σημαντικά στη διάρκεια του χειμώνα.
Μεταξύ Νοεμβρίου του 2015 και Φεβρουαρίου του 2016, η Ύπατη Αρμοστεία αναμένει κατά μέσο όρο 5.000 αφίξεις την ημέρα από την Τουρκία, με αποτέλεσμα έως 600.000 αφίξεις στην Κροατία, την Ελλάδα, τη Σερβία, τη Σλοβενία και την ΠΓΔΜ[58].

© Borja Ruiz Rodriguez / MSF

© Florian Lems / MSF

Ένα απρόβλεπτο ταξίδι μέσα από τα Βαλκάνια, γεμάτο δυσκολίες

«Πήγαμε στην ΠΓΔΜ, περάσαμε τα σύνορα κι αρχίσαμε να τρέχουμε, να τρέχουμε, να τρέχουμε. Ένας άντρας που ήταν μαζί μας και τον είχα γνωρίσει την προηγούμενη μέρα άρχισε να ανασαίνει όλο και πιο γρήγορα. Προσπάθησα να τον βοηθήσω, προσπάθησα να του κάνω τεχνητή αναπνοή, αλλά η ψυχή του βγήκε από το σώμα του, τα μάτια του γύρισαν, τα χείλη του μελάνιασαν. Οι φίλοι μου κι εγώ δεν ξέραμε τι να κάνουμε. Ήμασταν σε βουνό, οπότε δεν μπορούσαμε να τον θάψουμε εκεί. Έτσι, τον αφήσαμε κοντά στα σύνορα. Είχαμε ενοχές, είχαμε πολλές ενοχές γι' αυτό. Έτσι αναγκαζόμαστε να συμπεριφερόμαστε σε αυτή την κατάσταση.»

23χρονος άντρας από τη Συρία, Σερβία

Το πρώτο εξάμηνο του 2015, οι ασθενείς που περιθάλπαμε στα Βαλκάνια μάς αφηγούνταν ότι τους είχαν χτυπήσει και ληστέψει κακοποιοί, είχαν υποστεί βία και επαναπροώθηση από τη συνοριακή αστυνομία και είχαν αναγκαστεί να κοιμηθούν στο κρύο. Όταν έφταναν στις κλινικές μας στη Σερβία, ήταν εξαντλημένοι και ένιωθαν «ταπεινωμένοι», όπως έλεγαν, από τις συνθήκες που αντιμετώπιζαν, όπως το να κοιμούνται έξω και να πίνουν βρώμικο νερό από λακκούβες.

«Είμαι από τη Συρία. Έχω τέσσερα μικρά παιδιά. Ταξίδεψα από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ, αλλά με συνέλαβαν και με επαναπροώθησαν στην Ελλάδα τέσσερις φορές. Η αστυνομία της ΠΓΔΜ με κακοποίησε. Πήραν όλα μου τα χρήματα. Στο δρόμο για τη Σερβία, με σταμάτησε η μαφία, πήραν όλα μου τα υπάρχοντα και με άφησαν σε μια απομονωμένη περιοχή. Όταν πήγα να ζητήσω βοήθεια από τη σερβική αστυνομία, με έβαλαν στη φυλακή για 10 μέρες και στη συνέχεια με επαναπροώθησαν στην ΠΓΔΜ. Επέστρεψα στη Σερβία και συνέχισα στην Ουγγαρία. Εκεί με συνέλαβαν, μου έβαλαν χειροπέδες και με πέταξαν σε ένα κελί χωρίς νερό και φαγητό. Διψούσα και ήμουν άρρωστος, αλλά όταν ζήτησα νερό ο αστυνομικός απάντησε: "Θα κατουρήσω σ' ένα κύπελλο και θα σου το δώσω να το πιεις".»

Άντρας από τη Συρία, δάσος του Bogovadja, Σερβία

Το δεύτερο εξάμηνο του έτους, η κατάσταση άλλαξε ελαφρά, με αποτέλεσμα ένα πιο γρήγορο και πιο ασφαλές πέρασμα των ανθρώπων από τα Βαλκάνια. Από τα τέλη Ιουλίου έως τις δύο πρώτες εβδομάδες του Νοεμβρίου του 2015, οι νέες πολιτικές ασύλου και οι βελτιωμένες μεταφορές επέτρεψαν σε χιλιάδες ανθρώπους να διασχίζουν τα σύνορα νόμιμα χωρίς να αναγκάζονται να καταφεύγουν σε διακινητές και συντόμευσαν το ταξίδι κατά μερικές μέρες ή και εβδομάδες.

Πράγματι, ύστερα από μια σειρά μοιραίων ατυχημάτων που συνέβησαν σε ανθρώπους που διέσχιζαν τη χώρα μέσω επικίνδυνων διαδρομών για να αποφύγουν τη σύλληψη[59], η ΠΓΔΜ άλλαξε το νόμο για το άσυλο στις 16 Ιουνίου 2015.
Σύμφωνα με τον νέο νόμο, όσοι δήλωναν την πρόθεσή τους να κάνουν αίτηση ασύλου μπορούσαν να παραμείνουν νόμιμα στο έδαφος της ΠΓΔΜ για 3 μέρες και να διασχίσουν de facto τη χώρα[60].
Στη Σερβία, εφαρμοζόταν ήδη ένα παρόμοιο σύστημα, καθώς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες με υπηρεσιακά σημειώματα που ίσχυαν για 72 ώρες μπορούσαν να ταξιδέψουν από τα σύνορα με την ΠΓΔΜ στα σύνορα με την Κροατία.
Την πρώτη εβδομάδα του Νοεμβρίου του 2015, οι αρχές εγκαινίασαν μια σιδηροδρομική υπηρεσία που μετέφερε πρόσφυγες και μετανάστες από το Sid (Σερβία) απευθείας στο κέντρο υποδοχής στο Slavonski Brod (Κροατία) και από εκεί στο Dobova (Σλοβενία)[61].
Από το Dobova, οι άνθρωποι μεταφέρονταν σε κέντρα κοντά στα αυστριακά σύνορα και τελικά κατευθύνονταν στον τελικό προορισμό τους στην Ευρώπη, όπως Αυστρία, Γερμανία, Σουηδία, ή ακόμη πιο μακριά.

Στα μέσα Νοεμβρίου του 2015 οι ρυθμίσεις αυτές έπαψαν να ισχύουν, καθώς η Σλοβενία, η Κροατία, η Σερβία και η ΠΓΔΜ πήραν την αυθαίρετη απόφαση να επιτρέπουν τη διέλευση από τα εδάφη τους μόνο σε όσους έχουν δηλωθεί ότι προέρχονται από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ.

© Borja Ruiz Rodriguez / MSF

ΤΟ ΝΤΟΜΙΝΟ ΤΟΥ ΚΛΕΙΣΙΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

«Νιώθω τελείως χαμένος τώρα. Έχω ακόμα άλλες δύο χώρες στην Ευρώπη [να διασχίσω]. Πιο εύκολο είναι να ταξιδέψω στον Άρη! Δεν νομίζω ότι μπορώ να συνεχίσω να κάνω τέτοια επικίνδυνα ταξίδια. Πραγματικά δεν ξέρω τι να κάνω…»

Άντρας από τη Συρία που ζει σε ένα δάσος στη Σερβία με τη γυναίκα του και τον εξάχρονο γιο τους

Οι βιαστικές αποφάσεις για το κλείσιμο των συνόρων και η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών έχουν δημιουργήσει απίστευτο στρες και επικίνδυνες συνθήκες για χιλιάδες ανθρώπους που μετακινούνται. Κάθε φορά που κλείνουν κάποια σύνορα, χιλιάδες άνθρωποι υποχρεώνονται απότομα να σταματήσουν την πορεία τους, εγκαταλείπονται στην ουδέτερη ζώνη, με περιορισμένη ή καθόλου ανθρωπιστική βοήθεια, και τελικά, αναγκάζονται να στραφούν σε πιο επικίνδυνες οδούς ή να πέσουν στα χέρια των διακινητών. Οι περιορισμοί αυτοί κάθε άλλο παρά ανέκοψαν τη ροή των ανθρώπων που μετακινούνται, και απλώς έκαναν τη φυγή τους προς την ασφάλεια πιο επικίνδυνη και πιο οδυνηρή.

Παρακάτω περιγράφονται αναλυτικά ορισμένες από τις κύριες πρόσφατες ενέργειες κλεισίματος των συνόρων:

- Το 2012 η **Ελλάδα** έχτισε έναν φράχτη στα σύνορά της με την Τουρκία, που ήταν βασικό σημείο διέλευσης για πρόσφυγες και μετανάστες. Επίσης αύξησε την ασφάλεια κατά μήκος του ποταμού Έβρου, που αποτελεί το υπόλοιπο τμήμα των συνόρων.
  Αυτό ήταν το πρώτο από τα πολλά εμπόδια που έχουν στρέψει τη ροή των μεταναστών σε πιο επικίνδυνους προορισμούς, όπως η Βουλγαρία, ή σε βάρκες που φεύγουν από την Τουρκία για τα ελληνικά νησιά[62].

- Το 2013 η **Βουλγαρία** ολοκλήρωσε την ανέγερση ενός φράχτη στα σύνορά της με την Τουρκία, ανακόπτοντας τη ροή των προσφύγων που έφταναν κυρίως από τη Συρία και αναγκάζοντάς τους να πάρουν την επικίνδυνη θαλάσσια οδό από την Τουρκία στην Ελλάδα[63].

- Στις 20 Αυγούστου 2015 η κυβέρνηση της **ΠΓΔΜ** (Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας) αποφάσισε να κλείσει τα σύνορά της με την Ελλάδα και κήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ξεσπάσουν βίαιες συγκρούσεις ανάμεσα στις δυνάμεις ασφαλείας της ΠΓΔΜ και τους πρόσφυγες[64].
  Στις τρεις μέρες έντασης που ακολούθησαν, η συνοριακή αστυνομία χρησιμοποίησε δακρυγόνα, χειροβομβίδες κρότου-λάμψης και λαστιχένιες σφαίρες. Στη συνέχεια τα σύνορα άνοιξαν ξανά.

- Στις 16 Σεπτεμβρίου 2015 η **Ουγγαρία** έκλεισε τα σύνορά της με τη Σερβία και ανακοίνωσε ότι θα άρχιζε να συλλαμβάνει όσους περνούσαν τα σύνορα παράτυπα.
  Περίπου 5.000 πρόσφυγες και μετανάστες ήρθαν αντιμέτωποι με φράχτες και αστυνομική βία (που περιλάμβανε τη χρήση δακρυγόνων) και έμειναν μετέωροι σε μια ουδέτερη ζώνη[65].
  Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί εντυπωσιακά ο αριθμός των αιτούντων άσυλο που διέρχονταν από την Κροατία.

- Στις 16 Οκτωβρίου 2015 η **Ουγγαρία** έκλεισε τα σύνορά της με την Κροατία, αναγκάζοντας τους ανθρώπους να προχωρήσουν στη Σλοβενία ή να μείνουν στην Κροατία.
  Η Σλοβενία αρχικά έθεσε ένα όριο 2.500 εισόδων την ημέρα. Καθώς όμως 3.500 με 6.500 άνθρωποι περνούσαν καθημερινά από τη Σερβία στην Κροατία, αυτό προκάλεσε συμφόρηση στα σύνορα ανάμεσα στις δύο χώρες.
  Περίπου 3.000 άνθρωποι καθηλώνονταν κάθε μέρα για πολλές μέρες.
  Γυναίκες, παιδιά και άτομα με αναπηρίες αναγκάζονταν να κοιμηθούν στο κρύο, τη βροχή και τη λάσπη, χωρίς στέγη και χωρίς βοήθεια[66].
  Πιο πέρα, μεταξύ Κροατίας και Σλοβενίας, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που είχαν καταφέρει να διασχίσουν τα σύνορα της Κροατίας αντιμετώπιζαν νέες δυσκολίες, καθώς υποχρεώνονταν να περάσουν μέσα από ποτάμι εξαιτίας των συνοριακών περιορισμών[67].
  Βρέθηκαν καθηλωμένοι σε μια ουδέτερη ζώνη, ενώ οι ανθρωπιστικές οργανώσεις δεν μπορούσαν να τους προσεγγίσουν για να τους δώσουν τη βοήθεια που τόσο είχαν ανάγκη.

- Στις 11 Νοεμβρίου 2015 η **Σλοβενία** ξεκίνησε εργασίες ανέγερσης ενός φράχτη στα σύνορά της με την Κροατία. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών της Σλοβενίας, θα τοποθετούνταν προσωρινά φράγματα σε μήκος 4,5 χιλιομέτρων ως προληπτικό και προσωρινό μέτρο για τον έλεγχο και την εκτροπή της ροής των προσφύγων προς σημεία όπου βρίσκονται κέντρα υποδοχής. Οι χώρες προορισμού είναι όλο και πιο απρόθυμες να συνεχίσουν να δέχονται αιτούντες άσυλο, και αυτή η μείωση στη δυνατότητα υποδοχής ασκεί πίεση στις χώρες που βρίσκονται σε προηγούμενο σημείο της διαδρομής να ανακόψουν τις νέες αφίξεις.

- Στις 18 Νοεμβρίου 2015 η απόφαση **της Σλοβενίας, της Κροατίας, της Σερβίας και της ΠΓΔΜ** να επιτρέπουν μόνο σε υπηκόους Συρίας, Αφγανιστάν και Ιράκ να περνούν τα σύνορά τους δημιούργησε μια δραματική ανθρωπιστική κατάσταση.
  Σε μια αξιοσημείωτα συντονισμένη ενέργεια, οι τέσσερις χώρες άλλαξαν αιφνιδιαστικά τις πρακτικές διαχείρισης των συνόρων τους, χωρίς προειδοποίηση και χωρίς σχέδιο έκτακτης ανάγκης.
  Η ΠΓΔΜ ήταν η πρώτη χώρα που έλαβε μέτρα, απαγορεύοντας την είσοδο σε υπηκόους άλλων χωρών πέρα από τις τρεις που αναφέρονται παραπάνω και ενίοτε κλείνοντας τελείως τα σύνορα.
  Την ίδια μέρα, περίπου 440 άνθρωποι εμποδίστηκαν να εισέλθουν στην Κροατία στα σύνορά της με τη Σερβία, με τις συνοριακές αστυνομίες των δύο χωρών να συνεργάζονται για να εμποδίσουν τους ανθρώπους να επιβιβαστούν σε τρένα στο Sid.
  Ως αποτέλεσμα αυτών των περιορισμών, χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες που έχρηζαν σαφώς προστασίας εγκλωβίστηκαν για μέρες στην Ειδομένη κοντά στα σύνορα Ελλάδας-ΠΓΔΜ, χωρίς στέγη και με περιορισμένη βοήθεια. Πράγματι, το βράδυ της 19ης Νοεμβρίου, 6.000 άνθρωποι καθηλώθηκαν στην Ειδομένη, με διαθέσιμα καταλύματα για 900 άτομα μόνο. Οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα ενίσχυσαν δραστικά τη δυνατότητα στέγασης και οι ιατρικές ομάδες εργάστηκαν σκληρά για να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες υγείας των εγκλωβισμένων ανθρώπων.

Ως τώρα, η μόνη ρεαλιστική απάντηση στην αποτυχία του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και στην ανικανότητα της Ελλάδας να προσφέρει βοήθεια και προστασία ήταν η έγκριση της διέλευσης μέσα από τα Βαλκάνια.
Αυτή η ξαφνική αλλαγή πολιτικής, που εφαρμόστηκε χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των ανθρώπων για προστασία, περίθαλψη και στέγη, δείχνει για άλλη μια φορά την ανικανότητα των κρατών της ΕΕ –και των δυτικών Βαλκανίων να προσφέρουν οργανωμένες και αξιοπρεπείς λύσεις στις ανάγκες απεγνωσμένων ανθρώπων που αναζητούν προστασία.

«Δεν ξέρουμε τι συμβαίνει, αλλά δεν μπορούμε να περάσουμε στην Κροατία. Στην Κροατία οι αστυνομικοί ήταν πολύ κακοί. Μας σημάδευαν με όπλα, μας χτύπησαν και μας έστειλαν πίσω. Κοιτάξτε το πόδι μου: ένας αστυνομικός με έριξε κάτω κι άρχισε να με κλωτσάει.
Δεν καταλαβαίνω. Έχουμε τα χαρτιά από την Ελλάδα, την ΠΓΔΜ και τη Σερβία, όμως δεν μας άφησαν να περάσουμε και μας έστειλαν πίσω, σαν να είμαστε ζώα.»

22χρονος Μαροκινός, Sid, Νοέμβριος του 2015

- Στα τέλη Νοεμβρίου του 2015 η ΠΓΔΜ άρχισε να χτίζει έναν φράχτη στα σύνορά της με την Ελλάδα, με επίσημο στόχο τον έλεγχο της ροής των μεταναστών διαμέσου των Βαλκανίων.

Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο, ενώ το καθεστώς πρόσφυγα και οι ανάγκες προστασίας δεν μπορούν να κρίνονται μόνο με βάση την εθνικότητα. Οι αποφάσεις των κρατών να κλείνουν τα σύνορά τους ή να επιτρέπουν τη διέλευση μόνο σε άτομα συγκεκριμένων εθνικοτήτων στερούν, με αυθαίρετο και μεροληπτικό τρόπο, από πολλές χιλιάδες ανθρώπους την πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου. Τέτοιες αποφάσεις εφαρμόζονται χωρίς προειδοποίηση και με ελάχιστη ή καθόλου προετοιμασία και εγκλωβίζουν χιλιάδες ανθρώπους σε άθλιες συνθήκες χωρίς βοήθεια. Αυτό σημαίνει ότι οι ανθρωπιστικές οργανώσεις πρέπει διαρκώς να προσαρμόζονται σε νέες κρίσεις και δεν μπορούν να προσφέρουν κατάλληλη βοήθεια.
Τέλος, τέτοιες πολιτικές αυξάνουν το άγχος των διερχόμενων ανθρώπων, οι οποίοι δεν έχουν πληροφόρηση και βιώνουν πολύ μεγάλη αβεβαιότητα για το μέλλον τους, με αποτέλεσμα υψηλότερα επίπεδα έντασης στον διερχόμενο πληθυσμό αλλά και στους συνοριακούς αστυνομικούς, οι οποίοι πρέπει να διαχειριστούν όλο και πιο ανήσυχους ανθρώπους που είναι παγιδευμένοι στα σύνορα.

© Achilleas Zavallis

Πέρα από τις δυσκολίες που δημιουργεί το κλείσιμο των συνόρων, το ταξίδι από τη νότια στη βορειοδυτική Ευρώπη παραμένει εξαιρετικά επίπονο και απαιτητικό, κυρίως εξαιτίας της απουσίας βοήθειας και ανταπόκρισης από τις κρατικές υπηρεσίες και της συχνής βίας. Πράγματι, αν και τα περιστατικά με δράστες διακινητές και κακοποιούς έχουν μειωθεί ελαφρώς, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο συνεχίζουν να υφίστανται βία, κυρίως από κρατικές δυνάμεις ασφαλείας που δεν μπορούν να ελέγξουν τα πλήθη των ανθρώπων που προσπαθούν να περάσουν τα σύνορα.

«Η Βουλγαρία είναι χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν μπορώ να το πιστέψω, είμαι πάρα πολύ θυμωμένος. Συγγνώμη που μιλάω έτσι, όμως οι αστυνομικοί ήταν πολύ κακοί.
Δεν πρέπει να λέγεται αστυνομία, είναι μαφία. Πήραν τα χρήματά μας, τα τηλέφωνά μας. Μας χτύπησαν, ακόμα και γυναίκες. Φεύγουμε για να γλιτώσουμε από το Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ, δεν ήξερα όμως ότι υπάρχει Ισλαμικό Κράτος στη Βουλγαρία.»

Ιρακινός που ταξιδεύει με την οικογένειά του, Dimitrovgrad, Οκτώβριος του 2015

Σημαντικά προβλήματα και κενά παραμένουν επίσης στη βοήθεια που παρέχεται στους μετακινούμενους πρόσφυγες και μετανάστες. Μερικά από αυτά είναι η απουσία επαρκούς στέγης κατά τη διέλευσή τους το χειμώνα, οι ακατάλληλες διαδικασίες διαχείρισης πλήθους και διέλευσης, το τεράστιο έλλειμμα στην πληροφόρηση και η συνεχιζόμενη έλλειψη υπηρεσιών μεταφοράς[68]. Οι διακινητές και ορισμένοι οδηγοί ταξί εκμεταλλεύονται αυτή την έλλειψη πληροφοριών και δωρεάν μεταφοράς, πείθοντας τους πρόσφυγες και τους μετανάστες να παρακάμψουν τη διαδικασία καταγραφής και χρεώνοντάς τους υπέρογκα ποσά για να συνεχίσουν το ταξίδι τους.

© Anna Surinyach

«Στα σύνορα με την ΠΓΔΜ [Presevo] περιμέναμε σχεδόν τέσσερις μέρες για να καταγραφούμε. Έπρεπε να στέκομαι όλη μέρα σε μια τεράστια ουρά, κρατώντας το παιδί μου, και τις πρώτες τρεις μέρες δεν τα κατάφερα.
Όποτε υπήρχε ένταση, η ουρά διαλυόταν και έπρεπε να αρχίζουμε πάλι από την αρχή.
Ύστερα εδώ [Sid] προσπαθήσαμε να περάσουμε τη μέρα που φτάσαμε, αλλά ο καιρός ήταν πολύ κακός για να περιμένουμε τη σειρά μας.
Τα παιδιά μου αρρώστησαν και έπρεπε να πάμε σε ξενοδοχείο για το βράδυ.
Την επόμενη μέρα πήγαμε πάλι στα σύνορα με ταξί, αλλά πάλι υπήρχε πολύς κόσμος και μείναμε εκεί πάνω από επτά ώρες χωρίς να μπορέσουμε να περάσουμε.
Σήμερα είμαστε πάλι εδώ, εντελώς εξαντλημένοι, τα παιδιά σε κακή κατάσταση, προσεύχομαι να περάσουμε σήμερα, δεν αντέχουμε άλλο.»

22χρονη γυναίκα από τη Συρία, Sid, σύνορα Σερβίας - Κροατίας, 21 Οκτωβρίου 2015

Πρόσθετη επιβάρυνση της σωματικής και ψυχικής υγείας των ανθρώπων

«Όσο καιρό ήμασταν στην ΠΓΔΜ, κοιμόμασταν έξω σε δάση. Ταξιδεύαμε μαζί με μια ομάδα ανθρώπων, που ανάμεσά τους ήταν δύο μεγαλύτερες γυναίκες. Η μία ήταν 55 ετών και η άλλη 65. Εξαντλήθηκαν πολύ γρήγορα. Το πέρασμα του βουνού ήταν πάρα πολύ δύσκολο, σαν εκπαίδευση ειδικών δυνάμεων. Η μία κόντεψε να πνιγεί περνώντας ένα ποτάμι, δεν μπορούσε να δει καλά στο σκοτάδι, σκόνταψε κι έπεσε μέσα στο νερό. Η άλλη χτύπησε το πόδι της πολύ άσχημα. Κάποια στιγμή, οι γυναίκες δεν άντεχαν άλλο, και αποφασίσαμε να παραδοθούμε στην αστυνομία, ώστε να λάβουν ιατρική φροντίδα.»

32χρονος Συροπαλαιστίνιος, Bogovadja, Σερβία, Ιανουάριος του 2015

Στις χώρες των Βαλκανίων, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα περιθάλπουν ασθενείς που υποφέρουν από τις επιπτώσεις του επικίνδυνου και δύσκολου ταξιδιού στην υγεία τους.
Καθώς έχει μπει ο χειμώνας, έχουν πέσει οι θερμοκρασίες, έχουν αρχίσει οι βροχές και χιλιάδες άνθρωποι επανειλημμένα καθηλώνονται σε αφιλόξενες παραμεθόριες περιοχές.
Ως αποτέλεσμα αυτών των δύσκολων συνθηκών και της απουσίας στέγης και υγιεινής, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην Ελλάδα, τη Σερβία και τη Σλοβενία παρέχουν περίθαλψη ολοένα και περισσότερο για προβλήματα υγείας που συνδέονται με το κρύο και την απουσία στέγης.
Στη Σερβία, το 80% των ιατρικών συνεδριών που πραγματοποιούν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα αφορά προβλήματα που συνδέονται με τις αντιξοότητες του ταξιδιού, όπως αναπνευστικά νοσήματα (42%), τραύματα και μυοσκελετικά προβλήματα (19%) και δερματικές παθήσεις (9%).

Όταν η ΠΓΔΜ έκλεισε τα σύνορά της με την Ελλάδα τον Αύγουστο του 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα περιέθαλψαν 406 ασθενείς, οι περισσότεροι με τραύματα.
Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Οκτωβρίου, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στο Brezice, στα σύνορα της Σλοβενίας με την Κροατία, και στη Σερβία περιέθαλπαν κυρίως ασθενείς με εξάντληση, υποθερμία, αναπνευστικά νοσήματα, συμπτώματα γρίπης και γαστρεντερικά νοσήματα, καθώς οι περισσότεροι είχαν αναγκαστεί να περάσουν τη νύχτα έξω στο κρύο χωρίς πρόσβαση σε βασικές εγκαταστάσεις υγιεινής.

«Οι ασθενείς συχνά μας ρωτούν αν μπορούν να κάνουν ντους και να πλυθούν εδώ. Είναι εξευτελιστικό το να μην μπορείς να φροντίσεις την προσωπική υγιεινή σου, και πέρα από τις σωματικές έχει και ψυχολογικές επιπτώσεις. Όλοι έχουν φτάσει στα όρια της αντοχής τους, μερικοί μάλιστα τα έχουν ξεπεράσει. Η κατάσταση είναι πραγματικά αφόρητη.»

Νοσηλευτής των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που εργάζεται στο Brezice, Σλοβενία, Νοέμβριος του 2015

Τον Νοέμβριο του 2015, καθώς οι νέοι κανονισμοί δεν επέτρεψαν σε πολλούς ανθρώπους να περάσουν από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ, χιλιάδες άνθρωποι βρέθηκαν αβοήθητοι στα σύνορα.
Από τις 18 Νοεμβρίου έως τις 13 Δεκεμβρίου, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην Ειδομένη πραγματοποίησαν 1.638 ιατρικές συνεδρίες.
Οι ιατρικές ομάδες περιέθαλψαν 13 ασθενείς για υποθερμία, 1 ασθενή για κρυοπαγήματα και 7 ασθενείς για αφυδάτωση, προβλήματα που συνδέονται με το κρύο, τη βροχή και την απουσία στέγης και επαρκούς βοήθειας.
Επιπλέον, 16 ασθενείς παρουσιάστηκαν στην κλινική μας για ιατρική φροντίδα ή ψυχολογική υποστήριξη, αναφέροντας ότι είχαν χτυπηθεί από αστυνομικούς της ΠΓΔΜ.

Όπως είναι αναμενόμενο, οι τραυματικές εμπειρίες του ταξιδιού και το πρόσθετο στρες που δημιουργεί το κλείσιμο των συνόρων έχουν επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των ανθρώπων.
Στα τέλη Νοεμβρίου του 2015 στην Ειδομένη, οι ψυχολόγοι μας παρατήρησαν σημαντική αύξηση των κρίσεων πανικού και των αποπειρών αυτοτραυματισμού των οποίων γίνονταν μάρτυρες κάθε μέρα, μια άμεση συνέπεια των άθλιων συνθηκών που αντιμετώπιζαν οι άνθρωποι στα σύνορα και της συνεχιζόμενης αβεβαιότητας για το μέλλον τους.
Τον Νοέμβριο του 2015 στη Σερβία, σε 91 ατομικές συνεδρίες ψυχικής υγείας, οι ιατρικές ομάδες μας παρείχαν στήριξη σε ασθενείς με άγχος (33%), οξεία συναισθηματική αντίδραση (26%) και κατάθλιψη (10%).
Μεταξύ Ιουλίου και Νοεμβρίου του 2015, 1.573 άνθρωποι πήραν μέρος σε ομαδικές συνεδρίες ψυχικής υγείας που οργάνωσαν οι ομάδες μας στη Σερβία, και 281 ασθενείς έλαβαν ατομικές συνεδρίες ψυχικής υγείας.
Από την τελευταία ομάδα, το ένα τρίτο ήταν γυναίκες, το 13% ήταν ανήλικοι και το ένα τέταρτο ανέφερε ότι είχε υποστεί βασανιστήρια στη χώρα προέλευσής του.

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Από την 1η Ιανουαρίου έως τις 27 Δεκεμβρίου 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 40.000 ιατρικές συνεδρίες στα Βαλκάνια.

Σερβία

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα εργάζονται στη Σερβία από τον Δεκέμβριο του 2014, λειτουργώντας κινητές μονάδες σε διάφορες συνοριακές περιοχές, παρέχοντας υποστήριξη ψυχικής υγείας και διανέμοντας βασικά είδη πρώτης ανάγκης. Τα προγράμματά μας προσαρμόζονται στο διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον στα σύνορα με την ΠΓΔΜ, την Ουγγαρία, τη Βουλγαρία και την Κροατία, καθώς και στο Βελιγράδι και γύρω από αυτό.

Στα σύνορα Σερβίας-ΠΓΔΜ, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα εργάζονται στο **Miratovac** και το **Presevo**, παρέχοντας ιατρική φροντίδα και υπηρεσίες μεταφοράς σε πρόσφυγες και μετανάστες. Στο Presevo, όπου έχει δημιουργηθεί κέντρο υποδοχής, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν τοποθετήσει τουαλέτες και σκηνές για να προστατεύονται οι πρόσφυγες από τη βροχή. Από τις 16 Ιουνίου έως τις 9 Δεκεμβρίου 2015, πραγματοποιήσαμε 9.184 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 26% αφορούσε γυναίκες και το 11% αφορούσε παιδιά κάτω των πέντε ετών.

Στη **Subotica**, μια μικρή πόλη στα σύνορα Σερβίας-Ουγγαρίας, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρείχαν ιατρικές υπηρεσίες και διένεμαν είδη πρώτης ανάγκης σε πρόσφυγες και μετανάστες στο παλιό κεραμοποιείο, όπου οι άνθρωποι έκαναν μια στάση πριν περάσουν στην Ουγγαρία. Από τις 5 Δεκεμβρίου 2014 έως τις 17 Σεπτεμβρίου 2015 (όταν το πρόγραμμα σταμάτησε), οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 3.134 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 14% αφορούσε γυναίκες και το 5% αφορούσε παιδιά κάτω των πέντε ετών. Ακόμη, διένειμαν 729 κιτ με είδη πρώτης ανάγκης.

Στο **Βελιγράδι**, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα παρείχαν ιατρική φροντίδα σε πρόσφυγες σε δύο πάρκα κοντά στον σιδηροδρομικό σταθμό και το σταθμό λεωφορείων. Από τις 17 Απριλίου έως τις 15 Σεπτεμβρίου 2015 (όταν το πρόγραμμα μεταβιβάστηκε), πραγματοποιήσαμε 3.950 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 21% αφορούσε γυναίκες και το 9% αφορούσε παιδιά κάτω των πέντε ετών.

Στο Sid, στα σύνορα της Σερβίας με την Κροατία, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν εγκαταστήσει μια κλινική που παρέχει ιατρική φροντίδα, ενώ ολοκληρώνουν την κατασκευή προσωρινών καταλυμάτων για το χειμώνα με δυνατότητα φιλοξενίας 1.200 ατόμων στα νέα σημεία προσωρινής διαμονής που δημιουργούν οι αρχές. Από τις 17 Σεπτεμβρίου έως τις 5 Δεκεμβρίου 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα πραγματοποίησαν 15.244 ιατρικές συνεδρίες, από τις οποίες το 21% αφορούσε γυναίκες και το 8% αφορούσε παιδιά κάτω των πέντε ετών.

Ουγγαρία

Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν να λειτουργούν μια κινητή μονάδα στο Roszke στα σύνορα Ουγγαρίας-Σερβίας, απ΄ όπου εκτιμάται ότι 2.000 άνθρωποι την ημέρα περνούσαν στην Ουγγαρία.
Οι ιατρικές ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα περιέθαλψαν 690 ανθρώπους, τους 400 (από τους οποίους το 60% ήταν παιδιά) σε μόλις τέσσερις μέρες. Εξαντλημένοι από το αντίξοο και επικίνδυνο ταξίδι, πολλοί είχαν αναπνευστικά προβλήματα και μολυσμένες πληγές από τη μεγάλη πεζοπορία.

Όταν έκλεισαν τα σύνορα, με αποτέλεσμα να εγκλωβιστούν οι άνθρωποι στη σερβική πλευρά, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ενίσχυσαν τις ομάδες τους στο Horgos και τη Subotica, ενώ όταν άδειασε ο καταυλισμός του Roszke και οι πρόσφυγες πέρασαν στην Κροατία, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα μετέφεραν τα προγράμματά τους στην Κροατία.

Κροατία

Από τις αρχές Σεπτεμβρίου έως τις αρχές Νοεμβρίου του 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα παρείχαν ιατρική φροντίδα στα σύνορα της Κροατίας με τη Σερβία σε έναν καταυλισμό προσωρινής διαμονής στο Opatovac κοντά στο Tovarnik, όπου οι πρόσφυγες έμεναν για μία μέρα συνήθως πριν περάσουν στην Ουγγαρία.
Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν να λειτουργούν μια κλινική στον καταυλισμό, ο οποίος φιλοξενούσε περίπου 5.000 άτομα καθημερινά, και τοποθέτησαν κινητές μονάδες για γρήγορη παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες στα διάφορα σημεία διέλευσης, όπως το Bapsaka και το Sid.
Οι ιατρικές ομάδες πραγματοποίησαν 4.391 συνεδρίες, πολλές από τις οποίες για λοιμώξεις του αναπνευστικού (λόγω του κρύου, των επισφαλών συνθηκών διαβίωσης και του μεγάλου ταξιδιού), γαστρεντερικά προβλήματα και δερματικές παθήσεις. Η πλειοψηφία των ασθενών ήταν παιδιά.

Σλοβενία

Από τις 20 Οκτωβρίου έως τις αρχές Νοεμβρίου του 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα υποστήριξαν το Υπουργείο Υγείας στο κέντρο προσωρινής διαμονής του Brezice στα σύνορα της Σλοβενίας με την Κροατία.
Ιατρικό προσωπικό παρείχε όλο το 24ωρο ιατρική βοήθεια σε ανθρώπους που έμπαιναν στο σλοβενικό έδαφος, κυρίως με εξάντληση, υποθερμία, λοιμώξεις του αναπνευστικού και συμπτώματα γρίπης. Στα τέλη Οκτωβρίου, οργανώθηκαν δρομολόγια τρένων από την Κροατία για τη μεταφορά των ανθρώπων απευθείας στα σύνορα Αυστρίας-Σλοβενίας, οπότε το κέντρο προσωρινής διαμονής του Brezice έκλεισε.

Λόγω του χειμώνα η μετακίνηση των προσφύγων και των μεταναστών διαμέσου των Βαλκανίων επιβραδύνεται και ενίοτε εμποδίζεται, η δυνατότητα χιλιάδων ανδρών, γυναικών και παιδιών να ζητήσουν άσυλο και βοήθεια στην Ευρώπη απειλείται, ενώ η υγεία και η ασφάλειά τους διατρέχει ακόμη μεγαλύτερο κίνδυνο.

Το ταξίδι τελειώνει, αλλά η πορεία μετ' εμποδίων συνεχίζεται…

Ωθούμενοι από τις ανεπαρκείς συνθήκες υποδοχής στις χώρες πρώτης άφιξης, εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες συνεχίζουν το επικίνδυνο και επίπονο ταξίδι τους μέχρι να φτάσουν στη δυτική Ευρώπη.
Ενώ οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα έχουν συγκεντρώσει τα προγράμματά τους στις χώρες εισόδου και διέλευσης στις οποίες οι κρατικοί μηχανισμοί δυσκολεύονται περισσότερο να αντεπεξέλθουν στις ανθρωπιστικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών, παρακολουθούν στενά την κατάσταση στις χώρες προορισμού και παρέχουν υποστήριξη εάν και όταν χρειάζεται.
Πράγματι, τους τελευταίους μήνες, όλο και περισσότερες χώρες, όπως η Σουηδία και η Γερμανία, εκφράζουν δυσκολίες όσον αφορά την παροχή της απαιτούμενης στέγασης, εκτίμησης της ευαλωτότητας και υποστήριξης ψυχικής υγείας στους νεοαφιχθέντες πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο[69].

Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στις χώρες προορισμού.

Αυστρία: Τόσο χώρα διέλευσης όσο και χώρα προορισμού, η Αυστρία αναμένεται να έχει δεχθεί πάνω από 80.000 αιτήσεις ασύλου το 2015. Παρόλο που οι αρχές έχουν επιστρατεύσει πόρους για να ανταποκριθούν στις ανάγκες αυτών των ανθρώπων, παραμένουν ορισμένα κενά.
Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρείχαν ιατρική υποστήριξη για τρεις εβδομάδες στο κέντρο προσωρινής διαμονής στο Nickelsdorf στα σύνορα Αυστρίας-Ουγγαρίας, ενώ στη συνέχεια υποστήριξαν τον Ερυθρό Σταυρό στο κέντρο προσωρινής διαμονής του Spielfeld στα σύνορα Αυστρίας-Σλοβενίας.
Καθώς ο αριθμός των ανθρώπων στο κέντρο προσωρινής διαμονής μειώνεται, αυτή η υποστήριξη σταμάτησε στα τέλη Δεκεμβρίου του 2015. Τέλος, σε ένα κέντρο φιλοξενίας στο Graz, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν επίσης δραστηριότητες ψυχικής υγείας για αιτούντες άσυλο.

Γαλλία: Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 2015, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ένωσαν τις δυνάμεις τους με τους Γιατρούς του Κόσμου / Médecins du Monde, ύστερα από τη δραματική αύξηση του πληθυσμού των μεταναστών και προσφύγων στο Καλαί και σε άλλες μικρότερες πόλεις της περιοχής. Μόνο στη λεγόμενη «ζούγκλα του Καλαί», οι πρόσφυγες και οι μετανάστες είχαν ξεπεράσει τους 6.000, υπερβαίνοντας τις δυνατότητες των οργανώσεων και των εθελοντών που εργάζονται σκληρά για να βοηθήσουν αυτόν τον ευάλωτο πληθυσμό.
Αντιμέτωποι με τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης στον καταυλισμό, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα άρχισαν να υποστηρίζουν τις ιατρικές δραστηριότητες των Γιατρών του Κόσμου και εγκατέστησαν λουτρά, τουαλέτες και βρύσες. Από τον Νοέμβριο, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ξεκίνησαν να λειτουργούν επίσης κινητές μονάδες σε άλλες πόλεις στην περιοχή του Pas de Calais και στη Δουνκέρκη, όπου επίσης ζουν πολλοί μετανάστες και αιτούντες άσυλο σε υποτυπώδεις συνθήκες. Από τον Νοέμβριο έως τα μέσα Δεκεμβρίου του 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα σε αυτή την περιοχή πραγματοποίησαν 2.172 ιατρικές συνεδρίες, η πλειοψηφία των οποίων αφορούσε λοιμώξεις του αναπνευστικού και ψώρα, που συνδέονται με το κρύο και τις ανθυγιεινές συνθήκες.

Βέλγιο: Ενώ ο αριθμός των νέων αιτήσεων ασύλου έχει παραμείνει σχετικά χαμηλός στο Βέλγιο, οι αρχές αιφνιδιάστηκαν από την αύξηση των αφίξεων στο δεύτερο εξάμηνο του έτους.
Τον Σεπτέμβριο του 2015, μετά από αίτημα της αρμόδιας ομοσπονδιακής υπηρεσίας για τη βοήθεια των αιτούντων άσυλο (FEDASIL), οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα υποστήριξαν τη δυνατότητας υποδοχής στη χώρα δημιουργώντας ένα κέντρο υποδοχής έκτακτης ανάγκης στο Sijsele και συνέβαλαν στην ενίσχυση της δυνατότητας υποδοχής σε τέσσερα υπάρχοντα κέντρα.
Επίσης, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα υποστήριξαν τις δραστηριότητες ψυχικής υγείας άλλων οργανώσεων και ενθάρρυναν τα μέλη της οργάνωσης να εργαστούν εθελοντικά στις υπάρχουσες πρωτοβουλίες.
Καθώς η κυβέρνηση απέτυχε να προσαρμοστεί στις ανάγκες της συνεχιζόμενης ροής των αιτούντων άσυλο, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρενέβησαν άλλες δύο φορές, τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο του 2015, υποστηρίζοντας τις πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών για την παροχή στέγης στους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες που ζουν στον δρόμο.

© Alessandro Penso

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Παρά τις αναρίθμητες συσκέψεις και συνόδους που πραγματοποίησε και τα σχέδια που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της στη διάρκεια του 2015, η ευρωπαϊκή απάντηση στο προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα στην Ευρώπη μπορεί να περιγραφεί μόνο ως παταγώδης αποτυχία.

Ένα πολύ μικρό μέρος της ανταπόκρισης της ΕΕ έχει εστιάσει στις ανθρωπιστικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών στην Ευρώπη, και ένα πολύ μικρό μέρος των όσων τελικά συμφωνήθηκαν έχει υλοποιηθεί.

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η ανταπόκριση της ΕΕ, ιδίως για την Ελλάδα, πάσχει από την ανεπάρκεια των γραφειοκρατικών μηχανισμών χρηματοδότησης της ΕΕ για την αντιμετώπιση των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.
Επίσης, η Ελλάδα έχει καθυστερήσει να ενεργοποιήσει συγκεκριμένους έκτακτους μηχανισμούς βοήθειας της ΕΕ, όπως τον Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας, του οποίου τη συνδρομή ζήτησε μόλις στις 3 Δεκεμβρίου. Ως αποτέλεσμα, οι χώρες πρώτης γραμμής όπως η Ελλάδα δεν διαθέτουν χρηματοδότηση για τις ανθρωπιστικές δράσεις τους, ενώ οι ΜΚΟ που είναι πρόθυμες να καλύψουν αυτά τα κενά δεν έχουν εξασφαλίσει χρηματοδότηση για να το πράξουν.

Όσο για τα προγράμματα επανεγκατάστασης και μετεγκατάστασης, δεν είναι υποχρεωτικά, και τα περισσότερα κράτη έχουν αρνηθεί να συμμετάσχουν. Έως τις 3 Νοεμβρίου 2015, 14 κράτη-μέλη είχαν διαθέσει συνολικά 2.284 θέσεις επανεγκατάστασης από τις 160.000 για τις οποίες έχει δεσμευτεί η ΕΕ, ενώ μόνο 86 άνθρωποι είχαν επανεγκατασταθεί στην πράξη από την Ιταλία[70].

Ένας δυνητικά σημαντικός μηχανισμός για την εξασφάλιση της πρόσβασης των ανθρώπων στην προστασία απέτυχε εμφανώς να φέρει αποτελέσματα, εξαιτίας των χρονοβόρων διοικητικών διαδικασιών, των πολλών προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούν οι πρόσφυγες και της ασάφειας σχετικά με τη διαδικασία. Επιπλέον, δύσκολα θα πετύχει ποτέ στην Ελλάδα η επανεγκατάσταση χωρίς ένα λειτουργικό σύστημα υποδοχής.

«Εκθέτουμε τα παιδιά μας σε όλους αυτούς τους κινδύνους και το κρύο γιατί είναι η μόνη εγγύηση ότι θα είμαστε μαζί.
Η επανένωση αποδεικνύεται ένα μεγάλο ψέμα. Ακούσαμε μάλιστα ότι αρχίζουν να επαναπροωθούν τους ανθρώπους, ιδίως τους μόνους άντρες, επομένως δεν μπορούμε να βασιζόμαστε στην επανένωση.»

24χρονη γυναίκα από τη Συρία που ταξιδεύει με το μωρό της και συγγενείς, Sid, Νοέμβριος του 2015

© Alessandro Penso

© Anna Surinyach

Είναι φανερό, όπως εξηγεί αναλυτικά αυτή η έκθεση, ότι οι περισσότερες ενέργειες της ΕΕ ως τώρα επικεντρώνονται σε αποτρεπτικά μέτρα[71] με στόχο την ανακοπή της ροής των προσφύγων και των μεταναστών που φτάνουν στο έδαφός της.
Κι όπως είναι προφανές από τη συνεχιζόμενη άφιξη εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη, αυτά τα αποτρεπτικά μέτρα είναι μια λανθασμένη και αναποτελεσματική λύση, η οποία το μόνο που πετυχαίνει είναι να σπρώχνει τους ανθρώπους στα χέρια των διακινητών και σε ακόμα πιο επικίνδυνες οδούς.
Τόσο αυτά τα μέτρα όσο και η εστίαση στην παροχή βοήθειας σε χώρες προέλευσης, όπως σε μεγάλους προσφυγικούς καταυλισμούς εκτός Συρίας, δεν κάνουν τίποτα για τον περιορισμό της ροής ή για την κάλυψη των έκτακτων αναγκών αυτών των ευάλωτων ανθρώπων πριν από τη φυγή τους ή στη διάρκειά της. Όπως έδειξε πρόσφατα μια έρευνα της Ύπατης Αρμοστείας[71], η πλειοψηφία των Σύρων που φτάνουν στην Ευρώπη έρχονται απευθείας από τη Συρία και όχι από γειτονικούς καταυλι- σμούς. Εάν απαιτείται αυξημένη ανθρωπιστική βοήθεια σε αυτούς τους καταυλισμούς, αυτό δεν απαλλάσσει τα κράτη-μέλη της ΕΕ από τις υποχρεώσεις τους, ενώ η ανθρωπιστική βοήθεια από μόνη της δεν μπορεί να καλύψει τις μακροπρόθεσμες ανάγκες των Σύρων προσφύγων.

Οι αδυναμίες του παραδοσιακού συστήματος βοήθειας και η εμφάνιση νέων παραγόντων

Ένα από τα πολλά χαρακτηριστικά της ανταπόκρισης στη μεγάλη εισροή προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη είναι η αποτυχία του παραδοσιακού συστήματος βοήθειας, συμπεριλαμβανομένων των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, να ανταποκριθεί επαρκώς στις ανάγκες των εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη.

Πράγματι, ο συντονισμός της βοήθειας των ίδιων των κρατών της ΕΕ, των οργανισμών του ΟΗΕ που έχουν αυτή την εντολή, όπως η Ύπατη Αρμοστεία, και του ευρύτερου παραδοσιακού συστήματος βοήθειας απέτυχε παταγωδώς. Ορισμένα κράτη, λόγω της έλλειψης προετοιμασίας, πόρων ή προθυμίας, απέτυχαν σε μεγάλο βαθμό να προσφέρουν μια επαρκή ανθρωπιστική απάντηση.
Οι οργανισμοί του ΟΗΕ που έχουν εντολή να υποστηρίξουν τα κράτη σε αυτή τους την ανταπόκριση αγωνίζονται οι ίδιοι να αντεπεξέλθουν επιχειρησιακά ώστε να καλύψουν αυτό το κενό. Το γεγονός ότι η Ύπατη Αρμοστεία στην Ευρώπη δρα κυρίως ως τεχνική υποστήριξη σε ζητήματα ασύλου είχε ως αποτέλεσμα την απουσία αντίδρασης από τον οργανισμό, που θεωρεί ότι ο ρόλος του δεν είναι ο ίδιος στην Ευρώπη και στις άλλες περιοχές του κόσμου. Στην Ελλάδα συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες προστασίας και συντονισμού της Ύπατης Αρμοστείας ήταν πολύ περιορισμένες, και καθώς καμία αρχή δεν είναι πρόθυμη να διαχειριστεί τους καταυλισμούς προσωρινής διαμονής, εθελοντές και ΜΚΟ έχουν αναλάβει αυτή την κρίσιμη δραστηριότητα.

Αντίστοιχα, οι διεθνείς ΜΚΟ άργησαν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών που διασχίζουν την Ευρώπη, εξαιτίας της απουσίας επιχειρησιακής παρουσίας στις χώρες αυτές, της απροθυμίας τους να δραστηριοποιηθούν σε χώρες όπου τα κράτη θα μπορούσαν θεωρητικά να ανταποκριθούν σε αυτές τις ανάγκες, των δυσκολιών που έχει η παροχή βοήθειας σε μετακινούμενους πληθυσμούς ή των εμποδίων που τους θέτουν οι απρόθυμες αρχές.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, που είχαν ήδη παρουσία σε πολλές από τις χώρες που πλήττονται, είναι μία από τις κύριες διεθνείς ΜΚΟ που παρέχουν βοήθεια σε πρόσφυγες και μετανάστες στη θάλασσα και στους δρόμους της Ευρώπης. Ωστόσο, και η βοήθεια των Γιατρών Χωρίς Σύνορα μερικές φορές υπολειπόταν των αναγκών των προσφύγων και των μεταναστών, επειδή η οργάνωση παρέλυε από την έλλειψη συνεργασίας των κρατών ή των αρχών, αγωνιζόταν να προσαρμόσει τα μοντέλα παροχής φροντίδας της σε πολύ κινητικούς πληθυσμούς ή ήταν απρόθυμη ενίοτε να αναλάβει η ίδια την ευθύνη του κράτους. Κατά συνέπεια, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και οι άλλες οργανώσεις έχουν να πάρουν πολλά μαθήματα από αυτή την τελευταία κρίση.

Οι τοπικές και διεθνείς οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι ακτιβιστές και οι εθελοντές βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης στην Ευρώπη και ηγούνται των περισσότερων ενεργειών ευαισθητοποίησης του κόσμου και παροχής βοήθειας.
Στον πυρήνα των δραστηριοτήτων τους οφείλεται το κύμα αλληλεγγύης από πολίτες σε ολόκληρο τον κόσμο που προσφέρουν εθελοντικά χρόνο, δωρεές και χρήματα για να συνδράμουν τους δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες.

Η ΕΕ και οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις κάθε άλλο παρά ανταποκρίθηκαν στην επείγουσα ανάγκη προστασίας και συνδρομής των προσφύγων και των μεταναστών που φτάνουν στην Ευρώπη, ενώ απέτυχαν να εναρμονίσουν τις πολιτικές και τις πρακτικές τους όσον αφορά τη μεταχείριση των αιτούντων άσυλο.

Η παροχή προστασίας και οι ανθρωπιστικές ενέργειες της Ευρώπης απέτυχαν σε μεγάλο βαθμό να καλύψουν τις πολύ βασικές ανάγκες των ανθρώπων. Μεταθέτοντας τη ροή των προσφύγων σε άλλους, συγκεκριμένα την Τουρκία, την Αφρική και τις γειτονικές χώρες της Συρίας, η Ευρώπη βασικά αρνείται να αναλάβει την ευθύνη για αυτούς τους ευάλωτους πληθυσμούς.
Ως άμεσο αποτέλεσμα, στα σύνορα αλλά και στο έδαφος της Ευρώπης συνεχίζει να επικρατεί χάος, ενώ οι πρόσφυγες και οι μετανάστες εξακολουθούν να πρέπει να διακινδυνεύουν τη ζωή τους για να αναζητήσουν προστασία, βοήθεια και μια ζωή με αξιοπρέπεια.

© Alessandro Penso

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΗ

«Αφού πέρασα όλα αυτά, νιώθω σαν να πεθαίνω εξήντα φορές κάθε μέρα. Αναρωτιέμαι τι θα μου πει ο γιος μου όταν μεγαλώσει: ''γιατί με πήρες εκεί έξω με όλους αυτούς τους κινδύνους, για να με φέρνεις να αντιμετωπίζω το θάνατο ένα εκατομμύριο φορές την ώρα; Ήθελες να με θυσιάσεις για χάρη σου;'' Και βέβαια όχι. Ήμουν αναγκασμένος ή να τον αφήσω να σκοτωθεί ή να τον πάρω σε ένα ταξίδι θανάτου.»

Άντρας από τη Συρία που ζει σε ένα δάσος με τη γυναίκα του και τον εξάχρονο γιο τους, Σερβία, Ιανουάριος του 2015

Το 2015, η Ευρώπη απέτυχε οικτρά να ανταποκριθεί στις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών στις ακτές και στο έδαφός της.
Ένα εκατομμύριο άνθρωποι που έφευγαν για να γλιτώσουν από τις διώξεις και τη βία, ζητώντας απεγνωσμένα προστασία και βοήθεια, βρέθηκαν μπροστά σε μια επικίνδυνη πορεία μετ' εμποδίων εκεί όπου δεν την περίμεναν καθόλου: στην Ευρώπη. Παρά το γεγονός ότι δηλώνει πρόθυμη να τηρήσει την υποχρέωσή της να διαχειριστεί αυτούς τους ανθρώπους με ανθρωπιά και να προσφέρει προστασία σε όσους τη χρειάζονται, η Ευρώπη τούς γύρισε την πλάτη, καθώς στράφηκε από μια ανθρωπιστική προσέγγιση σε μια προσέγγιση με γνώμονα την ασφάλεια. Αναπόσπαστο μέρος αυτής της στρατηγικής είναι ο Κανονισμός του Δουβλίνου[71], που επέτρεψε την ποινικοποίηση της μετακίνησης των προσφύγων μέσα στην Ευρώπη, ωθώντας τους σε παράτυπες οδούς και διακινητές.
Ο κανόνας της χώρας πρώτης εισόδου, ο οποίος βρίσκεται στον πυρήνα του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην κρίση. Χάρη σε αυτόν, καμία ευρωπαϊκή χώρα – με την προσωρινή εξαίρεση της Γερμανίας και της Σουηδίας– δεν αναλαμβάνει την ευθύνη για αυτούς τους ανθρώ πους.
Οι ασφαλείς και νόμιμες επιλογές για αίτηση ασύλου και μετανάστευση υπονομεύτηκαν από το συχνό κλείσιμο των συνόρων, τους νέους φράχτες, τη συνεχιζόμενη βία και τη μεγαλύτερη παραμέληση των αναγκών των ανθρώπων.

Εδώ και καιρό, ο αβάσιμος φόβος της δημιουργίας ενός «ελκυστικού περιβάλλοντος» αναστέλλει τις ενέργειες των ευρωπαϊκών κρατών στο πεδίο δράσης. Το επιχείρημα ότι η διάσωση των ανθρώπων και η βελτίωση των συνθηκών υποδοχής θα ενθαρρύνουν περισσότερους ανθρώπους να μεταναστεύσουν στην Ευρώπη δεν είναι μόνο εσφαλμένο· πάνω απ' όλα είναι και επικίνδυνο.
Οι άνθρωποι που φεύγουν από τον πόλεμο, τις παραβιάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων και την ακραία φτώχεια θα συνεχίσουν να προσπαθούν να φτάσουν στην Ευρώπη, ανεξάρτητα από το αν τα κράτη επιχειρούν να τους σταματήσουν ή όχι.
Με το να μην τους προσφέρεται βοήθεια, το μόνο αποτέλεσμα είναι περισσότερα εμπόδια, περισσότερη δυστυχία και περισσότεροι θάνατοι στο θαλάσσιο και το χερσαίο ταξίδι τους.
Η απουσία βοήθειας και οι περιορισμοί της Ευρώπης στη μετανάστευση κάθε άλλο παρά ανέκοψαν τη ροή των προσφύγων και των μεταναστών και απλώς ανάγκασαν απελπισμένους ανθρώπους να διακινδυνεύσουν τη ζωή και την υγεία τους καταφεύγοντας σε διακινητές και επιλέγοντας επικίνδυνες οδούς, όπως τα εξαιρετικά επίφοβα θαλάσσια περάσματα στη Μεσόγειο και το Αιγαίο.
Εκμεταλλευόμενοι την απελπισία των ανθρώπων, οι διακινητές /αποτελούν το βάναυσο επακόλουθο των επαίσχυντων και περιοριστικών μεταναστευτικών πολιτικών της Ευρώπης.

Στη διάρκεια του 2015, οι ομάδες των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στη θάλασσα, την Ιταλία, την Ελλάδα, τα Βαλκάνια και τη δυτική Ευρώπη περιέθαλπαν πρόσφυγες και μετανάστες με προβλήματα υγείας που συνδέονται με αυτά τα επικίνδυνα και τραυματικά ταξίδια, τα οποία είναι απόρροια των εσφαλμένων πολιτικών.
Οι ομάδες μας συνεχίζουν να πραγματοποιούν ιατρικές συνεδρίες οποιαδήποτε ώρα της μέρας ή της νύχτας, να διανέμουν είδη πρώτης ανάγκης, να κατασκευάζουν προσωρινά καταλύματα έκτακτης ανάγκης και να δημιουργούν εγκαταστάσεις παροχής νερού και υγιεινής. Ωστόσο, ως ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα δεν μπορούν να λύσουν το πρόβλημα, αλλά μόνο να μετριάσουν τις επιπτώσεις αυτών των περιοριστικών πολιτικών στην υγεία και τη γενικότερη κατάσταση των προσφύγων και των μεταναστών.

Αυτοί που μπορούν και πρέπει να δράσουν είναι η Ευρώπη και τα κράτη-μέλη της.
Τα ευρωπαϊκά κράτη έχουν σαφείς υποχρεώσεις απέναντι στους ανθρώπους που ζητούν άσυλο με βάση το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.
Κατά συνέπεια, κάθε ανθρώπινο πλάσμα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του, πρέπει να διασώζεται στη θάλασσα, να υφίσταται αξιοπρεπή μεταχείριση και να έχει αποτελεσματική πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου.

Ωστόσο, έως σήμερα, η ανταπόκριση της Ευρώπης σε αυτή την κρίση αποτελεί προσβολή για τα βασικά δικαιώματα στη βοήθεια και την αξιοπρέπεια των προσφύγων και των μεταναστών, καθώς και προσβολή για τις βασικές αξίες της ανθρωπότητας και το σεβασμό των ανθρώπινων δι καιωμάτων. Με το να μην παρέχουν σε ευάλωτα άτομα ανθρωπιστική βοήθεια, καθώς και με το να εμποδίζουν τη διέλευση ανθρώπων και να τους επαναπροωθούν με βάση την εθνικότητά τους και όχι την ευαλωτότητα και τις ανάγκες προστασίας τους, η Ευρώπη και τα κράτη-μέλη της έχουν υποσκάψει τα θεμέλια του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Καθώς το πιθανότερο είναι ότι το 2016 οι άνθρωποι θα συνεχίσουν να αναζητούν στην Ευρώπη τη βοήθεια και την προστασία που τόσο έχουν ανάγκη, είναι καιρός η Ευρώπη να εγκαταλείψει την προσέγγιση της πορείας μετ' εμποδίων και να αρχίσει να παρέχει βοήθεια και ασφαλή και νόμιμη δίοδο στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που φεύγουν από συνθήκες απόγνωσης.

«Ξέρετε, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε ως πρόσφυγες μοιάζουν με κύπελλο ποδοσφαίρου, πρέπει να περάσεις από πολλά στάδια για να φτάσεις στον τελικό.
Η Ευρώπη κάνει αυτά τα στάδια τόσο δύσκολα που οι άνθρωποι νιώθουν απόγνωση.
Τους επαναπροωθούν ξανά και ξανά.
Κάποιοι τραυματίζονται, κάποιοι πεθαίνουν στην πορεία ή εγκαταλείπουν το ταξίδι.
Αν καταφέρεις να παίξεις στον τελικό, είσαι πολύ τυχερός. Δεν θα έπρεπε να είναι τόσο δύσκολο να νιώσεις ασφαλής ξανά…»

32χρονος Συροπαλαιστίνιος, Σερβία

© Alessandro Penso

Απευθύνουμε έκκληση στην ΕΕ και τα ευρωπαϊκά κράτη:

- Να εξασφαλίσουν γρήγορα ασφαλείς και νόμιμους διαύλους για ανθρώπους που ζητούν άσυλο, συγκεκριμένα επιτρέποντας στους αιτούντες άσυλο να υποβάλλουν αίτηση ασύλου στα χερσαία σύνορα, συμπεριλαμβανομένων των χερσαίων συνόρων μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας στον Έβρο. Αυτό περιλαμβάνει επίσης τη διευρυμένη χρήση των υφιστάμενων επιλογών και διαδικασιών, όπως, για παράδειγμα, οικογενειακή επανένωση, χορήγηση θεώρησης εισόδου (βίζα) για ανθρωπιστικούς λόγους, μετεγκατάσταση και επανεγκατάσταση.
- Να δημιουργήσουν νόμιμες μεταναστευτικές οδούς για να μειωθεί η ζήτηση για παράτυπη μετανάστευση μέσω δικτύων διακινητών.
- Να δημιουργήσουν έναν φιλόδοξο ευρωπαϊκό μηχανισμό έρευνας και διάσωσης που θα σώζει ζωές στη θάλασσα. Η επιχείρηση αυτή θα πρέπει να ερευνά προληπτικά για πλοιάρια που είναι σε κίνδυνο όσο το δυνατόν πιο κοντά στα σημεία αναχώρησης και θα πρέπει να συνοδεύεται από αξιοπρεπείς διαδικασίες αποβίβασης, οι οποίες να περιλαμβάνουν ιατρική φροντίδα και εκτίμηση της ευαλωτότητας σε γνωστά εκ των προτέρων σημεία αποβίβασης.
- Να επενδύσουν στην υποδοχή σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ και όχι στα αποτρεπτικά μέτρα μόνο. Η Ευρώπη πρέπει να στραφεί από μια προσέγγιση φρουρίου σε μια προσέγγιση υποδοχής σχεδιασμένη να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις συγκεκριμένες ευπάθειες των ανθρώπων που φτάνουν στα σύνορά της, ιδιαίτερα στις ιατρικές ανάγκες και τις ανάγκες ψυχικής υγείας τους.
- Ελλείψει ενός λειτουργικού κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, να επενδύσουν πιο φιλόδοξα σε προγράμματα επανεγκατάστασης εντός της ΕΕ και στη δημιουργία ασφαλών λούς διόδου μέσα από την ΕΕ.
- Να τερματίσουν τις πράξεις βίας και την κακομεταχείριση από τις κρατικές αρχές.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Asylum and Migration Glossary 3.0, Οκτώβριος 2014, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we do/networks/european_migration_network/docs/emn-glossary-en-version.pdf
2. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency Response Mediterranean, http://data.unchr.org/mediterranean/regional.php
3. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Global Trends, Forced Displacement in 2014, http://www.unhcr.org/556725e69.html#_ga=1.264299530.446067460.1439971168.html
4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, A Common European Asylum System, 2014, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_en.pdf
5. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: A European Agenda On Migration, 13 Μαΐου 2015, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Agenda on Migration – Legislative documents, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/
7. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press Release: Meeting on the Western Balkans Migration Route: Leaders Agree on 17-point plan of action, 25 Οκτωβρίου 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5904_en.htm
8. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Justice and Home Affairs Council, 20 Ιουλίου 2015, http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2015/07/20/
9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press Release: Managing the refugee crisis: Immediate operational, budgetary and legal measures under the European Agenda on Migration, 23 Σεπτεμβρίου 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5700_en.htm
10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Communication From The Commission To The European Parliament And To The Council: EU Action Plan On Return, 9 Σεπτεμβρίου 2015, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/communication_from_the_ec_to_ep_and_council_-_eu_action_plan_on_return_en.pdf
11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press Release: A European Border and Coast Guard and effective management of Europe's external borders, Δεκέμβριος 2015, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/communication_-_a_european_border_and_coast_guard_and_effective_management_of_europes_external_borders_en.pdf
12. Το Καταπιστευματικό Ταμείο εστιάζει στην αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος στον Λίβανο, την Ιορδανία, την Τουρκία, το Ιράκ και την Αίγυπτο. Οι ενέργειες περιλαμβάνουν κυρίως υποστήριξη των βασικών κοινωνικών υπηρεσιών και της «οικονομικής ανθεκτικότητας». Το συνολικό ποσό για το οποίο υπάρχει δέσμευση από τη δημιουργία του το 2014 είναι 610 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία 570 εκατομμύρια ευρώ προέρχονται από τον προϋπολογισμό της Επιτροπής και 40 εκατομμύρια ευρώ είναι συνεισφορές από κράτη-μέλη. – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EU Regional Trust Fund in Response to the Syrian Crisis, http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad/index_en.htm
13. Αρχικά παρουσιάστηκε ως μέρος της αντιμετώπισης του προσφυγικού ζητήματος και αφορά μόνο τις αφρικανικές χώρες. Πρόκειται για χρήματα ανάπτυξης που «απευθύνονται στις γενεσιουργές αιτίες της μετανάστευσης». Το συνολικό ποσό είναι 1,8 δις ευρώ που έχει εκχωρήσει η Επιτροπή μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης και 0,2 εκατομμύρια ευρώ που έχουν υποσχεθεί τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Θα βασίζεται στον τύπο των προγραμμάτων που υποστηρίζονται ήδη μέσω των προγραμμάτων ανθεκτικότητας για το Σαχέλ και το Κέρας της Αφρικής (κυρίως υποστήριξη διατροφής και μέσων διαβίωσης). – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Post: €1.8 billion Trust Fund for Africa to improve stability and address root causes of irregular migration flows, 11 Σεπτεμβρίου 2015, https://europa.eu/eyd2015/en/european-union/posts/trust-fund-africa
14. Η Διευκόλυνση για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία αποτελεί τη νομική βάση για την συνεισφορά 3 δις ευρώ της ΕΕ στην αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος στην Τουρκία. Η Επιτροπή έχει εκχωρήσει 500 εκατομμύρια ευρώ και τα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν υποσχεθεί, αλλά δεν έχουν εκχωρήσει ακόμη, 2,5 δις ευρώ. – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press release: EU-Turkey Cooperation: A €3 billion Refugee Facility for Turkey, 24 Νοεμβρίου 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6162_en.htm http://www.africa-eu-partnership.org/en/newsroom/upcoming-events/valletta-summit-migration
15. Η Ευρωπαϊκή – Αφρικανική Συνεργασία, 2015 Σύνοδος Κορυφής στη Βαλέτα για τη Μετανάστευση, 18 Νοεμβρίου 2015, http://www.africa-eu-partnership.org/en/newsroom/upcoming-events/valetta-summit-migration
16. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press Release: EU-Turkey Cooperation: A €3 billion Refugee Facility for Turkey, 24 Νοεμβρίου 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6162_en.htm
17. Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Editorial: Migration: Search and Destroy does not save lives, 29 Μαΐου 2015, http://www.msf.org/article/migration-search-and-destroy-does-not-save-lives
18. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean, http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php
19. Τα χερσαία σύνορα της Τουρκίας τόσο με τη Βουλγαρία όσο και με την Ελλάδα είναι κλειστά, και οι νομικές οδοί, όπως η μετεγκατάσταση και η οικογενειακή επανένωση, προς την Ευρώπη σε γενικές γραμμές μειώνονται (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Legal entry channels to the EU for persons in need of international protection: a toolbox, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-focus_02-2015_legal-entry-to-the-eu.pdf).
20. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean, http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php
21. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Europe's Refugee Emergency Response, Update #8, 23-29 Οκτωβρίου 2015
22. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency response in the Mediterranean, 2 Νοεμβρίου 2015
23. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency response in the Mediterranean, 2 Νοεμβρίου 2015
24. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Mediterranean takes record as most deadly stretch of water for refugees and migrants in 2011, Briefing Notes, 31 Ιανουαρίου 2012, http://www.unhcr.org/4f27e01f9.html
25. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean, http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php
26. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean, http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php
27. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Press Release: Mediterranean Crisis 2015 at six months: refugee and migrant numbers highest on record, 1 Ιουλίου 2015, http://www.unhcr.org/5592b9b36.html
28. Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Field News: MSF Trains Tunisian Fishermen in Saving Lives at Sea, 31 Αυγούστου 2015, http://www.doctorswithoutborders.org/article/msf-trains-tunisian-fishermen-saving-lives-sea
29. Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Field News: MSF Saddened by Loss of Life During Argos Ship Rescue, 16 Ιουνίου 2015, http://www.doctorswithoutborders.org/article/msf-saddened-loss-life-during-argos-ship-rescue
30. The Guardian, At least 29 migrants die of hypothermia after Italian coastguard rescue, 9 Φεβρουαρίου 2015, http://www.theguardian.com/world/2015/feb/09/migrants-die-hypothermia-italian-coastguard-rescue-libya-lampedusa
31. Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Greece: Attacks on Boats Risk Migrant Lives: Masked Assailants Attack, Disable Boats, Abuse Passengers, 22 Οκτωβρίου 2015, https://www.hrw.org/news/2015/10/22/greece-attacks-boats-risk-migrant-lives
32. Η Ελλάδα είναι τώρα το κυριότερο σημείο εισόδου στην Ευρώπη για Σύρους.
33. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Greece data snapshot, 20 Νοεμβρίου 2015, http://data.unhcr.org/mediterranean/country.php?id=83/greece/
34. Μερικές από τις επισκέψεις ήταν η επίσκεψη του Επιτρόπου Μετανάστευσης Δημήτρη Αβραμόπουλου στην Αθήνα στις 26 Μαΐου, η επίσκεψη του Αντιπροέδρου Frans Timmermans και του Δημήτρη Αβραμόπουλου στις 3 και 4 Σεπτεμβρίου στην Αθήνα και την Κω, η επίσκεψη του Δημήτρη Αβραμόπουλου και του Jean Asselborn, υπουργού Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου του Λουξεμβούργου στις 15 και 16 Οκτωβρίου στην Αθήνα και τη Λέσβο, και η επίσκεψη του Δημήτρη Αβραμόπουλου στην Αθήνα στις 4 Νοεμβρίου.
35. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Daily estimates – Greece, 7 Δεκεμβρίου 2015, http://data.unhcr.org/mediterranean/country.php?id=83/greece/
36. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press Release: State of Play: Measures to Address the Refugee Crisis, 4 Νοεμβρίου 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5958_en.htm
37. Για άλλες μαρτυρίες σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης στον καταυλισμό του Καρά Τεπέ, βλ. http://www.msf.org/article/greece-testimonies-migrants-and-asylum-seekers-lesbos
38. Καθώς δίνεται προτεραιότητα στους Σύρους πρόσφυγες, συνήθως μένουν μικρότερο διάστημα.
39. Βλ. Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό προτύπων για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία. Διατίθεται εδώ: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0033
40. Γιατροί Χωρίς Σύνορα, EU and Greece turn their backs on refugees arriving at Greek islands, Δεκέμβριος 2014, http://www.msf.org/article/eu-and-greece-turn-their-backs-refugees-arriving-greek-islands
41. Commissione Nazionale per il diritto di Asilo: http://www.interno.gov.it/sites/default/files/quaderno_statistico_per_gli_anni_1990_2014.pdf
42. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Refugees/Migrants Emergency Response-Italy, http://data.unchr.org/mediterranean/country.php?id=105
43. Αριθμοί κατά τις 10 Οκτωβρίου 2015: 70.918 θέσεις σε προσωρινές δομές (CAS), 21.814 θέσεις σε δομές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων (υποδοχή δευτέρου επιπέδου – SPRAR), 7.290 θέσεις σε κρατικά κέντρα για αιτούντες άσυλο (CARA) και 464 θέσεις σε κέντρα κράτησης και απέλασης (CIE). Έκθεση για την υποδοχή των μεταναστών και των προσφύγων στην Ιταλία, Γραφείο Ιταλίας του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, Οκτώβριος 2015, http://www.libertaciviliimmigrazione.interno.it/dipim/export/sites/default/it/assets/pubblicazioni/Rapporto_accoglienza_ps.pdf
44. Piano di Contingenza Sanitario Regionale Migranti. Σκοπός του Σχεδίου έκτακτης ανάγκης είναι η συντονισμένη αντιμετώπιση της άφιξης των μεταναστών και των προσφύγων στα σημεία άφιξης με τον προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων των δημόσιων ιδρυμάτων υγείας σε περιφερειακό επίπεδο και τον καθορισμό του ρόλου των οργανισμών που εμπλέκονται στην οργάνωση των υπηρεσιών στο σημείο άφιξης.
45. Σύμφωνα με τον Οδικό χάρτη των hotspot που έχει δημοσιεύσει το Γραφείο Ιταλίας του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης.
46. Protection System for Refugees and Asylum

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

47. CAS (Κέντρα Έκτακτης Υποδοχής): κέντρα που δημιουργήθηκαν με υπουργικό διάταγμα τον Ιούνιο του 2014 για να αντιμετωπιστεί η μαζική εισροή μεταναστών και αιτούντων άσυλο χωρίς έγγραφα στη χώρα. Αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούνται για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο ανάλογα ως δομές CARA.
48. Αλλά και Σουδανούς, Αιθίοπες (Αμάρα και Ορόμο), Νιγηριανούς.
49. Συχνά ξεκουράζονται μερικές μέρες ενώ έρχονται σε επαφή με συγγενείς και φίλους, περιμένουν τα χρήματα για να αγοράσουν εισιτήρια και συγκεντρώνουν χρήσιμες πληροφορίες για να προχωρήσουν στο επόμενο βήμα του ταξιδιού τους.
50. Τον Μάιο του 2015, ύστερα από τη διάλυση του ανεπίσημου καταυλισμού του Ponte Mammolo στη Ρώμη, ένας πληθυσμός μεταναστών και προσφύγων (τόσο εγκατεστημένων όσο και διερχόμενων) μετακινήθηκε στο κέντρο Baobab (διαχειριζόμενο από εθελοντές) και στην περιοχή Tiburtina, πίσω από έναν από τους σιδηροδρομικούς σταθμούς της Ρώμης όπου, πρόσφατα, ο Ιταλικός Ερυθρός Σταυρός οργάνωσε έναν προσωρινό καταυλισμό σκηνών.
51. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, Situation Report: Europe / Mediterranean Migration Response, 12 Νοεμβρίου 2015, https://www.iom.int/sites/default/files/situation_reports/file/Europe-Med-Migration-Response-Sitrep7-12Nov2015.pdf
52. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, Interagency Operational Update, 2-16 Νοεμβρίου 2015, http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/InteragencyOperationalUpdate3-16Nov.pdf
53. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, Situation Report: Europe / Mediterranean Migration Response, 12 Νοεμβρίου 2015, https://www.iom.int/sites/default/files/situation_reports/file/Europe-Med-Migration-Response-Sitrep7-12Nov2015.pdf
54. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, Interagency Operational Update, 2-16 Νοεμβρίου 2015, http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/InteragencyOperationalUpdate3-16Nov.pdf
55. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, Situation Report: Europe / Mediterranean Migration Response, 12 Νοεμβρίου 2015, https://www.iom.int/sites/default/files/situation_reports/file/Europe-Med-Migration-Response-Sitrep7-12Nov2015.pdf
56. Δημοκρατία της Σλοβενίας, Press Release: Slovenia has received 200,000 refugees to date, 13 Νοεμβρίου 2015, http://www.vlada.si/en/media_room/government_press_releases/press_release/article/slovenia_has_received_200000_refugees_to_date_56970/
57. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, Situation Report: Europe / Mediterranean Migration Response, 12 Νοεμβρίου 2015, https://www.iom.int/sites/default/files/situation_reports/file/Europe-Med-Migration-Response-Sitrep7-12Nov2015.pdf
58. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Press Release: UNHCR launches appeal to aid refugees as winter hits Europe, 5 Νοεμβρίου 2015, http://data.unhcr.org/mediterranean/flash_read.php?ID=56
59. VOA, Macedonia Allows Migrants to Legitimately Transit Country, 18 Ιουνίου 2015, http://www.voanews.com/content/macedonia-migrants-asylum-law/2828577.html
60. ACAPS, The Balkans: Asylum Seekers, Migrants, and Refugees in Transit, Briefing Note Update, 17 Νοεμβρίου 2015
61. ACAPS, The Balkans: Asylum Seekers, Migrants, and Refugees in Transit, Briefing Note Update, 17 Νοεμβρίου 2015
62. The New York Times, Closing the Back Door to Europe, 16 Οκτωβρίου 2015, http://www.nytimes.com/interactive/2015/09/15/world/europe/migrant-borders-europe.html?_r=0
63. Βλ. Frontex, έκθεση FRAN Quarterly Q3, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2014, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/FRAN_Q3_2014.pdf
64. Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Migration: MSF receives 10 people with wounds from Macedonian stun grenades, 21 Αυγούστου 2015, http://www.msf.org/article/migration-msf-receives-10-people-wounds-macedonian-stun-grenades
65. CNN, Refugee crisis: Hungary uses tear gas, water cannons on migrants at border, 16 Σεπτεμβρίου 2015, http://edition.cnn.com/2015/09/16/world/europe-migrant-crisis/
66. BBC, Migrant crisis: Trapped in no-man's land at the Croatia/Serbia border, 19 Οκτωβρίου 2015, http://www.bbc.com/news/world-europe-34577506
67. Channel Four News, Migrants cross through freezing water in the dead of night, 21 Οκτωβρίου 2015, https://www.facebook.com/Channel4News/videos/10153292236781939/?fref=nf
68. BBC, Migrant crisis: Huge registration queues on Serbia-Macedonia border, 8 Σεπτεμβρίου 2015, http://www.bbc.com/news/world-europe-34183456
69. The Local, Sweden can no longer guarantee refugee beds, 5 Νοεμβρίου 2015, http://www.thelocal.se/20151105/sweden-urges-refugees-to-stay-in-germany
70. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Press Release: State of Play: Measures to Address the Refugee Crisis, Νοέμβριος 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5958_en.htm
71. Μερικά τέτοια μέτρα είναι η ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και περιπολιών, η εστίαση στις επιστροφές και η καταπολέμηση της διακίνησης.
72. Η έρευνα έδειξε ότι μόνο το 2% όσων ερωτήθηκαν που είχαν περάσει περισσότερο από ένα μήνα σε μία τρίτη χώρα, μόνο το 2% δήλωσε τον τερματισμό της βοήθειας ως λόγο διαφυγής, το 9% την έλλειψη στέγης, το 58% ανέφερε την έλλειψη ευκαιριών εργασίας (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Syrian Refugee Arrivals in Greece, Preliminary questionnaire findings, Απρίλιος – Σεπτέμβριος 2015, http://www.unchr.org/5666ddda6.html)
73. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους, Dublin Regulation, http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/10-dublin-regulation.html

LAYOUT :
www.okidokidesign.net
Yesmine Sliman Lawton
T +32 477 868 893

PROVIDE
#SAFEPASSAGE

210 5 200 500 ■ www.msf.gr

msf.greece msfgreece

msfgreece @msfgreece

MEDECINS SANS FRONTIERES
ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ